

ผลของการใช้รูปแบบกิจกรรมศิลปะเพื่อการเรียนรู้ที่มีต่อการรับรู้สิ่งแวดล้อมรอบตัวของเด็กปฐมวัย

ปริญาณิพนธ์
ของ
นภัส วรรณพันธ์

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย
มกราคม 2552

ผลของการใช้รูปแบบกิจกรรมศิลปะเพื่อการเรียนรู้ที่มีต่อการรับรู้สิ่งแวดล้อมรอบตัวของเด็กปฐมวัย

ปริญญานิพนธ์
ของ
นภัส วรรณพันธ์

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย

มกราคม 2552

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ผลของการใช้รูปแบบกิจกรรมศิลปะเพื่อการเรียนรู้ที่มีต่อการรับรู้สิ่งแวดล้อมรอบตัวของเด็กปฐมวัย

บทคัดย่อ
ของ
นภัส วรณพันธ์

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย
มกราคม 2552

นภัส วรรณพันธ์. (2552). ผลของการใช้รูปแบบกิจกรรมศิลปะเพื่อการเรียนรู้ที่มีต่อการรับรู้
สิ่งแวดล้อมรอบตัวของเด็กปฐมวัย. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย).

กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. คณะกรรมการควบคุม :
รองศาสตราจารย์ ดร.กุลยา ตันติผลาชีวะ, อาจารย์ ดร.ราชนัย บุญธิมา.

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาการรับรู้สิ่งแวดล้อมรอบตัวของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการ
จัดรูปแบบกิจกรรมศิลปะเพื่อการเรียนรู้ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเป็นเด็กชาย – หญิง อายุ
ระหว่าง 5 – 6 ปี ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ชั้นอนุบาลปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2551 โรงเรียน
การกุศลวัดหนองแขว ซึ่งได้มาจากการสุ่มตัวอย่างอย่างง่ายจำนวน 15 คน เป็นกลุ่มทดลอง เพื่อ
รับการจัดรูปแบบกิจกรรมศิลปะเพื่อการเรียนรู้ เป็นระยะเวลา 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 วัน วันละ
35 นาที เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ แผนการจัดกิจกรรมศิลปะเพื่อการเรียนรู้ และแบบ
ประเมินการรับรู้สิ่งแวดล้อมรอบตัวของเด็กปฐมวัย ที่มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ 0.86 ใช้แบบแผนการ
วิจัยแบบ One – Group Pretest – posttest Design และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ t – test for
Dependent sample

ผลการวิจัยพบว่า เด็กปฐมวัยที่ผ่านกิจกรรมศิลปะเพื่อการเรียนรู้แบบศิลปะย้า และแบบ
ศิลปะถ่ายโยงแล้ว มีการรับรู้สิ่งแวดล้อมรอบตัวโดยรวม และจำแนกรายด้านมีค่าเฉลี่ยสูงขึ้น อย่าง
มีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .01 และอยู่ในระดับดีมาก

THE EFFECT OF ART ACTIVITY MODEL FOR LEARNING ON PERCEPTION
OF YOUNG CHILDREN CONCERNED THEIR ENVIRONMENTAL CONTEXT

AN ABSTRACT
BY
NAPAT WANNAKHAN

Presented in Partial Fulfillment of the Requirements for the
Master of Education Degree in Early Childhood Education
at Srinakharinwirot University
January 2009

Napat Wannakhan. (2009). *The Effect of Art Activity Model for Learning on Perception of Young Children Concerned Their Environmental Context*. Master thesis, M.Ed. (Early Childhood Education). Bangkok: Graduate School, Srinakharinwirot University. Advisor Committee: Assoc.Prof.Dr. Kulaya Tantiphlachiva., Dr. Rachan Boontima.

This study aimed to investigate the perception of young children concerned their environmental context through the art activity model for learning. The subjects consisted of 15 students aged 5 – 6 years old at Kankusonewutnongwang school, in 2nd semester of 2008 academic year. They were selected by simple random sampling method. The art activity model for learning was administered within 8 weeks (3 days per week and 35 minutes per day). The research instrument included lesson plans of the art activity model for learning and the perception of young children concerned environmental evaluation form with reliability of 0.86. The research design was One – Group Pretest – Posttest Design. Then the data was analyzed by t – test Dependent sample.

The results revealed that the perception of young children concerned their environmental context after treated with the art activity model for learning increased than before at excellent level with statistical significant level .01.

ปริญญานิพนธ์
เรื่อง

ผลของการใช้รูปแบบกิจกรรมศิลปะเพื่อการเรียนรู้ที่มีต่อการรับรู้สิ่งแวดล้อมรอบตัวของเด็กปฐมวัย
ของ
นภัส วรรณพันธ์

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร.สมชาย สันติวัฒนกุล)
วันที่.....เดือน.....พ.ศ.2551

คณะกรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์

คณะกรรมการสอบปากเปล่า

.....ประธาน
(รองศาสตราจารย์ ดร.กุลยา ตันติผลาชีวะ)

.....ประธาน
(รองศาสตราจารย์ ดร.บุญเชิด ภิญโญนนตพงษ์)

.....กรรมการ
(อาจารย์ ดร.ราชันย์ บุญธิมา)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.กุลยา ตันติผลาชีวะ)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.สิริมา ภิญโญนนตพงษ์)

.....กรรมการ
(อาจารย์ ดร.ราชันย์ บุญธิมา)

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี เพราะผู้วิจัยได้รับความเมตตากรุณาอย่างดียิ่งจาก รองศาสตราจารย์ ดร.กฤษยา ตันติผลาชีวะ ประธานกรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์ที่ให้คำปรึกษา กวดขัน และแนะนำตลอดจนแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ เป็นอย่างดี และอาจารย์ ดร.ราชันย์ บุญธิมา กรรมการที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์ ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษาแนะนำด้านสถิติ การวิเคราะห์ข้อมูล ผลการทดลอง ทำให้ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ด้วยดี ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาเป็นอย่างยิ่ง จึงขอกราบขอบพระคุณท่านผู้มีพระคุณทั้งสองด้วยความเคารพอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.บุญเชิด ภิญโญนันตพงษ์ และรองศาสตราจารย์ ดร.สิริมา ภิญโญนันตพงษ์ ประธานและกรรมการในการสอบ ที่กรุณาให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่ง ทำให้ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ตลอดจนขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ภาควิชาการศึกษาปฐมวัยและภาควิชาอื่นๆ ทุกท่าน ที่ได้กรุณาประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ ประสบการณ์ที่มีค่าอย่างยิ่ง

ขอบพระคุณคณะผู้เชี่ยวชาญ อาจารย์จنگกล คำมี อาจารย์อโนชา ถิรธำรง อาจารย์และอาจารย์คมขวัญ อ่อนบึงพรวัว อาจารย์ ที่ได้สละเวลาอันมีค่าในการให้คำแนะนำและแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ เพื่อพัฒนาเครื่องมือการวิจัยให้มีคุณภาพ

ขอกราบขอบพระคุณพระเทพวงศาจารย์ เจ้าอาวาสวัดหนองแขวงพระอารามหลวง ขอนแก่น ที่ปรึกษาเจ้าคณะภาค 9 ที่ให้อนุญาตผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลในโรงเรียนได้อย่างเต็มที่ ทำให้การวิจัยสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ตลอดจนคณาจารย์และผู้เกี่ยวข้องทุกท่านที่กรุณาให้ความอนุเคราะห์และอำนวยความสะดวก ให้ความร่วมมืออย่างดียิ่ง

ขอขอบพระคุณ คุณยายนิทรา สมสวัสดิ์ และคุณแม่สำลี วรรณพันธ์ ที่ให้ความช่วยเหลือให้การสนับสนุน และเป็นกำลังใจพิเศษให้เสมอมา

คุณค่าและประโยชน์ของปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ ขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณบิดา มารดา ตลอดจนคณาจารย์ผู้ช่วยอบรมสั่งสอนและให้ความรู้ที่เป็นประโยชน์ในด้านต่างๆ สนับสนุน และเป็นกำลังใจให้เสมอมา ทำให้ผู้วิจัยสามารถ มีประสบการณ์อันทรงคุณค่า

นภัส วรรณพันธ์

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ.....	1
ภูมิหลัง.....	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	4
ความสำคัญของการวิจัย.....	4
ขอบเขตของการวิจัย.....	4
ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย.....	4
ตัวแปรที่ศึกษา.....	4
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	5
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	6
สมมติฐานในการวิจัย.....	6
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	4
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับศิลปะเพื่อการเรียนรู้.....	8
ความหมายของศิลปะ.....	8
ประโยชน์ของการจัดกิจกรรมศิลปะ.....	8
กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์.....	12
พัฒนาการทางศิลปะของเด็กปฐมวัย.....	14
จุดประสงค์ของการใช้ศิลปะในการเรียนการสอน.....	17
กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้.....	18
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์.....	23
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้ของเด็กปฐมวัย.....	24
ความหมายของการรับรู้ของเด็กปฐมวัย.....	24
กระบวนการรับรู้ของเด็กปฐมวัย.....	25
ความหมายของการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย.....	27
วิธีการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย.....	29
การจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย.....	31
สิ่งแวดล้อมรอบตัวสำหรับเด็กปฐมวัย.....	34
สาระการเรียนรู้ในหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย.....	34
ธรรมชาติรอบตัวเด็กปฐมวัย.....	35
สิ่งต่างๆ รอบตัวเด็กปฐมวัย.....	37
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็กปฐมวัย.....	38

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
3 วิธีดำเนินการวิจัย	40
การกำหนดประชากรและเลือกกลุ่มตัวอย่าง	40
การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	40
การสร้างแผนการจัดรูปแบบกิจกรรมศิลปะเพื่อการเรียนรู้	41
การหาคุณภาพแผนการจัดรูปแบบกิจกรรมศิลปะเพื่อการเรียนรู้	42
การสร้างแบบประเมินการรับรู้สิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็กปฐมวัย	48
การหาคุณภาพแบบประเมินการรับรู้สิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็กปฐมวัย	49
การเก็บรวบรวมข้อมูล	50
การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	51
การแปลผลระดับการรับรู้สิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็กปฐมวัย	53
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	55
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า	55
การวิเคราะห์ข้อมูล	55
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	55
5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	60
ความมุ่งหมายของการวิจัย	60
สมมติฐานในการวิจัย	60
ขอบเขตของการวิจัย	60
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	61
วิธีดำเนินการวิจัย	61
สถิติที่ใช้ในการวิจัย	61
สรุปผลการวิจัย	62
อภิปรายผล	62
ข้อสังเกตจากการวิจัย	67
ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้	68
ข้อเสนอแนะในการทำวิจัย	68

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
บรรณานุกรม	69
ภาคผนวก	75
ภาคผนวก ก	76
ภาคผนวก ข	90
ภาคผนวก ค	96
ภาคผนวก ง	101
ประวัติย่อผู้วิจัย	103

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 การจัดกิจกรรม 8 สัปดาห์.....	43
2 แบบแผนการทดลอง.....	50
3 ระดับการรับรู้สิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็กปฐมวัย จำแนกรายด้าน ก่อน และหลังการทดลอง.....	56
4 เปรียบเทียบการรับรู้สิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็กปฐมวัยโดยรวมก่อนและหลังการทดลอง	57
5 เปรียบเทียบการรับรู้สิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการทดลอง จำแนกรายด้าน.....	57
6 เปรียบเทียบการรับรู้สิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็กปฐมวัย ก่อนและหลังการทดลอง ด้านความรู้ความเข้าใจแต่ละด้าน.....	58
7 ขั้นตอนการดำเนินการจัดรูปแบบกิจกรรมศิลปะเพื่อการเรียนรู้.....	79

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	6
2 ศิลปะย่ำ.....	20
3 ศิลปะถ่ายโยง.....	20
4 ศิลปะปรับภาพ.....	21
5 ศิลปะเปลี่ยนแบบ.....	21
6 ศิลปะบูรณาการ.....	22
7 กระบวนการรับรู้ซึ่งเกิดขึ้นในมนุษย์.....	26
8 กระบวนการรับรู้.....	26

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

นักจิตวิทยา และนักการศึกษาทั่วโลกต่างให้ความสำคัญ และให้ความสนใจด้านการพัฒนาเด็กปฐมวัย (0-6 ปี) ด้วยความเชื่อว่ากระบวนการเรียนรู้ในช่วงปฐมวัยมีผลในระยะยาวต่อคุณภาพชีวิตของคน เพราะเป็นช่วงที่ระบบประสาทและสมองกำลังสร้างโครงสร้างที่มีการเจริญเติบโตในอัตราสูงสุดถึงกว่าร้อยละ 80 ของวัยผู้ใหญ่ ดังนั้นสิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็ก การดูแลอบรมเพื่อปลูกฝังสร้างเสริมพัฒนาการจึงเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง เพราะเป็นพื้นฐานที่สำคัญต่อการบ่มเพาะบุคลิกภาพอุปนิสัย และการเจริญเติบโตของสมองที่ส่งผลต่อสติปัญญาและความสามารถของเด็กอย่างถาวร (เรอัสคัลดี ปิ่นประทีป. 2547: 1) พิโอเจท์ (Piaget) กล่าวว่า พัฒนาการทางสติปัญญาที่เกิดขึ้นในช่วงปฐมวัยเป็นรากฐานในการพัฒนาทางสติปัญญาในระดับต่อไป พัฒนาการของเด็กจะช้าหรือเร็วขึ้นอยู่กับเด็กได้มีโอกาสปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม โดยใช้ประสาทสัมผัสในการรับรู้สิ่งต่างๆ (คณะอนุกรรมการการปฏิรูปการเรียนรู้. 2543: 15)

การใช้ประสาทสัมผัสของเด็กประกอบด้วย การสัมผัสด้วยมือไปจับต้อง การสังเกตโดยใช้การมองดู ใช้จมูกดมกลิ่น การใช้ลิ้นชิมรส และการฟัง สัมผัสเหล่านี้จะกระตุ้นเด็กให้เกิดการเรียนรู้สิ่งๆ ที่เด็กมีปฏิสัมพันธ์ด้วย ซึ่งผลที่ตามมาคือ การทำให้เด็กได้เกิดการเรียนรู้ ซึ่งอรนุช ลิมตศิริ (2543: 24) กล่าวว่า การเรียนรู้เป็นพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงเนื่องจากได้รับประสบการณ์หรือการฝึกฝน และต้องมีการฝึกฝนซ้ำๆ เป็นระยะเวลาหนึ่ง ส่วนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่เกิดจากการบรรลุวุฒิภาวะ ถือว่าเป็นไปตามธรรมชาติ ไม่ได้เกิดจากการฝึกหัดจึงไม่เรียกว่าเป็นพฤติกรรมที่เกิดจากการเรียนรู้ และ กุลยา ดันติผลาชีวะ (2545: 19) กล่าวว่า การเรียนรู้เป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่เป็นผลจากประสบการณ์ ทั้งนี้ไม่รวมถึงวุฒิภาวะและอาการที่ปรากฏชั่วคราว การเรียนรู้มิได้เกิดขึ้นโดยอัตโนมัติ แต่เกิดจากการได้รับประสบการณ์แล้วมีกระบวนการบูรณาการในสมองที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงระบบข้อมูลที่รับไปสู่การจำ ถ้าเด็กได้รับประสบการณ์นั้นมีการกระตุ้นและสนใจที่ดีจะทำให้การรับรู้ข้อมูลหรือประสบการณ์นั้นสร้างความงอกงามในความรู้ความเข้าใจมากยิ่งขึ้นและจำได้นาน หากข้อมูลใหม่ที่ได้รับมีความสัมพันธ์และเชื่อมต่อกับข้อมูลเก่าหรือประสบการณ์เดิมที่มีอยู่จะทำให้เกิดการเรียนรู้อย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง

ประสบการณ์เป็นสิ่งที่สร้างสรรค์การเรียนรู้ให้กับเด็กเป็นอย่างมากตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 ได้กล่าวถึงประสบการณ์ว่า ประสบการณ์เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเกิดขึ้นในตัวเด็ก เพื่อพัฒนาเด็กทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา โดยเฉพาะในระยะแรกเริ่มชีวิตหรือช่วงระยะปฐมวัยมีความสำคัญเป็นพิเศษ เนื่องจากเป็นรากฐานของพัฒนาการก้าวต่อไปของชีวิตบุคคลแต่ละคน ตลอดจนเป็นปัจจัยสำคัญที่กำหนดความสามารถแรงจูงใจใฝ่เรียนรู้ ใฝ่ดี และความกระตือรือร้นในการพัฒนาตนเองของเด็ก ที่จะส่งผลต่อเนื่องจาก

ช่วงวัยเด็กไปสู่วัยรุ่นและวัยผู้ใหญ่ ประสบการณ์สำคัญจะเกี่ยวข้องกับการจัดสภาพแวดล้อมทุกด้าน ที่กระตุ้นให้เด็กเกิดการเรียนรู้และมีความสามารถในการสร้างความสัมพันธ์กับสิ่งต่างๆ รอบตัวใน วิถีชีวิตของเด็กและสังคมภายนอก อันจะสั่งสมเป็นทักษะพื้นฐานที่จำเป็นต่อการเรียนรู้และ สามารถพัฒนาต่อเนื่องไปสู่ระดับที่สูงขึ้น (กระทรวงศึกษาธิการ. 2547ก: 14) ซึ่ง ฟิชเชอร์ (Fisher. 2002: 12-18) ได้กล่าวถึงกระบวนการสร้างเสริมการเรียนรู้ให้กับเด็กปฐมวัยว่าประกอบด้วย

1. เด็กเรียนรู้โดยใช้กระบวนการปฏิบัติการคิดจากการกระทำ ไม่ใช่ให้เพียงแต่มีกิจกรรม แต่ต้องเป็นประสบการณ์ที่เด็กได้สัมผัส เกิดความรู้ความเข้าใจเป็นองค์ความรู้ แต่ทั้งนี้สิ่งแวดล้อม ต้องสัมพันธ์และสนับสนุนการกระทำของเด็กด้วย

2. เด็กเรียนรู้โดยจัดระบบประสบการณ์การเรียนรู้ได้ด้วยตัวของเด็กเอง จากประสบการณ์ และข้อมูลที่ได้รับ การให้กำลังใจ การสังเกต ชม และบันทึกความรู้ที่เพิ่มขึ้นจะเป็นกระบวนการ การส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

3. เด็กเรียนรู้โดยใช้ภาษา เด็กอาจรู้คำศัพท์มากน้อยต่างกัน แต่พัฒนาภาษาของเด็ก จะก้าวโดยลำดับ การสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ให้โอกาสเด็กพูดเป็นการสร้างเสริมการเรียนรู้ ด้วยภาษา

4. เด็กเรียนรู้ได้จากการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น เช่น เรียนแก้ปัญหา การชี้แนะความ ร่วมมือทำให้เกิดการเรียนรู้ การให้เด็กทำงานเป็นกลุ่มมีสัมพันธ์กับเพื่อน ทำงานร่วมกันและอภิปราย ทำให้เด็กเรียนรู้ในประเด็นที่เกิดจากตนเองและที่เกิดจากผู้อื่น

ศิริพรรณ ยิ้มย่อง (2544: 52) ได้เสนอแนะเกี่ยวกับลักษณะของประสบการณ์ ที่สามารถ สร้างการเรียนรู้ให้กับเด็กปฐมวัยได้นั้น ต้องเป็นประสบการณ์ที่น่าสนใจ เด็กได้ลงมือปฏิบัติจริง และมีความหลากหลาย ยืดหยุ่นจากเหตุการณ์และสภาพท้องถิ่น และประสบการณ์นี้ต้องมีทั้งใน และนอกชั้นเรียน มีผลงานวิจัยหลายเรื่องที่กล่าวถึงการจัดประสบการณ์เพื่อสร้างการเรียนรู้สำหรับเด็ก ดังเช่นงานวิจัยของ ชนกพร ธีระกุล (2541) ได้ศึกษาวิจัย เกี่ยวกับการจัดประสบการณ์ทักษะ กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ แบบเน้น กระบวนการ ลำดวล ปั่นสนั้เหียะ (2545) ที่ทำการศึกษาเกี่ยวกับผลการจัดประสบการณ์แบบโครงการที่ มีต่อทักษะกระบวนการวิทยาศาสตร์สำหรับเด็กปฐมวัย รุ่งทิพย์ ชุมเปีย (2545) ศึกษาเกี่ยวกับ การ พัฒนาการสังเกตของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์ตามแนวโปรแกรมมาทาล จากพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ได้กำหนดการจัดกระบวนการเรียนรู้ในสถานศึกษาว่า ครูต้องมี กระบวนการเรียนการสอนเน้นการจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมหลากหลาย สอดคล้องกับความสนใจ และความแตกต่างระหว่างบุคคล ฝึกทักษะกระบวนการคิด การฝึกปฏิบัติการเรียนรู้ จากประสบการณ์ จริง ให้คิดเป็นทำเป็น เรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ให้ผู้เรียนพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพของตนเอง จัดให้การ เรียนรู้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลาและทุกสถานที่ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2543: 6)

กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกิจกรรมหนึ่งใน 6 กิจกรรมที่กำหนดไว้ในหลักสูตรการศึกษา ปฐมวัย พุทธศักราช 2546 โดยให้หมายถึง กิจกรรมที่ช่วยเด็กให้แสดงออกทางอารมณ์ ความรู้สึก ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และจินตนาการ โดยใช้ศิลปะ เช่น การเขียนภาพ การปั้น การฉีก - ปะ

การตัด – ปะ การพิมพ์ภาพ การร้อย การประดิษฐ์ หรือวิธีการอื่นที่เด็กได้คิดสร้างสรรค์และเหมาะสมกับการพัฒนาการ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2547ข: 58) ศิลปะสร้างสรรค์เป็นการสื่อสาร การถ่ายทอดของจินตนาการความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของเด็กแต่ละคนที่บอกเรื่องราวเกี่ยวกับตนเองและสิ่งแวดล้อมแสดงออกโดยการถ่ายทอดออกมาผ่านสื่อผลงาน ซึ่งเป็นการสื่อสารความคิด ความรู้สึกต่างๆ ที่เด็กเห็นและรับรู้โดยการจินตนาการ การสังเกต การใช้ประสาทสัมผัสในการรับรู้จนเกิดความเข้าใจธรรมชาติ เด็กมีโอกาสพัฒนาความคิด ได้รับความเพิ่มพูน ได้แสดงออกอย่างอิสระมีสุนทรียภาพ และเห็นคุณค่าความงามของศิลปะ (จิราภรณ์ ส่องแสง. 2549 45)

กิจกรรมเป็นศิลปะหนึ่งที่ได้นำมาใช้สำหรับเด็กปฐมวัย โดยมีจุดประสงค์เพื่อส่งเสริมพัฒนาการของเด็กด้านต่างๆ เพื่อให้เกิดการคิดริเริ่มสร้างสรรค์พัฒนาอารมณ์ และสังคม ซึ่งในรูปแบบนี้ กุลยา ตันติผลาชีวะ (2547ข) ได้นำมาพัฒนาเป็นรูปแบบศิลปะสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้ โดยจัดเป็นกิจกรรมของการแสดงออก ความรู้ ความคิด และจินตนาการ ซึ่งสามารถนำลักษณะของความงามและการได้ระบายออกทางอารมณ์มาเป็นสื่อการเรียนรู้ที่เกิดความจำและความเข้าใจดียิ่งขึ้น ศิลปะช่วยให้เด็กเชื่อมสาน และบูรณาการประสบการณ์ที่มีเด็กสามารถผสมผสานความรู้ วิทยาศาสตร์ สังคม คณิตศาสตร์ ภาษาอังกฤษในศิลปะที่เด็กแสดงออกศิลปะเป็นกิจกรรมที่เด็กสัมผัสได้ สามารถระบายความคิด ความรู้ และสื่อบอกคนอื่นรู้ นอกจากนั้นศิลปะยังเป็นกิจกรรมที่ผลิตเพลิน กระตุ้นการเรียนรู้ ซึ่งการนำมาใช้เป็นสื่อการเรียนรู้ จำแนกได้เป็น 6 ลักษณะ ดังนี้ (กุลยา ตันติผลาชีวะ. 2547ข: 31-35)

1. ศิลปะย่ำ หมายถึง ย่ำการเรียนรู้ด้วยศิลปะ
2. ศิลปะถ่ายโยง หมายถึง ถ่ายทอดการเรียนรู้เป็นศิลปะ
3. ศิลปะปรับภาพ หมายถึง ปรับภาพการเรียนรู้เป็นงานศิลป์
4. ศิลปะเปลี่ยนแบบ หมายถึง เปลี่ยนสิ่งเรียนรู้ส่งงานศิลป์
5. ศิลปะบูรณาการ หมายถึง บูรณาการการเรียนรู้สู่ศิลปะ
6. ศิลปะค้นหา หมายถึง ค้นหาความรู้จากศิลปะ

และผลงานวิจัยของกุลยา ตันติผลาชีวะ ได้ค้นพบว่า ศิลปะย่ำและศิลปะถ่ายโยงเป็นศิลปะที่เหมาะสมกับเด็กอายุ 3-5 ขวบ

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาวิธีการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมรอบตัว โดยใช้รูปแบบ ศิลปะสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้ประเภทศิลปะย่ำ และศิลปะถ่ายโยงในการจัดกิจกรรมสำหรับเด็กปฐมวัยอายุ 5 ขวบ โดยให้ความหมายสิ่งแวดล้อมรอบตัว หมายถึง ธรรมชาติรอบตัวและสิ่งต่างๆ รอบตัวเด็กปฐมวัย ทั้งนี้ผลการวิจัยที่ได้รับจะเป็นแนวคิดส่วนหนึ่งของการนำนวัตกรรมมาพัฒนาการเรียนการสอนสำหรับเด็กปฐมวัยในการบูรณาการระหว่างการจัดประสบการณ์การเรียนรู้กับกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์

ความมุ่งหมายของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาการรับรู้สิ่งแวดล้อมรอบตัวของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดรูปแบบกิจกรรมศิลปะเพื่อการเรียนรู้ โดยกำหนดเป็นความมุ่งหมายดังนี้

1. เพื่อศึกษาการรับรู้สิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็กปฐมวัยก่อนและหลังได้รับการจัดรูปแบบกิจกรรมศิลปะเพื่อการเรียนรู้
2. เพื่อเปรียบเทียบการรับรู้สิ่งแวดล้อมรอบตัวของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังได้รับการจัดรูปแบบกิจกรรมศิลปะเพื่อการเรียนรู้
3. เพื่อศึกษาการรับรู้สิ่งแวดล้อมรอบตัวของเด็กปฐมวัยเป็นรายบุคคล

ความสำคัญของการวิจัย

การศึกษานี้จะเป็นแนวทางสำหรับครู ในการใช้นวัตกรรมการเรียนการสอนโดยการนำกระบวนการวิธีของศิลปะรูปแบบต่างๆ มาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับพัฒนาการและศักยภาพของเด็กปฐมวัย โดยเน้นการเรียนรู้สิ่งแวดล้อมรอบตัวให้กับเด็กปฐมวัย ผลการวิจัยที่ได้จะเป็นแนวทางให้ครูและผู้ที่เกี่ยวข้องได้พัฒนารูปแบบการจัดประสบการณ์ใหม่ๆ ให้แก่เด็กปฐมวัยเพื่อส่งเสริมพัฒนาการของเด็กปฐมวัยให้เป็นไปตามจุดประสงค์ของการศึกษาปฐมวัย

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการศึกษานี้ คือ นักเรียนชาย – หญิง ที่มีอายุระหว่าง 5 – 6 ปี ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ชั้นอนุบาลปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2551 โรงเรียนการกุศลวัดหนองแขว สังกัดสำนักบริหารงานคณะกรรมการการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จังหวัดขอนแก่น จำนวน 3 ห้องเรียน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษานี้ เป็นเด็กนักเรียนชาย – หญิง ที่มีอายุระหว่าง 5 – 6 ปี ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ชั้นอนุบาลปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2551 โรงเรียนการกุศลวัดหนองแขว สังกัดสำนักบริหารงานคณะกรรมการการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จังหวัดขอนแก่น ซึ่งได้มาโดยการสุ่มกลุ่มด้วยการจับฉลาก 1 ห้องเรียน จากจำนวน 3 ห้องเรียน แล้วทดสอบเด็กในห้องเรียนที่สุ่มได้ โดยใช้แบบประเมินการรับรู้สิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็กปฐมวัยที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นแล้วจึงคัดเลือกเด็กที่มีคะแนนการรับรู้สิ่งแวดล้อมรอบตัว 15 อันดับสุดท้ายกำหนดเป็นกลุ่มทดลอง

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรอิสระ คือ การจัดรูปแบบกิจกรรมศิลปะเพื่อการเรียนรู้
2. ตัวแปรตาม คือ การรับรู้สิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็กปฐมวัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. **เด็กปฐมวัย** หมายถึง เด็กนักเรียนชาย – หญิง ที่มีอายุระหว่าง 5 – 6 ปี ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ชั้นอนุบาลปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2551 โรงเรียนการกุศลวัดหนองแขว สังกัดสำนักบริหารงานคณะกรรมการการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จังหวัดขอนแก่น

2. **การรับรู้** หมายถึง สิ่งที่เด็กปฐมวัยได้เรียนรู้และค้นพบด้วยตนเองโดยใช้ประสาทสัมผัสแล้วตีความแห่งการสัมผัสที่ได้รับ จากสิ่งเร้าภายนอกกรอบตัวที่จัดในกิจกรรมการเรียนรู้ เข้ามาจัดระเบียบและให้ความหมายเป็นความรู้ความเข้าใจ ซึ่งวัดโดยแบบประเมินที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามความหมายดังนี้

2.1 **ความรู้** หมายถึง สิ่งที่เด็กปฐมวัยสามารถจำหรือเก็บข้อเท็จจริง รายละเอียดของเรื่องราวและประสบการณ์ที่ได้รับแล้วสามารถตอบได้ว่าสิ่งที่เรียนรู้มีสาระอะไรบ้าง

2.2 **ความเข้าใจ** หมายถึง สิ่งที่เด็กปฐมวัยสามารถอธิบายสิ่งที่เรียนรู้ได้ด้วยคำพูดของตนเอง สามารถตีความได้ แปลความหมายได้ และเปรียบเทียบได้

3. **สิ่งแวดล้อมรอบตัว** หมายถึง สาระที่เด็กควรเรียนรู้ด้านธรรมชาติรอบตัว และสิ่งต่างๆ รอบตัว ตามความหมายดังนี้

3.1 **ธรรมชาติรอบตัว** หมายถึง สาระเกี่ยวกับ สิ่งมีชีวิต สิ่งไม่มีชีวิต รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงของโลกที่แวดล้อมเด็กตามธรรมชาติ ซึ่งในการวิจัยนี้จะเป็นสาระเกี่ยวกับเรื่อง พืช และสัตว์

3.2 **สิ่งต่างๆ รอบตัวเด็ก** หมายถึง สาระเกี่ยวกับสิ่งของเครื่องใช้ ยานพาหนะ และการสื่อสารต่างๆ ที่ใช้อยู่ในชีวิตประจำวัน ซึ่งในการวิจัยนี้เป็นสาระเกี่ยวกับเรื่อง สิ่งของเครื่องใช้ และยานพาหนะ

4. **การรับรู้สิ่งแวดล้อมรอบตัว** หมายถึง การที่เด็กปฐมวัยมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องธรรมชาติรอบตัว และสิ่งต่างๆ รอบตัวเด็กปฐมวัย

5. **รูปแบบกิจกรรมศิลปะเพื่อการเรียนรู้** หมายถึง การใช้กิจกรรมศิลปะเป็นสื่อของการสร้างการเรียนรู้เกี่ยวกับสาระที่เด็กปฐมวัยต้องเรียน ตามแนวคิดของกุลยา ตันติผลาชีวะ (2547ข) โดยกำหนดใช้รูปแบบศิลปะเพื่อการเรียนรู้ 2 แบบ คือ

ศิลปะย่ำ หมายถึง การจัดทำงานศิลปะเพื่อเป็นการย่ำสิ่งที่เด็กเรียนรู้ วิธีการอาจเป็นระบายสี วาดหรือตัดแปะ หรือผสมกัน

ศิลปะถ่ายโยง หมายถึง การถ่ายโยงการรับรู้ของเด็กด้วยการทำภาพเหมือน จากการวาดหรือปั้น โดยใช้การสังเกตของเด็กไปสู่การเรียนรู้ตัวแบบของสิ่งที่กำลังเรียน

การดำเนินการการจัดรูปแบบกิจกรรมศิลปะเพื่อการเรียนรู้ทั้งศิลปะย่ำและศิลปะถ่ายโยงในการวิจัยครั้งนี้ มี 4 ขั้นตอนดังนี้

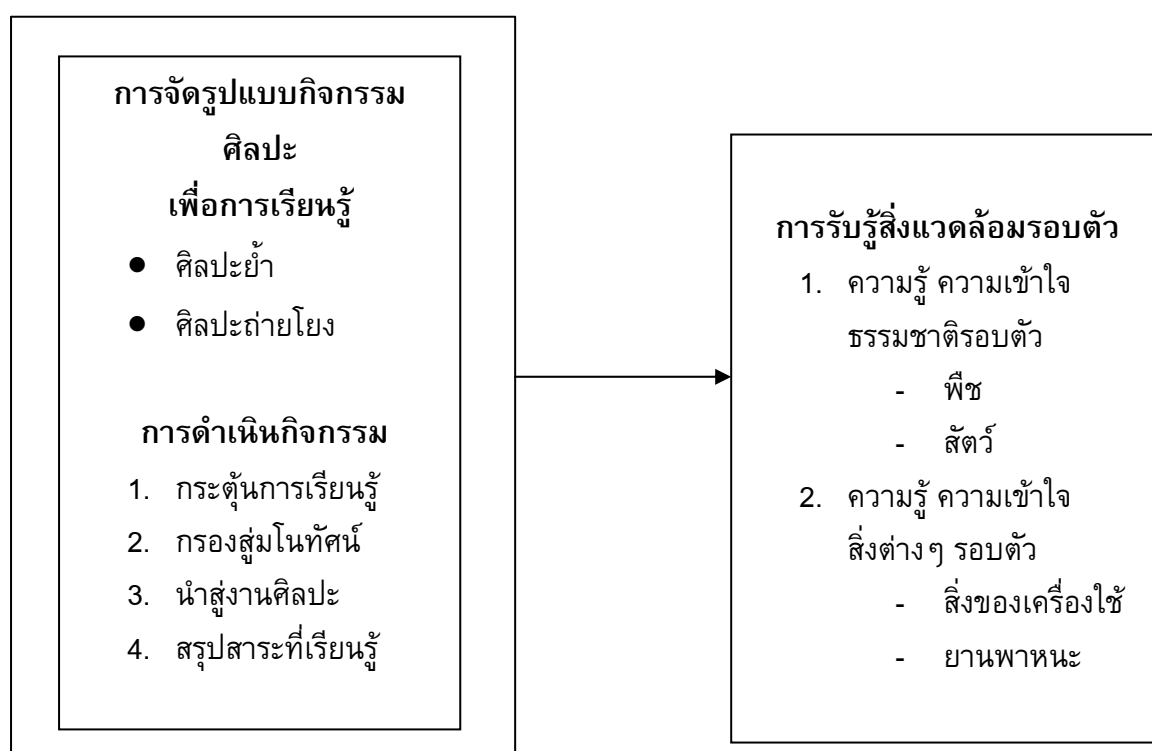
1. **ขั้นกระตุ้นการเรียนรู้** เป็นขั้นการจัดกิจกรรมจูงใจให้เด็กสนใจเรียนรู้สาระที่ต้องการ

2. **ชั้นกรองสู่มนทัศน์** เป็นขั้นของการกระตุ้นให้เด็กคิด เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจในสาระที่เรียนให้มากยิ่งขึ้น

3. **ชั้นนำเสนอศิลปะ** เป็นขั้นของการนำความรู้ ความเข้าใจ หรือย้าความรู้ความเข้าใจในเรื่องที่เรียนด้วยศิลปะ

4. **ชั้นสรุปสาระที่เรียนรู้** เป็นขั้นสุดท้ายของการเรียนรู้ที่เด็กจะสรุปสิ่งที่เรียนรู้ตามจุดประสงค์ของการสอน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมติฐานในการวิจัย

เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดรูปแบบกิจกรรมศิลปะเพื่อการเรียนรู้มีการรับรู้สิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็กปฐมวัยหลังการทดลองดีกว่าก่อนการทดลอง

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และนำเสนอตามหัวข้อต่อไปนี้

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับศิลปะเพื่อการเรียนรู้

- 1.1 ความหมายของศิลปะ
- 1.2 ประโยชน์ของการจัดกิจกรรมศิลปะ
- 1.3 กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์
- 1.4 พัฒนาการทางศิลปะของเด็กปฐมวัย
- 1.5 จุดประสงค์ของการใช้ศิลปะในการเรียนการสอน
- 1.6 กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้
- 1.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์

2. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้ของเด็กปฐมวัย

- 2.1 ความหมายของการรับรู้ของเด็กปฐมวัย
- 2.2 กระบวนการรับรู้ของเด็กปฐมวัย
- 2.3 ความหมายของการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย
- 2.4 วิธีการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย
- 2.5 การจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย

3. สิ่งแวดล้อมรอบตัวสำหรับเด็กปฐมวัย

- 3.1 สารการเรียนรู้ในหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย
- 3.2 ธรรมชาติรอบตัวเด็กปฐมวัย
- 3.3 สิ่งต่างๆ รอบตัวเด็กปฐมวัย
- 3.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็กปฐมวัย

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับศิลปะเพื่อการเรียนรู้

1.1 ความหมายของศิลปะ

กรมวิชาการ (2545: 2) กล่าวว่า ลักษณะธรรมชาติของศิลปะเป็นการเรียนรู้เทคนิค วิธีการทำงาน ตลอดจนการเปิดโอกาสให้แสดงออกอย่างอิสระ ทำให้ผู้เรียนได้รับการส่งเสริม สนับสนุน ให้คิดริเริ่ม สร้างสรรค์ ดัดแปลง จินตนาการ มีสุนทรียภาพและเห็นคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมไทย และสากล

สิริพรรณ ดันติรัตน์ไพศาล (2545: 8) กล่าวว่า คำว่า Art ในภาษาอังกฤษมีรากฐานมาจากภาษาละตินว่า Ars ซึ่งมีความหมายถึง ทักษะหรือความชำนาญ หรือความสามารถพิเศษ ศิลปะทางภาษาจีนใช้คำว่า ยี-ซู ก็มีความหมายถึงความฝึกฝนทางทักษะเช่นกัน ส่วนคำว่าศิลปะในภาษาไทยมาจากภาษาสันสกฤตว่า ศิลปะ ภาษาบาลีว่า สิปป มีความหมายว่า ฝีมือยอดเยี่ยม หรือ ศิลปะเกี่ยวข้องกับทักษะหรืองานฝีมือ ปัจจุบันนี้ ความหมายของศิลปะได้ขยายกว้างขึ้นมากกว่า ลักษณะงานฝีมือ โดยความรวมถึงความพยายามอันเกิดจากจิตสำนึกในอันที่จะสร้างสรรค์ สี รูปทรง เส้น เสียง ลีลาการเคลื่อนไหว และปรากฏการณ์อื่นๆ ที่แสดงออกซึ่งความรู้สึกนึกคิดหรืออารมณ์

มานพ ถนอมศรี (2546: 14) กล่าวว่า ศิลปะเป็นผลงานสร้างสรรค์จากภูมิปัญญาของมนุษย์ที่ถ่ายทอดออกมาผ่านสื่อ เทคนิควิธีการต่างๆ มีหลากหลายรูปแบบและผลงานที่จะได้รับการยกย่องว่าเป็นศิลปะนั้น ต้องมีคุณค่าต่อจิตใจ หรือก่อให้เกิดการสะท้อนอารมณ์

จิราภรณ์ ส่องแสง (2549: 45) กล่าวว่า ศิลปะสำหรับเด็ก หมายถึง การแสดงออกการสื่อสาร การถ่ายทอดของจินตนาการความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของเด็กแต่ละคนที่บอกเรื่องราวเกี่ยวกับตนเองและสิ่งแวดล้อม แสดงออกโดยการถ่ายทอดออกมาผ่านสื่อผลงาน ซึ่งเป็นการสื่อสารความคิด ความรู้สึกต่างๆ ที่เด็กเห็นและรับรู้โดยการจินตนาการ การสังเกต การใช้ประสาทสัมผัสในการรับรู้ จนเกิดความเข้าใจธรรมชาติ เด็กมีโอกาสพัฒนาความคิด ได้รับความเพิ่มพูน ได้แสดงออกอย่างอิสระ มีสุนทรียภาพและเห็นคุณค่าความงามของศิลปะ

สรุปได้ว่า ศิลปะ หมายถึง การแสดงออก การถ่ายทอดออกมาผ่านสื่อผลงาน ซึ่งเป็นการสื่อสารความคิด ความรู้สึกต่างๆ ที่เด็กเห็นและรับรู้โดยการจินตนาการ การสังเกต การใช้ประสาทสัมผัสในการรับรู้ จนเกิดความเข้าใจธรรมชาติ เด็กมีโอกาสพัฒนาความคิด ได้รับความเพิ่มพูน ได้แสดงออกอย่างอิสระ มีสุนทรียภาพและเห็นคุณค่าความงามของศิลปะ

1.2 ประโยชน์ของการจัดกิจกรรมศิลปะ

วิรุณ ตั้งเจริญ (2539: 143-144) ได้กล่าวถึงประโยชน์การจัดกิจกรรมศิลปะ ดังนี้

1. กิจกรรมศิลปะส่งเสริมให้มีความรู้สึกไวต่อปัญหาต่างๆ ต่อสภาพแวดล้อมและต่อความรู้สึกนึกคิดของผู้อื่น ซึ่งจะช่วยให้เด็กมีประสบการณ์รอบตัวอย่างลึกซึ้ง ไม่ใช่สัมผัสหรือรับรู้สภาพแวดล้อมอย่างผิวเผินและเฉยเมย การสัมผัสวัสดุสร้างสรรค์ยังช่วยส่งเสริมประสาทสัมผัสต่อวัตถุหรือวัสดุต่างๆ ให้มีความรู้ ความเข้าใจ และรู้สึกตอบรับอย่างมีประสิทธิภาพอีกด้วย

2. กิจกรรมศิลปะส่งเสริมให้มีความคล่องตัวในการแสดงความคิด เพราะกิจกรรมสร้างสรรค์จะช่วยให้เด็กรู้จักคิด รู้จักแก้ปัญหา ลำดับความคิดและตัดสินใจอย่างฉับไวเพื่อให้สามารถแสดงออกได้อย่างเป็นกระบวนการต่อเนื่องประกอบกับการแสดงออกทางศิลปะในแต่ละกิจกรรมเป็นสิ่งที่เด็กต้องคิดสร้างสรรค์ตามเหมาะสมของกิจกรรมแต่ละอย่างทำให้ความคิดเป็นไปอย่างกว้างขวางและคล่องตัว

3. กิจกรรมศิลปะส่งเสริมให้รู้จักยืดหยุ่นและปรับตัวให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ ผู้มีความคิดสร้างสรรค์มักจะเป็นผู้ที่สามารถแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้เสมอ รู้จักตัดสินใจอย่างเหมาะสมซึ่งปัญหาเฉพาะหน้าต่าง ๆ นั้นจะไม่ใช้หลักสูตรสำเร็จสำหรับการแก้ปัญหา กิจกรรมศิลปะที่ไม่มีถูกหรือผิด แต่มีเฉพาะความชอบหรือไม่ชอบเท่านั้น นับเป็นกิจกรรมซึ่งท้าทายความคิดที่ต้องยืดหยุ่นอยู่ตลอดเวลาปรับตัวให้ทันกับสภาพการณ์และการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ

4. กิจกรรมศิลปะส่งเสริมให้มีความคิดเห็นเป็นของตนเอง ได้แก่ การส่งเสริมให้เด็กสามารถคิดในสิ่งใหม่ๆ ที่ตนได้รับจากประสบการณ์ส่วนตัวต่าง ๆ และสามารถถ่ายทอดความคิดให้เป็นรูปธรรมตามปริมาณสิ่งเร้าและความพร้อมของเด็กแต่ละคน ศิลปะเด็กนอกจากจะแสดงความสามารถที่แท้จริงและจริงใจในการแสดงออกแล้ว ทั้งรูปแบบและเนื้อหายังมีลักษณะเฉพาะตัวอีกด้วยซึ่งสิ่งเหล่านี้ย่อมมีผลต่อเนื่องไปถึงความคิดและพฤติกรรมของเด็กแต่ละคน

5. กิจกรรมศิลปะส่งเสริมให้สามารถดัดแปลงและประดิษฐ์สร้างสรรค์ การสร้างสรรค์เป็นการรู้จักดัดแปลงตกแต่ง หรือประดิษฐ์สิ่งต่างๆ ขึ้นการสร้างสรรค์กิจกรรมศิลปะย่อมมีผลต่อเนื่องไปสู่ความรู้สึกนึกคิดและการแสดงออกต่างๆ ไป

6. กิจกรรมศิลปะส่งเสริมให้สามารถลดสกดัดตันทอนประสบการณ์ต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม เนื่องจากการแสดงออกทางศิลปะที่สะท้อนความรู้สึกนึกคิดนั้น สภาพแวดล้อมต่างๆ ที่เสนอไว้ในงานศิลปะ จะถูกลดสกดัดตันทอนให้เหลือเพียงส่วนที่เห็นว่าจำเป็นหรือชื่นชอบมากที่สุด

7. กิจกรรมศิลปะส่งเสริมให้เป็นผู้รับรู้สิ่งต่างๆ อย่างกว้างขวางจากการแสดงออกทางศิลปะอย่างต่อเนื่องเด็กจะแสดงออกหลายลักษณะ รับรู้หลายด้านเพื่อนำมาแสดงออก นอกจากนั้นการสร้างสรรค์ในแต่ละกิจกรรมยังต้องคิดหลายด้านและหลายครั้ง คิดวิเคราะห์ เปรียบเทียบคุณสมบัติ ปริมาณ และคุณภาพ เพื่อนำไปสู่การตัดสินใจที่แน่นอน

เยาวพา เดชะคุปต์ (2542: 107) กล่าวว่า ศิลปะเป็นแนวทางช่วยให้เด็กได้แสดงความสามารถและความรู้สึกนึกคิดของตนเองออกมาในรูปของภาพหรือสิ่งของ เด็กให้ศิลปะเป็นสื่ออธิบายสิ่งที่เขาทำ เห็น รู้สึก และคิดออกมาเป็นผลงาน การจัดประสบการณ์ศิลปะเด็กมีโอกาสดำเนินการ ทดลอง และสื่อสารความคิด ความรู้สึกของตนให้ผู้อื่นและโลกที่อยู่รอบตัวเขาเข้าใจได้ และมีโอกาสพัฒนาความคิด จินตนาการ

บุศรินทร์ สิริปัญญาธร (2545: 16-17) กล่าวว่า กิจกรรมศิลปะมีความสำคัญ และให้ประโยชน์ แก่มนุษย์อย่างมาก ผลสะท้อนจากการทำงานศิลปะทำให้ทราบถึงการเจริญเติบโตของเด็ก สิ่งแวดล้อมทางสังคมที่เขาอาศัยอยู่ มีอิทธิพลต่อชีวิตของเด็กและก่อให้เกิดการเรียนรู้ที่ยิ่งใหญ่ต่อมนุษย์ กิจกรรมสร้างสรรค์หรือศิลปะสำหรับเด็กมิได้มีจุดมุ่งหมายให้เด็กทำเพื่อความสวยงามหรือทำให้

เหมือนจริง แต่ต้องการช่วยพัฒนากล้ามเนื้อมือให้แข็งแรง การฝึกประสานสัมพันธ์ระหว่างมือกับตา เพื่อเป็นพื้นฐานการเขียนที่ดีตลอดจนช่วยพัฒนาอารมณ์ จิตใจ ให้เด็กมีความเพียร อดทน มีสมาธิในการทำงานและรู้จักรับผิดชอบ การได้ทำงานเป็นกลุ่มช่วยให้เรียนรู้การเข้าสังคม การแบ่งปัน ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญา ทำให้เด็กรู้จักคิดมีเหตุผลในการทำงาน จึงควรให้กำลังใจในการทำงานกับเด็กอย่างสม่ำเสมอ ให้เด็กเกิดความมั่นใจ กล้าคิด กล้าแสดงออก อย่างเต็มที่ การจัดกิจกรรมศิลปะที่เหมาะสมมีส่วนส่งเสริมพัฒนาการเด็กด้านต่างๆ ดังนี้

1. พัฒนาการด้านสติปัญญา ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และจินตนาการ การที่เด็กได้สำรวจ ทดลอง ค้นคว้ากับวัสดุนานาชนิด เด็กจะมีการแก้ปัญหาเลือกสรรตัดสินใจ วางแผนลงมือกระทำจริง รวมทั้งการวิจารณ์และการประเมินค่าในผลงานที่ตนแสดงออกจนสำเร็จขึ้นมา ซึ่งกระบวนการดังกล่าวนี้ได้ตอบสนองต่อลักษณะนิสัยของเด็กที่อยากรู้ อยากเห็นและขี้สงสัย ทำลาย ทำให้เด็กแสวงออกอย่างอิสระ ภายใต้บรรยากาศที่สนุกสนาน เพลิดเพลิน

2. พัฒนาการทางด้านร่างกาย ส่งเสริมพัฒนาการทำงานที่ประสานสัมพันธ์กันระหว่างการใช้กล้ามเนื้อและประสาทตา ทำให้อวัยวะส่วนต่างๆ ของร่างกายมีความแข็งแรง มีทักษะในการทำงานคล่องตัวดีขึ้น

3. พัฒนาการทางด้านอารมณ์ ทำให้เด็กมีอารมณ์ชื่นบานสนุกสนาน ยิ่งเด็กประสบผลสำเร็จในงานที่ลงมือทำก็ยิ่งทำให้เด็กเชื่อมั่นในตนเองบนพื้นฐานของความรักและความรู้สึกภาคภูมิใจในความสามารถของตน ส่งผลให้เด็กมีความสุขสภาพจิตใจที่ดี สามารถมองโลกที่สวยงามด้วยตาที่สวยงาม สดใส ตลอดจนมีความรู้สึกที่ดีงามต่อผู้คนและสิ่งแวดล้อมรอบข้าง

4. พัฒนาการด้านสังคม การจัดกิจกรรมทางด้านศิลปะเพื่อพัฒนาการทางสังคม ให้แก่เด็กอย่างเหมาะสม ได้แก่ การจัดกระบวนการ กลุ่มสัมพันธ์ทำให้เด็กเรียนรู้และฝึกหัดด้านสังคม เช่น การวางแผนงานหรือปรึกษาหารือ การร่วมมือร่วมใจ การประนีประนอม การแก้ปัญหาความขัดแย้ง ฯลฯ มีผลให้เด็กรู้จักลดความต้องการของตน เมื่อต้องการอยู่ร่วมในการทำงานกับเพื่อนหรือพี่น้องของตนที่แต่ละคนมีความสนใจแตกต่างกัน

จิราภรณ์ ส่องแสง (2549: 45-46) กล่าวว่า กิจกรรมศิลปะเป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญยิ่ง เพราะเป็นเครื่องมือที่นำเด็กไปสู่การพัฒนาตนเองทั้งทางร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา

ศิลปะช่วยพัฒนาการทางร่างกาย

พัฒนาการทางกายในงานของนักเรียนสังเกตได้จากความสัมพันธ์ของการมองเห็น และการใช้กล้ามเนื้อ การควบคุมการเคลื่อนไหวของร่างกาย เช่น การควบคุมกล้ามเนื้อ ตัด แปะ ดัด ความเปลี่ยนแปลงทางกาย สามารถเห็นได้ง่ายในวัยเด็กเริ่มขีดเขียน

ศิลปะช่วยพัฒนาการทางด้านอารมณ์

การวาดเขียนช่วยให้เด็กมีพัฒนาการทางอารมณ์ดีขึ้น ระดับของพัฒนาการขึ้นอยู่กับ การแสดงออกมาจากรูปภาพซึ่งเป็นผลงานของเด็กเอง ระดับของการแสดงตัวตนจะมีตั้งแต่การพัฒนาการขั้นต่ำ ซึ่งเด็กวาดรูปซ้ำๆ ออกมาเป็นพิมพ์เดียวกันหมด จนกระทั่งถึงพัฒนาการขั้นสูง ซึ่งเด็ก วาดภาพอย่างมีความหมายและมีความสำคัญกับตัวเขาเอง โดยเฉพาะเด็กเล็กเริ่มวาดรูปตัวเองได้ สำเร็จ จุดนี้เองที่เด็กปล่อยอารมณ์ได้ดีที่สุดเขาแสดงออกจากสิ่งที่เขาอยากทำ

ศิลปะช่วยพัฒนาการทางด้านสังคม

พัฒนาการทางสังคมของเด็ก จะเห็นได้จากความพยายามในการสร้างสรรค์ของเด็ก ภาพเขียนและภาพวาดต่างๆ จะเป็นตัวสะท้อนให้เห็นถึงความรู้สึกนึกคิดของเด็กที่มีต่อประสบการณ์ของตนเองและของผู้อื่น เด็กเล็ก ๆ จะเริ่มวาดรูปคนไว้ในภาพพื้นที่ที่พื้นระยะขีดเขียนแบบสะเปะสะปะ และสิ่งแรกที่เด็กวาดแล้วมีผู้ดูออกว่าเด็กวาดอะไรนั้นก็คือรูปคน เมื่อเด็กเติบโตขึ้นงานศิลปะจะสะท้อนให้เห็นถึงความเข้าใจความรู้สึกที่เด็กมีต่อสิ่งแวดล้อมทางสังคมของเขา เมื่อเด็กมีพัฒนาการทางด้านความเข้าใจผู้อื่นรอบข้างมากขึ้น และเข้าใจถึงอิทธิพลของคนที่มีต่อชีวิตของเขา เรื่องราวที่เด็กจะวาดไว้ในงานศิลปะก็คือสิ่งเหล่านั้นนั่นเอง

ศิลปะช่วยพัฒนาการทางสติปัญญา

พัฒนาการทางสติปัญญาของเด็กเราสามารถสังเกตเห็นได้จากพัฒนาการของการรู้จักตนเองและสภาพแวดล้อม ความรู้ต่างๆ ที่เด็กนำมาใช้ในขณะที่วาดรูป จะชี้ให้เห็นระดับของสติปัญญาของเด็ก ดังนั้นภาพวาดของเด็กจึงเป็นเครื่องชี้ระดับของความสามารถทางสมองหรือสติปัญญาของเด็ก

ศิลปะช่วยพัฒนาการทางด้านความคิดสร้างสรรค์

พัฒนาการทางความคิดสร้างสรรค์นั้นเริ่มมีมาตั้งแต่เด็ก ๆ เริ่มขีดเขียน เด็กจะขีดรูปต่างๆ จากความคิดของตนเอง และมีลักษณะเป็นหนึ่งเดียว ซึ่งไม่มีใครเหมือน จากการขีดเขียนแบบง่าย ๆ ไปสู่ผลงานที่ซับซ้อนสร้างสรรค์จะมีขั้นตอนต่างๆ คั่นอยู่มากมายในภาพวาด ภาพเขียนของเด็ก เราจะเห็นพัฒนาการทางความคิดสร้างสรรค์จากจินตนาการและความเป็นตัวของตัวเองในงานของเด็ก เด็กไม่จำเป็นต้องคล่องแคล่วเชี่ยวชาญหรือชำนาญในการทำผลงาน แต่ในรูปแบบของการสร้างสรรค์เด็กต้องมีอิสระทางอารมณ์ มีอิสระที่จะสำรวจและทดลอง มีอิสระที่จะมีส่วนเกี่ยวข้องรับรู้ซึ่งกันและกัน ทั้งในการใช้วัสดุและเรื่องราวในการวาดภาพ งานศิลปะทุกชิ้นที่เป็นผลงานของเด็กถือว่าเป็นประสบการณ์ทำงานเชิงสร้างสรรค์ในตัวเองทั้งสิ้น

ศิลปะช่วยพัฒนาการทางการรับรู้

ความเจริญเติบโตและการเรียนรู้ทางประสาทสัมผัสเป็นส่วนสำคัญของประสบการณ์วิชาศิลปะ โดยครูเป็นผู้ส่งเสริมการเรียนรู้ สร้างประสบการณ์ทางการเห็น ฝึกการสังเกต ฝึกความละเอียดอ่อน มีความประณีตในการจัด ควรจัดกิจกรรมในเชิงสร้างสรรค์ เพื่อพัฒนาการทางการเรียนรู้ที่เพิ่มขึ้น สามารถสังเกตได้ในการที่เด็กได้รับประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการที่เด็กได้รับประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้เพิ่มขึ้นอย่างหลากหลาย

สรุปได้ว่า ประโยชน์ของกิจกรรมศิลปะช่วยส่งเสริมพัฒนาการเด็กได้หลายด้าน ทั้งทางด้านร่างกาย ด้านอารมณ์ จิตใจ ด้านสังคม ด้านสติปัญญา ช่วยส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของเด็ก และพัฒนาการทางการรับรู้ของเด็ก ช่วยให้เด็กสามารถแสดงความสามารถและความรู้สึกนึกคิดของตนเองออกมา

1.3 กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์

กระทรวงศึกษาธิการ (2547ข: 77-78) ในคู่มือหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 ได้กล่าวถึงกิจกรรมสร้างสรรค์ว่า เป็นกิจกรรมที่ช่วยให้เด็กให้แสดงออกทางอารมณ์ ความรู้สึก ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และจินตนาการ โดยใช้ศิลปะ และควรมีวัสดุ อุปกรณ์ ดังนี้

1. การวาดภาพและระบายสี
 - สีเทียนแท่งใหญ่ สีไม้ สีชอล์ก สีน้ำ
 - พู่กันขนาดใหญ่ (ประมาณเบอร์ 12)
 - กระดาษ
 - เลือกลูม หรือผ้ากันเปื้อน
2. การเล่นกับสี
 - การเป่าสี มี กระดาษ หลอดกาแฟ สีน้ำ
 - การหยดสี มี กระดาษ หลอดกาแฟ พู่กัน สีน้ำ
 - การพับสี มี กระดาษ สีน้ำ พู่กัน
 - การเทสี มี กระดาษ สีน้ำ
 - การเลเลงสี มี กระดาษ สีน้ำ แป้งเปียก
3. การพิมพ์ภาพ
 - แม่พิมพ์ต่างๆ จากของจริง เช่น นิ้วมือ ใบไม้ ก้านกล้วย ฯลฯ
 - แม่พิมพ์จากวัสดุอื่นๆ เช่น เชือก เส้นด้าย ทรายาง ฯลฯ
 - กระดาษ ผ้าเช็ดมือ สีโปสเตอร์ (สีน้ำ สีฝุ่น ฯลฯ)
4. การปั้น เช่น ดินน้ำมัน ดินเหนียว แป้งโดว์ แผ่นรองปั้น แม่พิมพ์รูปต่างๆ ไม้กวาด แป้ง ฯลฯ
5. การพับ ฉีก ตัดปะ เช่น กระดาษ หรือวัสดุอื่นๆ ที่จะใช้พับ ฉีก ตัด ปะ กรรไกร ขนาดเล็กปลายมน กาวน้ำหรือแป้งเปียก ผ้าเช็ดมือ ฯลฯ
6. การประดิษฐ์เศษวัสดุ เช่น เศษวัสดุต่างๆ มีกล่องกระดาษ แกนกระดาษ เศษผ้า เศษไหม กาว กรรไกร สี ผ้าเช็ดมือ ฯลฯ
7. การร้อย เช่น ลูกปัด หลอดกาแฟ หลอดด้าย ฯลฯ
8. การสาน เช่น กระดาษ ใบตอง ใบมะพร้าว ฯลฯ
9. การเล่นพลาสติกสร้างสรรค์ พลาสติกชิ้นเล็กๆ รูปทรงต่างๆ ผู้เล่นสามารถนำมาต่อเป็นรูปแบบต่างๆ ตามความต้องการ
10. การสร้างรูป เช่น จากกระดานปักหมุด จากแป้นตะปูที่ใช้หนังสือหรือเชือกผูกตั้งให้เป็นรูปร่างต่างๆ

กุหลาบ ตันติผลาชีวะ (2547ก: 189-191) กล่าวว่ากิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กได้สำรวจ ค้นพบและได้ทดลองกับสื่ออุปกรณ์ทางศิลปะสร้างสรรค์ ซึ่งช่วยให้เกิดการพัฒนาการคิดรวบยอดทางพื้นฐานวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์จากการสังเกตและประเมินภาพการจัดกิจกรรมศิลปะควรแนะนำหรือบอกเด็กเพียงเล็กน้อยเท่านั้น แต่ให้ใช้วิธีให้เด็กค้นพบกระบวนการทางศิลปะด้วยตนเอง โดยให้เด็กได้ค้นคว้าอย่างกว้างขวางจากอุปกรณ์ที่หลากหลายให้โอกาสแก่เด็กในการทำงานตามความพอใจและเป็นอิสระ ครูต้องเป็นผู้กระตุ้นจินตนาการของเด็กพร้อมกับการสนับสนุนให้เด็กแสดงออกด้านความคิดสร้างสรรค์ โดยหลีกเลี่ยงให้เด็กลอกเลียนหรือวาดภาพระบายสีจากสมุดภาพเพราะเท่ากับเป็นการกักความคิดของเด็ก ในการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ที่มีประสิทธิภาพครูจะต้องเตรียมกิจกรรมดังนี้

- วางแผนเตรียมกิจกรรมต่างๆ สำหรับเด็กให้พร้อม
- ฝึกฝนให้เด็กได้ลองกระทำด้วยตนเอง
- สร้างเสริมทัศนคติที่ดีต่อศิลปะ
- สร้างเสริมการเรียนรู้ด้านศิลปะและบูรณาการความรู้ที่เกี่ยวข้อง

ในทางปฏิบัติสำหรับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ด้านการศึกษาปฐมวัยจำแนกศิลปะสร้างสรรค์ไว้ 5 ประเภท ดังนี้

1. การวาดและการใช้สี เด็กปฐมวัยชอบการวาดภาพและการใช้สีเพราะเป็นการแสดงสมรรถนะทางกายของเด็ก เด็ก 3 ขวบสามารถจับดินสอได้โดยเฉพาะจะกำไปทางปลายดินสอโดยใช้มือ 2 มือ เริ่มทบทวนและใช้ได้ สามารถใช้สี 2 – 3 สี มาประสานกันรู้ชื่อสี สนุกกับการใช้พู่กันระบายสีอย่างเพลิดเพลิน เมื่ออายุมากขึ้นเป็น 5 ขวบ เด็กจะชอบวาดบ้านมีประตู หน้าต่าง หลังคา ระบายสีได้เรียบร้อยสวยงามมากขึ้น

2. การพิมพ์ เป็นการสร้างการเรียนรู้ให้กับเด็กใช้อุปกรณ์ ซึ่งอาจเป็นเศษวัสดุที่มีลายฉลุ สามารถทาสีแล้วประทับลงบนกระดาษเกิดเป็นภาพพิมพ์ที่มีลวดลายหรือรูปแบบที่เด็กสนใจได้ แม่พิมพ์ครูอาจทำขึ้นเองเป็นภาพฉลุ หรือนำมาจากวัสดุธรรมชาติ เช่น ใบไม้ก็ได้

3. การประดิษฐ์ เป็นงานศิลปะที่นอกจากฝึกการใช้กล้ามเนื้อแล้วยังเป็นการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ด้วยกิจกรรมการประดิษฐ์ ได้แก่

- การพับกระดาษเป็นรูปต่างๆ
- การทำสิ่งประดิษฐ์ เช่น การสาน การประดิษฐ์เศษวัสดุ
- การต่อเติม ได้แก่ ฉีก ตัด ปะด้วยกระดาษหรือวัสดุอื่นๆ

4. การประดับตกแต่ง ได้แก่กิจกรรมดังนี้

- จัดดอกไม้
- จัดห้อง
- แต่งสวน
- จัดโต๊ะอาหาร

5. การปั้น การปั้นเป็นกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการกล้ามเนื้อเล็ก การคิดจินตนาการ การเรียนรู้เกี่ยวกับรูปทรง พัฒนาการรับรู้ ลักษณะการปั้นของเด็กมี 2 แบบคือ

5.1 การปั้นแบบวิเคราะห์ หมายถึง การปั้นจากดินทั้งก้อน แล้วดึงส่วนต่างๆ ออกเป็นส่วนประกอบย่อย กับแบบที่

5.2 การปั้นแบบสังเคราะห์ หมายถึง การปั้นรายละเอียดส่วนย่อยแล้วนำมา ประติดปะต่อเป็นภาพรวม ไม่ว่าเด็กจะปั้นลักษณะใดเด็กต่างได้ความคิด จินตนาการ และการเรียนรู้ จากงานนั้นสื่อที่นำมาใช้กับงานปั้นได้แก่

- ดินเหนียว
- ดินน้ำมัน
- แป้ง ได้แก่ แป้งข้าวเจ้า แป้งข้าวเหนียว แป้งสาลี
- แป้งปั้น
- วัสดุอื่น ๆ

สรุปได้ว่า กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์สำหรับเด็กปฐมวัยมีหลากหลายกิจกรรม ไม่ว่าจะเป็น วาดภาพ ระบายสี ปั้น ประติมากรรม พับ พิมพ์ ฉีก ร้อย หรือสาน การจัดกิจกรรมสำหรับเด็กควร เปิดโอกาสให้เด็กได้สำรวจ ค้นพบและได้ทดลองกับสื่ออุปกรณ์ทางศิลปะสร้างสรรค์ การจัดกิจกรรม ศิลปะควรแนะนำหรือบอกเด็กเพียงเล็กน้อยเท่านั้น แต่ให้ใช้วิธีให้เด็กค้นพบกระบวนการทางศิลปะ ด้วยตนเอง โดยให้เด็กได้ค้นคว้าอย่างกว้างขวางจากอุปกรณ์ที่หลากหลาย ให้โอกาสแก่เด็กในการ ทำงานตามความพอใจและเป็นอิสระ

1.4 พัฒนาการทางศิลปะของเด็กปฐมวัย

พระพงษ์ กุลพิศาล (2531: 32) ได้กล่าวถึงพัฒนาการทางศิลปะเด็กวัย 4 – 6 ปี มีดังนี้

1. ยังใช้รูปเรขาคณิตเป็นสัญลักษณ์ แต่ก็พยายามปรับปรุงให้สอดคล้องกับประสบการณ์จริงมากขึ้น
2. พยายามสร้างความหลากหลาย ของสิ่งที่เป็นประเภทเดียวกัน
3. ใช้สัญลักษณ์ที่ตัวเองชอบซ้ำๆ
4. มีการประกอบสัญลักษณ์เข้าด้วยกันโดยไม่ซ้ำแบบคนอื่น
5. ใช้รูปแบบง่ายๆ ไม่เน้นรายละเอียด
6. เขียนภาพจากความรู้สึกและการรับรู้เฉพาะของตนเอง เช่น เขียนดวงอาทิตย์ไว้ ส่วนบนของภาพเสมอ เขียนถนนตรงๆ ไม่คดเคี้ยว หรือเขียนต้นไม้เน้นเฉพาะขนาดของลำต้นให้ใหญ่
7. ใช้ขอบกระดาษล่างเป็นเส้นฐานบางครั้งก็ใช้เส้นนอนเพื่อแสดงความสัมพันธ์ของสิ่งต่างๆ
8. ใช้สีตามอารมณ์โดยไม่คำนึงถึงสีต้นแบบที่เห็นในธรรมชาติ

จรัส คำภารัตน์ (2541: 14-15) ได้กล่าวถึงการพัฒนาศิลปะและจินตนาการของเด็กวัยไว้ดังนี้

เด็กวัยทารก 2 ปี

การพัฒนาการด้านจินตนาการของเด็กในวัยนี้ จะเริ่มจากความอยากรู้อยากเห็น อยากสัมผัส เด็กจะใช้น้ำเสียงออกเสียงแบบจินตนาการในวัยนี้เด็กจะเกิดจินตนาการที่ใหญ่โตเกินจริง เด็กเริ่มมองเห็นสีสันทันและสามารถแยกแยะออกได้ โดยเฉพาะสีร้อน เด็กจะชอบมาก เช่น สีส้ม สีแดง สีเหลือง ฯลฯ

เด็กวัย 2 – 4 ปี

พัฒนาการของเด็กในวัยนี้จะมีพัฒนาการด้านจินตนาการสูงมาก เด็กจะมีความคิด การแสดงออกอย่างอิสระ เด็กจะเกิดการเรียนรู้โดยประสบการณ์ตรง การเรียนรู้จะเกิดจากการกระทำซ้ำๆ พัฒนาการทางด้านศิลปะเด็กจะเริ่มต้นจากการขีดเขียนจนสามารถควบคุมเป็นภาพต่างๆ ได้ ลักษณะของภาพจะเป็นเส้นง่ายๆ เหตุผลการแสดงออกเหนือความจริง

เด็กวัย 4 – 6 ปี

จินตนาการของเด็กจะเริ่มเป็นเหตุเป็นผล ถ้าสิ่งนั้นหรือเหตุการณ์นั้นเป็นโครงสร้างใหญ่ๆ ส่วนรายละเอียดเด็กจะยังไม่สนใจมากนัก เด็กจะเริ่มมีการวางแผนในการทำงาน การเล่นการแสดงออก มักจะเป็นในลักษณะของบทบาทสมมติ พัฒนาการด้านศิลปะเด็กเริ่มมองเห็นความเป็นจริงมากขึ้น มีเหตุมีผล สามารถเชื่อมโยงเหตุการณ์ต่างๆ ได้ดี การแสดงออกสามารถเล่าเป็นเรื่องราวได้

เด็กวัย 6 – 8 ปี

จินตนาการของเด็กจะเริ่มเข้าสู่ธรรมชาติของความเป็นจริงมากขึ้น จินตนาการของเด็กที่สร้างขึ้นมามักจะเป็นเรื่องราวที่เชื่อมโยงกับเหตุผลและธรรมชาติของความเป็นจริง พัฒนาการด้านศิลปะเด็กสามารถวาดภาพออกมาให้ใกล้เคียงความเป็นจริงมากขึ้น แต่ยังแฝงด้วยความคิดฝัน

อายุ 8 – 10 ปี

ช่วงวัยนี้เด็กนอกจากจะสามารถสร้างจินตนาการได้แล้ว เด็กยังเริ่มพยายามที่จะคิดค้นหาสิ่งแปลกใหม่ เพื่อสร้างความเป็นตัวของตัวเอง เด็กวัยนี้ชอบที่จะลอกเลียนแบบหรือเอาอย่างบุคคลที่ตนชอบ พัฒนาการศิลปะเด็กในวัยนี้จะมีการสร้างจินตนาการที่กว้างไกลถ่ายทอดออกมาเป็นงานศิลปะได้ดี เด็กจะถ่ายทอดงานศิลปะออกมาตามจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ให้เชื่อมโยงกับความคิดเป็นเหตุเป็นผลได้ดี

อายุ 10 – 12 ปี

พัฒนาการจินตนาการของเด็กวัยนี้เริ่มใช้ความเป็นเหตุเป็นผลเข้ามาร่วมกับจินตนาการมากขึ้น เด็กเริ่มสร้างจินตนาการให้เชื่อมกับเหตุผลได้ดี ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ลดลง พัฒนาการด้านศิลปะ เด็กเริ่มมีกฎเกณฑ์ในการทำงาน มีหลักการ มีทฤษฎีเข้ามาเกี่ยวข้องมากขึ้น จึงทำให้งานประเภทความคิดสร้างสรรค์ลดลง

โลเวนเฟลด์ (Lowenfeld) ได้กล่าวถึงพัฒนาการเด็กด้านการวาดภาพว่า มี 5 ขั้น ดังนี้ (ศรียา นิยมธรรม. 2545: 1-9)

1. ขั้นขีดเขียน (Scribbling Stage) เด็กอายุระหว่าง 2-4 ปี จะมีลำดับความสามารถในการวาดอยู่ระดับขีดเขียน กล่าวคือ เมื่ออายุ 2 ขวบจะขีดเส้นสะเปะสะปะ ไม่เป็นระเบียบ ยาวๆ ชั่วไปมาหลายครั้ง ต่อเมื่ออายุมากขึ้นจะเริ่มลากเส้นเป็นวงกลม และมีความหมายบอกชื่อเด็กที่วาดได้
 2. การเริ่มขีดเขียน (Pre-schematic Stage) เด็กอายุ 4-7 ปี เป็นวัยเริ่มต้นของการขีดเขียนภาพอย่างมีความหมาย มีรูปร่างขึ้น เริ่มมีรูปทรง แต่ยังไม่เป็นระเบียบ แต่การให้สียังขึ้นอยู่กับความสนใจมากกว่าของจริง ชอบสีสะดุดตา
 3. การขีดเขียน (Schematic Stage) เด็กอายุ 7-9 ปี เริ่มขีดเขียนคล้ายของจริง และความเป็นจริง ทั้งภาพและการให้สี แต่ยังออกแบบไม่ค่อยดี
 4. ขั้นวาดภาพของจริง (Drawing realism) เด็กอายุ 9 ปีขึ้นไปถึง 11 ปี จะแสดงออกถึงความสามารถในการวาดภาพทั้ง คน สัตว์ ช่องว่าง และการจัดมิติได้ เนื่องจากการรับรู้ทางสายตาและมิติดีขึ้น
 5. ขั้นการใช้เหตุผล (Stage reasoning) เด็กช่วงเข้าวัยรุ่น จะวาดภาพโดยใช้เหตุผลและความจริงมาช่วยในการออกแบบ และให้รายละเอียดมากขึ้น อายุ 11-12 ปี เป็นช่วงเริ่มของการออกแบบ และเริ่มมองเห็นความสวยงาม
- กุลยา ตันติผลาชีวะ (2547ก: 191-192) กล่าวว่า การจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เหมือนกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อื่นๆ ที่ต้องศึกษาถึงพัฒนาการเด็กและความสามารถในการเรียนรู้แต่ละวัยแตกต่างกัน ดังนี้

กิจกรรม	อายุ			
	2 – 3 ปี	4 ปี	5 ปี	6 ปี
วาด	- เขียนวงกลม - เขียนแบบขีดเส้น	- เขียนแบบเส้นตรง - พินปลา กากบาท - ระบายสีออกนอกรูป	- เขียน ตามแบบได้ - เขียนตามรอยประได้ - วาดรูปที่คุ้นได้ - วาดลายเส้นเหมือนต้นแบบ - วาดบ้านวาดคนได้	วาดรูปครบถ้วน เขียน ได้เอง ลอกพยัญชนะตาม รอยประ
ปั้น	- ตัดดินนุ่มๆ ได้ - ปั้นเป็นแท่ง - ทูบให้แบน	- ปั้นเป็นเส้นยาว - ปั้นแผ่นกลม - ปั้นเป็นลูกกลม	ปั้นเป็นรูปร่างได้หยาบๆ โดยตนเองรู้ว่าปั้นเป็นอะไร แต่ผู้อื่นไม่เข้าใจ	เป็นรูปร่างให้รายละเอียด ประติมากรรมระดับดู ผลงานออก
แปะ	แปะภาพได้แต่ไม่เป็นรูปร่าง	แปะติดได้ตามรูปร่างที่กำหนด	แปะและตกแต่งด้วยอุปกรณ์อื่นๆ เป็น	สามารถพัฒนางานอิสระได้
พับ	ชอบฉีกมากกว่าพับยังไม่ได้	พับง่ายๆ ที่ไม่ซับซ้อน	พับกระดาษตามรอยพับได้ สามารถทำเป็นรูปร่างได้	พับเป็นรูปร่างได้ เรียบร้อย
ตัด	ฉีกกระดาษจับกรรไกรได้บ้าง	ใช้กรรไกรตัดได้	จับกรรไกรคล่องตัดถูก	ตัดตามภาพได้

สรุปได้ว่า พัฒนาการทางด้านศิลปะของเด็กปฐมวัย เป็นการพัฒนาด้านการรับรู้ จินตนาการ และทักษะทางกายสัมผัส เด็กจะเริ่มมีการวางแผนในการทำงาน การเล่นเกมแสดงออกมักจะเป็นในลักษณะของบทบาทสมมติ พัฒนาการด้านศิลปะเด็กเริ่มมองถึงความเป็นจริงมากขึ้น มีเหตุมีผล สามารถเชื่อมโยงเหตุการณ์ต่างๆ ได้ดี การแสดงออกสามารถเล่าเป็นเรื่องราวได้

1.5 จุดประสงค์ของการใช้ศิลปะในการเรียนการสอน

กระทรวงศึกษาธิการ (2547ข: 58) ได้จัดให้ศิลปะเป็นกิจกรรมจำเป็นอย่างหนึ่ง สำหรับเด็กปฐมวัยในกิจกรรมสร้างสรรค์ เพื่อช่วยเด็กแสดงออกทางอารมณ์ ความรู้สึก ความคิดริเริ่ม ความคิดสร้างสรรค์ และจินตนาการ โดยใช้ศิลปะ ตัวอย่างเช่น วาดภาพระบายสี, ฉีก, ปะกระดาษ, ปั้น, ประติมากรรมวัสดุ

ตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พ.ศ.2546 ให้ความสำคัญกับกิจกรรมศิลปะมาก โดยกำหนดอยู่ในชั่วโมงกิจกรรมสร้างสรรค์ และในทุกโรงเรียนต่างให้จัดกิจกรรมศิลปะให้กับเด็กทุกวัน ไม่ว่าจะเป็นการวาดภาพ ระบายสี ปั้นประติมากรรม เล่นดนตรี หรือบางแห่งมีการแสดงด้วยประโยชน์นี้ได้จากศิลปะคือ (Jalongo. 1990: 196)

1. การสร้างงานศิลปะเป็นการสนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้จากภาพในแล้วถ่ายออกสู่ภายนอก เป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์จริงซึ่งนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและการสะท้อนผล
2. การแสดงออกทางศิลปะ ส่งเสริมความสามารถของเด็กในการแปลสัญลักษณ์
3. การแสดงออกทางศิลปะสร้างเสริมการเจริญเติบโตของพัฒนาการในทุกด้าน รวมทั้งการเป็นวิชาการ
4. การแสดงออกทางศิลปะทำให้เด็กเป็นผู้ค้นพบ และทำความรู้และเป็นรูปร่างขึ้นมากกว่าเป็นผู้รับรู้ในสิ่งที่รู้แล้ว

การให้เด็กปฐมวัยมีกิจกรรมศิลปะนั้นจุดหมายสำคัญอยู่ที่การส่งเสริมกล้ามเนื้อเล็ก การส่งเสริมพัฒนาการ ซึ่งในแง่การศึกษาการนำศิลปะศึกษามาใช้ประโยชน์ทางการศึกษาเพื่อพัฒนาการด้านต่างๆ ไม่ได้มีจุดมุ่งหมายในการเตรียมเด็กให้โตขึ้นเป็นศิลปิน หรือจิตรกร (เลิศ อานันตะ. 2535: 4)

การแสดงออกที่เด็กสามารถวาดภาพได้นั้น ขึ้นอยู่กับทักษะการใช้มือตามระดับสติปัญญาทางศิลปะ ความคล่องแคล่วในการเรียนรู้จินตนาการ การสร้างสรรค์และความสามารถในการตัดสินใจ ด้านสุนทรียภาพ การเลี้ยงดู ดังนั้น การที่เด็กแสดงความสามารถทางศิลปะได้เด่นชัดไม่จำเป็นต้องเป็นศิลปะเสมอไป (ศรียา นิยมธรรม. 2545: 53)

สรุปได้ว่า ศิลปะเป็นกิจกรรมจำเป็นอย่างหนึ่ง สำหรับเด็กปฐมวัยในกิจกรรมสร้างสรรค์ เพื่อช่วยเด็กแสดงออกทางอารมณ์ ความรู้สึก ความคิดริเริ่ม ความคิดสร้างสรรค์ และจินตนาการ โดยใช้ศิลปะ เป็นการสนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้จากภาพในแล้วถ่ายออกสู่ภายนอก เป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง ส่งเสริมความสามารถของเด็กในการแปลสัญลักษณ์ สร้างเสริมการเจริญเติบโตของพัฒนาการในทุกด้าน รวมทั้งการเป็นวิชาการ และทำให้เด็กเป็นผู้ค้นพบ และทำความรู้และเป็นรูปร่างขึ้นมากกว่าเป็นผู้รับรู้ในสิ่งที่รู้แล้ว

1.6 กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้

กุลยา ตันติผลาชีวะ (2547: 32) กล่าวว่า ศิลปสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้ เป็นกิจกรรมของการแสดงออกความรู้ ความคิด และจินตนาการ ซึ่งสามารถนำลักษณะของความงามและการได้ระบายทางอารมณ์มาเป็นสื่อการเรียนรู้ ที่สร้างให้เกิดความจำและความเข้าใจดียิ่งขึ้น

ศิลปะช่วยให้เด็กเชื่อมสานและบูรณาการประสบการณ์ที่มี เด็กสามารถผสมผสานความรู้ วิทยาศาสตร์ สังคม คณิตศาสตร์ ภาษา ลงในศิลปะที่เด็กแสดงออก การจัดการเรียนการสอนแบบเรกจิโอ เอมีเลีย (Reggio Emilia) ได้เน้นการใช้ศิลปะเป็นแกนประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐานของการเรียน ซึ่งปกติแล้วการเรียนแบบโครงการ (project approach) จะเน้นให้

เด็กเล่นและเรียนรู้จากสิ่งแวดล้อมและแสดงออกอย่างอิสระ สื่อศิลปะเป็นรูปแบบโดยธรรมชาติที่ทำให้มีการแสดงออกและการค้นคว้าที่นำไปสู่การเรียนรู้ของเด็กและเข้าใจโลก ซึ่งทำให้เด็กได้คิดพัฒนาสร้างสรรค์ จากการถ่ายโยงภาพที่เห็นเป็นศิลปะของการเรียนรู้ที่สำคัญ เด็กได้สุนทรีย์ภาพในงานศิลปะควบคู่ไปกับการเรียนสาระวิชาด้วยลักษณะของศิลปะ นักการศึกษาจึงได้นำศิลปะมาเป็นวิธีการจัดการเรียนการสอนที่บูรณาการความรู้สึกที่ดีของเด็กกับหน่วยประสบการณ์ของเด็กไปสู่สาระหลักฐานที่จะเรียนรู้ เพื่อเป็นการจูงใจสร้างการมีส่วนร่วมและการเรียนรู้ ซึ่งการนำศิลปะมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนอนุบาลอย่างน้อยมี 3 ลักษณะ ดังนี้

1. ใช้เป็นกิจกรรมเพื่อการส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์จินตนาการ ผ่อนคลายความเครียด เพลิดเพลิน สนุกสนาน และการพัฒนากล้ามเนื้อมือ ความสัมพันธ์ของประสาทระหว่างตากับมือ

2. ให้เพื่อสร้างเสริมพัฒนาการแบบบูรณาการ การจัดกิจกรรมศิลปะจะเน้นการมีส่วนร่วมการแก้ปัญหา การทำงานเป็นกลุ่มการปรับตัวในการทำงาน การสร้างนิสัยทางสังคมที่ดี

3. ใช้เพื่อการสร้างการเรียนรู้ทางวิชาการ ซึ่งศิลปะสามารถสื่อและนำมาใช้ได้ เพราะจะทำให้เด็กได้เข้าใจ จำ และถ่ายทอดสิ่งที่เรียนรู้ออกมา โดยเฉพาะศิลปะสร้างสรรค์จะช่วยให้เด็กเรียนรู้สาระ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา และเนื้อหาวิชาอื่นๆ ได้

นอกจากนั้น กุลยา ตันติผลาชีวะ (2547: 35-38) กล่าวว่า ศิลปะเป็นกิจกรรมที่ผลิตผลงานที่กระตุ้นการเรียนรู้ ซึ่งนำมาใช้เป็นสื่อการเรียนรู้ จำแนกเป็น 6 ลักษณะ ดังนี้

1. ย้ำการเรียนรู้ด้วยศิลปะ เรียกว่า ศิลปะย้ำ
2. ถ่ายทอดการเรียนรู้จากศิลปะ เรียกว่า ศิลปะถ่ายโยง
3. ปรับภาพการเรียนรู้เป็นงานศิลป์ เรียกว่า ศิลปะปรับภาพ
4. เปลี่ยนสิ่งเรียนรู้สู่งานศิลป์ เรียกว่า ศิลปะเปลี่ยนแบบ
5. บูรณาการการเรียนรู้เป็นศิลปะ เรียกว่า ศิลปะบูรณาการ
6. ค้นหาความรู้จากศิลปะ เรียกว่า ศิลปะค้นหา

ศิลปะย้ำ

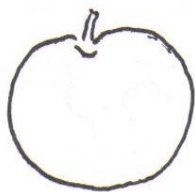
การเรียนรู้ไม่ใช่การท่องจำ แต่การจำเป็นรากฐานของการเรียนรู้ การจำทำให้คนเกิดวิธีการสร้างความจำ มีหลายวิธีโดยเฉพาะที่ใช้กันมากคือท่องจำ เขียนซ้ำหลายๆ จบ สิ่งเหล่านี้ทำให้เกิดความจำระยะสั้น การเข้าใจจะทำให้เกิดความจำระยะยาวส่วนหนึ่ง ซึ่งถ้าเสริมซ้ำจะทำให้เกิดความจำระยะยาวมีเพิ่มมากขึ้น การใช้ศิลปะอย่างหนึ่งคือการนำศิลปะมาย้ำการเรียนรู้เป็นวิธีที่ง่ายที่สุด ครูสามารถจัดเป็นกิจกรรมขณะเรียนหรือเป็นการบ้าน ด้วยการให้ระบายสีลงในรูปภาพที่เรียนตัวอย่างเช่น เด็กเรียน ก. ไก่แล้ว เพื่อให้จำได้ ครูมอบหมายให้เด็กระบายสีอักษร ก. และระบายสีภาพไก่ในใบงานต่อไปนี้ ศิลปะย้ำนี้ใช้เพื่อสร้างเสริมการจำจากความประทับใจขณะทำกิจกรรมศิลปะ

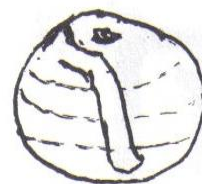
ภาพประกอบ 2 ศิลปะย่า

ศิลปะถ่ายโยง

การเรียนรู้ด้วยการกระทำเป็นหลักการทางทฤษฎีที่เชื่อว่าจะทำให้เด็กรับรู้เข้าใจ จำได้ และสนุกกับสิ่งที่เรียน ศิลปะถ่ายโยงเป็นงานศิลปะหนึ่งที่ใช้ เพื่อให้เด็ก “ถ่ายทอดการเรียนรู้เป็นศิลปะ” เป็นวิธีเรียนที่让孩子นำข้อความรู้ที่เป็นสิ่งที่ตนเรียน มาทำความเข้าใจแล้วถ่ายโยงเป็นงานศิลปะ โดยการวาดหรือผลิตเป็นภาพเหมือน ตัวอย่างเช่น ครูต้องการสอนเรื่องจักรยาน ก็นำจักรยาน มาตั้งให้เด็กดูแล้วให้เด็กวาดภาพตามในรายละเอียดเท่าที่เด็กจะทำได้ เมื่อเสร็จแล้วก็นำภาพมาวิเคราะห์ศึกษาเปรียบเทียบ สนทนาแลกเปลี่ยนความรู้เพื่อให้เกิดความรู้จักรยาน อีกวิธีหนึ่งอาจทำตรงกันข้ามคือเรียนก่อนแล้วจึงวาดสิ่งที่เรียนก็ได้ วิธีการใช้ศิลปะถ่ายโยงมีหลายแบบ เช่น วาดภาพระบายสี, ปั้น, ฉีกตามรอย เช่น การปลูกแอปเปิ้ลตามรอยฉีก

ผลแอปเปิ้ลทั้งเปลือก

ฉีกตามรอยปะ

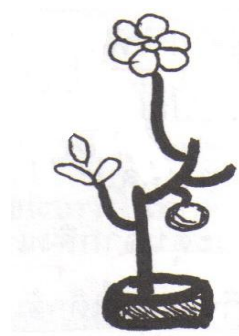
ภาพประกอบ 3 ศิลปะถ่ายโยง

ศิลปะปรับภาพ

ศิลปะปรับภาพ หมายถึง การทำงานศิลปะมาใช้ในการย้ายการเรียนรู้ด้วยการนำสิ่งที่เรียนมาสร้างงานศิลปะประดิษฐ์ ด้ายการตกแต่งประดิษฐ์เป็นศิลปสร้างสรรค์ที่เด็กชอบ การนำศิลปะปรับภาพมาใช้ เป็นการนำสิ่งที่เรียนมาเป็นวัสดุตกแต่งให้สวยงามตามจินตนาการ เด็กสามารถแต่งเติมตามจินตนาการ เด็กสามารถแต่งเติมเสริมใส่ได้ตามใจชอบ การตกแต่งนี้อาจเป็นแต่งภาพหรือตกแต่งงานปั้น วิธีการอาจมีต้นแบบแล้วตกแต่งเพิ่มเติม หรือตกแต่งโครงภาพ ปั้นเองแล้วตกแต่ง หรือมีต้นแบบให้ตกแต่ง หลักการของศิลปะจัดภาพ คือการจัดภาพด้วยงานศิลป์ เนื้อหาที่ครูนำมาใช้มีหลายประการ เช่น การเรียงลำดับดอกไม้จากใหญ่ไปเล็ก บนเส้นภาพ (1) หรือ ส่วนประกอบของต้นไม้ (2)

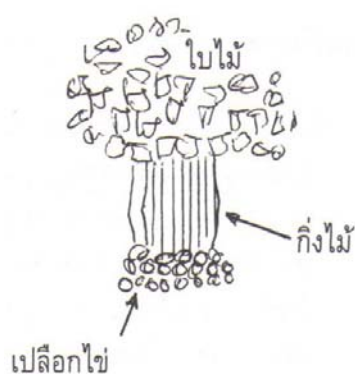
(1) เส้นภาพให้ตกแต่ง

(2) แต่งต้นไม้
ใบ-ดอก-ผล

ภาพประกอบ 4 ศิลปะปรับภาพ

ศิลปะเปลี่ยนแปลง

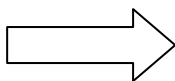
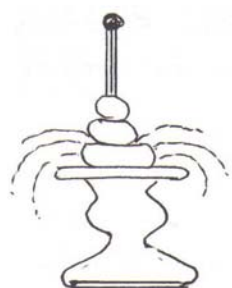
ศิลปะเปลี่ยนแปลงเป็นการเปลี่ยนสิ่งที่เรารู้มาสร้างเป็นงานศิลปะ ตัวอย่างเช่น การปั้นใบไม้แห้งมาปั้นทำงานศิลปะแบบต่างๆ บีบเปลือกไข่เป็นชิ้นเล็ก ทำขนนก ขนไก่มาประดิษฐ์ประดับ นำกิ่งไม้มาประกอบเป็นภาพจากจินตนาการ ตัวอย่างเช่น การตกแต่งในภาพต่อไปนี้

ภาพประกอบ 5 ศิลปะเปลี่ยนแปลง

ศิลปะบูรณาการ

ศิลปะเป็นงานที่ใช้ความสามารถเน้นเด็กด้านการเขียนและการถ่ายทอดความคิด ศิลปะที่นำมาใช้ต้องประสานความรู้ไปสู่งานศิลปะ ศิลปะบูรณาการเป็นการนำความรู้ที่เกี่ยวข้องมาบูรณาการเป็นศิลปะโดยมีการเปรียบเทียบเหมือนวาดภาพเหมือนจริงเช่น ให้เด็กวาดภาพน้ำพุจากแบบโดยเป็นการสังเกต และการนับจำนวนเพื่อให้เกิดภาพเหมือนจากนั้นให้เพิ่มเติมตกแต่งได้ตามความต้องการ

งานศิลปะของเด็กอาจเป็น
ภาพเหมือน หรือบ้าน สิ่ง
ที่เด็กเรียนรู้ คือ นับจำนวน
และความเหมือน

ภาพประกอบ 6 ศิลปะบูรณาการ

ศิลปะค้นหา

บางครั้งงานศิลปะไม่จำเป็นต้องเกิดจากผลงานของเด็ก ครูอาจใช้งานภาพศิลปะมาให้เด็กศึกษา ค้นหาความงาม แล้วข้อความรู้จากงานศิลปะ ตัวอย่างเช่น ครูให้ภาพเด็ก 1 ภาพ แล้วให้ค้นหา สิ่งที่เด็กต้องเรียนรู้จากภาพที่ครูนำมาหรืองานศิลปะที่ครูนำมา ซึ่งการนำงานศิลปะมาให้เด็กค้นหาต้องมีจุดประสงค์การเรียนรู้ที่ชัดเจน เช่น ครูต้องการสอนคำว่า ตลาดน้ำ ครูต้องนำภาพตลาดน้ำมาให้เด็กดู เพื่อคิดวิเคราะห์ว่าทำไมจึงเรียกว่าตลาดน้ำ เป็นต้น

เด็ก 4-5 ขวบ เป็นวัยที่พยายามเสนอสิ่งที่เด็กคุ้นเคย เด็กจะชอบวาดคนหัวโตแขนขาในขณะเดียวกันสีอาจจะไม่ตรงจริง ภาพกระจายเต็มกระดาษที่ให้ ซึ่งการแสดงออกเหล่านี้เป็นไปตามพัฒนาการของเด็ก การใช้ศิลปะเป็นสื่อของการเรียนที่ดีสำหรับเด็กครูต้องเตรียมการดังนี้

1. มีอุปกรณ์พร้อมดังนี้

1.1 มีกระดาษเปล่าสำหรับเด็กครบทุกคน สำหรับให้เด็กใช้เพื่อการวาดภาพระบายสี

1.2 สีน้ำต่างๆ ควรเติมสารฟอกขาวลงไปเพราะเมื่อเสื่อผ้าเปียกจะซักง่าย

1.3 มีโต๊ะสำหรับทำงาน ถ้าต้องทำงานบนพื้นห้องให้เตรียมกระดาษหนังสือพิมพ์หรือผ้าพลาสติกไว้สำหรับรอง

1.4 อุปกรณ์พร้อมใช้ เช่น ดินสอสี กรรไกรที่พร้อมใช้ อุปกรณ์ที่จัดเตรียมให้เป็นไปตามจุดประสงค์และรูปแบบศิลปะ ว่าจะเป็นการวาด การปั้น หรือการประดิษฐ์

2. มีแผนการเรียนรู้ ครูต้องวางแผนการเรียนรู้ว่ามีจุดประสงค์ใด สารใด และจะใช้ศิลปะแบบใดใน 6 แบบ พร้อมจัดอุปกรณ์ให้เหมาะสมสำหรับการทำกิจกรรม

3. สร้างปฏิสัมพันธ์กับเด็ก ในระหว่างทำกิจกรรม เด็กจะเรียนรู้ได้ดีด้านปฏิสัมพันธ์ที่สร้างความสนใจให้แก่เด็ก

การใช้งานศิลปะเพื่อสร้างการเรียนรู้เป็นวิธีการที่มีผู้นำมาใช้ และเห็นประโยชน์หลากหลาย ซึ่งคล้ายกับการปฏิบัติเพียงแต่เป็นการปฏิบัติผ่านงานศิลป์เท่านั้นเอง

สรุปได้ว่าศิลปะเป็นสื่อการเรียนรู้โดยตัวของศิลปะเองในขณะเดียวกันศิลปะก็เป็นตัวสร้างเสริมการเรียนรู้ ซึ่งในทางการศึกษาสามารถนำมาใช้ 6 แนวทาง คือ 1) ย้ำการเรียนรู้ด้วยศิลปะ 2) ถ่ายทอดการเรียนรู้เป็นศิลปะ 3) ปรับภาพการเรียนรู้เป็นงานศิลป์ 4) เปลี่ยนสิ่งเรียนรู้สู่ศิลปะ 5) บูรณาการการเรียนรู้ด้วยศิลปะ 6) ค้นหาความรู้จากศิลปะ

1.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมศิลปะ

จรงค์ อ่วมมีเพียร (2547: บทคัดย่อ) ทำการศึกษาทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสื่อผสมให้กับเด็กวัยอนุบาลในระดับอายุ 4-5 ปี ได้ผลการวิจัยดังนี้ ทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัยหลังการจัดกิจกรรมศิลปะสื่อผสมโดยรวมและจำแนกรายด้านอยู่ในระดับ ดี และเมื่อเปรียบเทียบกับก่อนการทดลองพบว่าสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ปริยานุช จุลพรหม (2547: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการพัฒนาความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์ของเด็กรวมวัยด้วยการจัดกิจกรรมศิลปะประดิษฐ์ให้กับเด็กวัยอนุบาลอายุ 5-6 ปี ผลปรากฏว่าความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์ของเด็กรวมวัยหลังการทดลองสูงขึ้นกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และระดับความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์ของเด็กรวมวัยหลังการจัดกิจกรรมศิลปะประดิษฐ์โดยรวมทุกทักษะอยู่ในระดับสูง เมื่อพิจารณาในแต่ละทักษะพบว่าทักษะการใช้เหตุผลทักษะการสังเคราะห์ และทักษะการประเมินค่ามีความสามารถอยู่ในระดับสูง ส่วนทักษะการวิเคราะห์มีความสามารถอยู่ในระดับ ปานกลาง

สุวรรณา ก้อนทอง (2547: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาผลการจัดกิจกรรมศิลปะประกอบเสียงดนตรีคลาสสิกที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ของเด็กรวมวัยกับเด็กวัยอนุบาลในระดับอายุ 5-6 ปี ปรากฏว่าเด็กรวมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะประกอบเสียงดนตรีคลาสสิก และเด็กรวมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะแบบปกติ มีความคิดสร้างสรรค์สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเด็กรวมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะประกอบเสียงดนตรีคลาสสิก และเด็กรวมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะแบบปกติ มีความคิดสร้างสรรค์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ณัฐสุดา สาครเจริญ (2548: บทคัดย่อ) ทำการศึกษาการพัฒนากระบวนการวิทยาศาสตร์พื้นฐานของเด็กปฐมวัยโดยใช้รูปแบบกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้ ผลปรากฏว่าการพัฒนาทักษะกระบวนการวิทยาศาสตร์ของเด็กรวมวัยหลังจากการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้โดยรวมและจำแนกรายทักษะอยู่ในระดับดี และเมื่อเปรียบเทียบกับก่อนการทดลองพบว่าสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

เพิ่มศรี ชูวิเชียร (2549: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาพัฒนาการด้านการเขียนของเด็กรวมวัยโดยใช้ศิลปะการวาดภาพต่อเติมจากภาพพิมพ์ให้กับเด็กวัยอนุบาลในระดับอายุ 4-5 ปี ผลปรากฏว่าเด็กรวมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะการวาดภาพต่อเติมจากภาพพิมพ์มีพัฒนาการด้านการเขียนก่อนการจัดกิจกรรมและระหว่างการจัดกิจกรรมศิลปะการวาดภาพต่อเติมจากภาพพิมพ์ในแต่ละช่วงสัปดาห์สูงขึ้นเด็กรวมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะการวาดภาพต่อเติมจากภาพพิมพ์ มีพัฒนาการด้านการเขียนก่อนการจัดกิจกรรมและระหว่างการจัดกิจกรรมศิลปะการวาดภาพต่อเติมจากภาพพิมพ์ ในแต่ละช่วงสัปดาห์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คมขวัญ อ่อนบึงพร้าว (2550: บทคัดย่อ) ทำการศึกษาการพัฒนาทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์สำหรับเด็กปฐมวัยโดยใช้รูปแบบกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้กับเด็กอนุบาลศึกษาปีที่ 3 อายุ 5-6 ปี พบว่าการพัฒนาทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัยหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนในรูปแบบกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้ มีทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ โดยรวมและจำแนกรายทักษะมีค่าเฉลี่ยสูงขึ้นและอยู่ในระดับดี เมื่อเปรียบเทียบกับก่อนและหลังการทดลองมีคะแนนความสามารถทางทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ที่เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อโนชา ธีรธำรง (2550: บทคัดย่อ) ทำการศึกษาเกี่ยวกับการใช้รูปแบบกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้ต่อการพัฒนาทักษะทางสังคมของเด็กปฐมวัย กับเด็กอนุบาลศึกษาปีที่ 2 อายุ 4-5 ปี พบว่าทักษะทางสังคมของเด็กปฐมวัย หลังผ่านกิจกรรมรูปแบบกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้แล้วมีทักษะพื้นฐานทางสังคมโดยรวมและจำแนกรายทักษะมีค่าเฉลี่ยคะแนนสูงขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .05 เมื่อเปรียบเทียบกับก่อนการทดลอง

จากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ พบว่า กิจกรรมศิลปะเป็นกิจกรรมที่สามารถพัฒนาทักษะของเด็กปฐมวัยหลายด้าน ทั้งด้านทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ การคิดวิจารณ์ญาณ ความคิดสร้างสรรค์ กระบวนการวิทยาศาสตร์พื้นฐาน พัฒนาด้านการเขียนของเด็กปฐมวัย จะเห็นได้ว่าจะสามารถพัฒนาเด็กได้ทั้งทางร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา เป็นการปูพื้นฐานสำหรับการเรียนรู้ขั้นต่อไปและพัฒนาเด็กปฐมวัย ตามศักยภาพของแต่ละบุคคลได้เต็มที่

2. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้ของเด็กปฐมวัย

2.1 ความหมายของการรับรู้ของเด็กปฐมวัย

ลักษณะ สิริวัฒน์ (2539: 63) ให้ความหมายการรับรู้ คือ อาการสัมผัสที่มีความหมายและการรับรู้เป็นการแปลความหมายหรือการตีความแห่งการสัมผัสที่ได้รับ ออกมาเป็นสิ่งหนึ่งสิ่งใดที่มีความหมายอันเป็นสิ่งที่รู้จักกันและเข้าใจกัน

สุชา จันทน์เอม (2539: 119) การรับรู้ หมายถึง ขบวนการที่คนเรามีประสบการณ์กับวัตถุหรือเหตุการณ์ต่างๆ โดยอาศัยอวัยวะรับสัมผัส

รัชนี นพเกตุ (2540: 1) กล่าวว่า การรับรู้ หมายถึง ขบวนการประมวลและตีความข้อมูลที่อยู่รอบๆ ตัวเราผ่านอวัยวะรับความรู้สึก

มาลินี จุฑะธพร (2541: 143) กล่าวว่า การรับรู้ หรือสัญชาตญาณ (Perception) หมายถึง กระบวนการแปลความหมายจากการสัมผัสต่อสิ่งเร้า ซึ่งต้องอาศัยประสบการณ์เดิมด้วย

แสงเดือน ทวีสิน (2545: 113) กล่าวว่า การรับรู้หมายถึง การที่มนุษย์นำข้อมูลที่ได้จากความรู้สึกสัมผัส ซึ่งเป็นข้อมูลดิบจากประสาทสัมผัสทั้ง 5 อันประกอบด้วย ตา หู จมูก ลิ้น และกายสัมผัสมาจำแนก แยกแยะ คัดเลือก วิเคราะห์ด้วยกระบวนการทำงานของสมอง แล้วแปลสิ่งที่ได้ออกเป็นสิ่งหนึ่งสิ่งใดที่มีความหมายเพื่อนำไปใช้ในการเรียนรู้ต่อไป

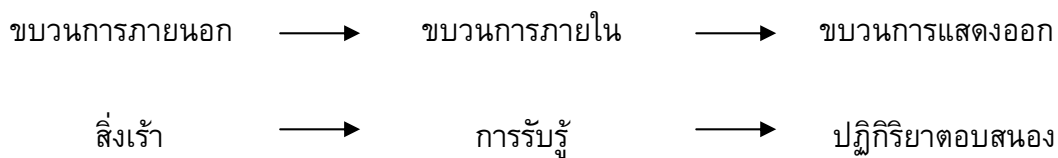
พัชรี สวนแก้ว (2545: 40) กล่าวว่า การรับรู้ หมายถึง กระบวนการที่เด็กได้นำเอาสิ่งที่ตน ได้ยิน ได้เห็น ได้สัมผัส ได้ชิม ได้กลิ่น จากสิ่งเร้าภายนอกรอบตัว เข้ามาจัดระเบียบและให้ความหมายเกิดเป็นความรู้ความเข้าใจขึ้น

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2546: 151) กล่าวว่า การรับรู้ คือ การสัมผัสที่มีความหมาย การรับรู้เป็นกระบวนการหรือตีความแห่งการสัมผัสที่ได้รับออกเป็นสิ่งหนึ่งสิ่งใดที่มีความหมาย คนเราจะต้องใช้ความรู้เดิมหรือประสบการณ์เดิมที่มีมาก่อน

จากความหมายของการรับรู้ที่รวบรวมมานั้นสรุปได้ว่า การรับรู้ หมายถึง การนำข้อมูลที่ได้จากการสัมผัสจากประสาทสัมผัสทั้ง 5 ประกอบด้วย ตา หู จมูก ลิ้น และกายสัมผัส มาแปลความหมายหรือตีความด้วยกระบวนการทำงานของสมอง ให้เป็นความรู้เพื่อนำไปใช้ในการเรียนรู้ต่อไป

2.2 กระบวนการรับรู้ของเด็กปฐมวัย

กันยา สุวรรณแสง (2532: 128-131) กล่าวว่า กระบวนการของการรับรู้เป็นกระบวนการที่คาบเกี่ยวระหว่างความเข้าใจ การคิด การรู้สึก ความจำ การเรียนรู้ การตัดสินใจ ดังนี้

นวลศิริ เปาโรหิตย์ (2536: 176) กล่าวว่า กระบวนการรับรู้เป็นกระบวนการที่เกี่ยวกับการแปลความหมายของสิ่งเร้าต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับร่างกายตลอดเวลา สิ่งเร้าเหล่านี้บางชนิดก็เป็นสิ่งเร้าที่มาจากสิ่งแวดล้อมภายนอก แต่สิ่งเร้าบางประเภทก็มาจากภายในตัวเราเอง

เพราพรรณ เปลียนภู (2542: 113-115) กล่าวว่า การรับรู้เกิดขึ้นจะต้องประกอบด้วย อวัยวะรับการสัมผัส หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า เครื่องรับ ได้แก่

1. อวัยวะรับการสัมผัสภายนอก ประกอบด้วย

- ตา สำหรับการมองเห็น
- หู สำหรับการได้ยิน
- จมูก สำหรับการดมกลิ่น
- ลิ้น สำหรับการชิมรส
- กาย สำหรับการสัมผัสทางกาย

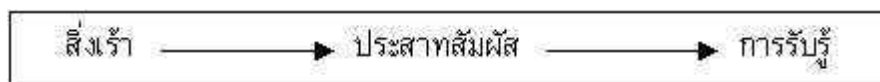
2. อวัยวะสัมผัสภายใน ประกอบด้วย

- สัมผัสเกี่ยวกับการเคลื่อนไหว ทำให้ทราบการเคลื่อนไหวของอวัยวะต่างๆ

ภายในร่างกายมนุษย์สามารถรับรู้ได้โดยอาศัยประสาทสัมผัสในกล้ามเนื้อ เอ็นข้อต่อกระดูก

- สัมผัสการทรงตัว ทำให้รับรู้เกี่ยวกับการทรงตัว โดยมนุษย์สามารถรับรู้การสัมผัสนี้ ด้วยอวัยวะสัมผัสในช่องหูด้านใน

เมื่ออวัยวะสัมผัสกระทบกับสิ่งเร้า จากสิ่งแวดล้อม ก็จะส่งความรู้สึกไปยังสมอง ซึ่งสมองจะทำหน้าที่แปลสัมผัส และส่งต่อไปยังระบบประสาท จากนั้นจะเกิดการเปลี่ยนแปลง เช่น กระบวนการไฟฟ้าและเคมี เพื่อให้สมองรับทั้งพฤติกรรม การรับรู้ หรือเกิดวิญญาน ตัวอย่างเช่น เด็กเล็กๆ มองเห็นเปลวเทียนมีแสงสว่างไสว แสงเทียนที่เด็กเห็นจะเป็นสิ่งเร้า เด็กจะคลานเข้าไปหา และเอื้อมมือจับเปลวเทียน มือ (กายสัมผัส) ที่สัมผัสไฟ และตา (จักขุสัมผัส) ที่มองเห็นเปลวเทียน จะส่งความรู้สึกไปยังสมองและระบบประสาท ซึ่งจะทำให้เด็กนั้นสามารถรู้ได้ว่า เปลวไฟนั้นมีความร้อนและแสงสว่างสรุปได้ว่า กระบวนการรับรู้ซึ่งเกิดขึ้นในมนุษย์นั้น มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

ภาพประกอบ 7 กระบวนการรับรู้ซึ่งเกิดขึ้นในมนุษย์

ที่มา : (http://www.la.ubu.ac.th/Thai/Research/Data/Detail/COMPARE/unit2_1.html)

หลังจากนั้น จึงเกิดการเรียนรู้ ที่เป็นกระบวนการต่อเนื่องจากการรับรู้ เมื่อประสาทสัมผัสกระทบกับสิ่งเร้า และเกิดการรับรู้ ถ้าการรับรู้หรือความรู้สึกนั้นผ่านไปโดยที่มีได้บันทึกความจำ การรับรู้นั้นจะถือว่ายังไม่ก่อให้เกิดประสบการณ์ แต่ถ้าหากสมองได้บันทึกการรับรู้ไว้เป็นประสบการณ์ เมื่อประสาทสัมผัสกระทบต่อสิ่งเร้าเดิมอีก จะทำให้เกิดความระลึกได้ ทำให้เกิดการเรียนรู้ขึ้น

ภาพประกอบ 8 กระบวนการรับรู้

ที่มา : (http://www.la.ubu.ac.th/Thai/Research/Data/Detail/COMPARE/unit2_1.html)

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2546: 148-149) กล่าวว่า การรับรู้เกิดขึ้นจากส่วนประกอบดังนี้

1. อากาสสัมผัส หมายถึงสิ่งเร้าที่ผ่านเข้ามากระทบกับอวัยวะสัมผัสเพื่อให้คนรับรู้ภาวะแวดล้อมรอบตัว ปกติคนเราเมื่อได้รับสัมผัสอย่างใดอย่างหนึ่งแล้ว มักจดจำแนกอากาสสัมผัสนั้นๆ ตามประสบการณ์ที่ตนมีอยู่เกือบทุกครั้ง และคนเราก็มักเคยชินกับสิ่งที่สัมผัสมากกว่าที่จะรู้สึกในอากาสสัมผัส

การแปลความหมายจากอากาสสัมผัส ซึ่งต้องอาศัย

ก. เชวร์ปัญญา เป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่เป็นสิ่งเกื้อหนุนรับรู้สิ่งเร้าต่างๆ ของบุคคลได้เป็นอย่างดี เพราะช่วยให้บุคคลเข้าใจสิ่งต่างๆ สถานการณ์ต่างๆ หรือเหตุการณ์ต่างๆ ที่เขาสัมผัส หรือพบเห็นมาได้รวดเร็ว ผู้มีเชวร์ปัญญาสูงย่อมได้เปรียบในด้านการรับรู้ได้รวดเร็วและดีกว่าผู้มีเชวร์ปัญญาต่ำ

ข. สังเกตพิจารณา จะช่วยให้คนรับรู้ได้อย่างแม่นยำขึ้นบางครั้งอาจต้องอาศัยเวลา แต่บางครั้งต้องอาศัยความชำนาญ

ค. ความสนใจและความตั้งใจ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการแปลความหมายของอาการสัมผัส ทำให้มีสมาธิ ทำได้ละเอียดถี่ถ้วน ทำให้การแปลความหมายถูกต้อง

ง. คุณภาพของจิตใจในขณะนั้น เมื่อเหนื่อยขึ้นมักไม่สดใสก็จะกระทบต่อสติปัญญา ทำให้เกิดความเฉื่อยชาเมื่อจิตใจแจ่มใสก็ทำให้การช่วยแปลสัมผัสดีขึ้น

2. การแปลความหมายจากอาการสัมผัส การแปลความหมายนี้ขึ้นอยู่กับความชัดเจนในการดำรงชีวิต ก็จะสามารถได้จากอาการสัมผัสโดยดูจากกิริยาท่าทาง ลักษณะคำพูดนั้นได้

3. ความรู้เดิมหรือประสบการณ์เดิม ซึ่งได้แก่ความคิดความรู้และการกระทำที่เคยทำในอดีต มีความสำคัญมากสำหรับการตีความหรือแปลความหมายของอาการสัมผัสได้โดยแจ่มชัด ความรู้เดิมและประสบการณ์เดิมที่ได้จะสะสมไว้สำหรับช่วยในการแปลความหมายได้ดีต้องมีคุณสมบัติดังนี้

ก. เป็นความรู้ที่แน่นอน ถูกต้องและชัดเจน

ข. มีปริมาณมาก รู้หลายอย่างจึงจะช่วยแปลความหมายต่างๆ ได้สะดวกและถูกต้องดี

การรับรู้จึงเป็นกระบวนการที่คนเรารับรู้สิ่งต่างๆ โดยผ่านการสัมผัส มีการใช้ประสบการณ์เดิมช่วยการแปลความหมายของสิ่งนั้นออกมาเป็นความรู้ความเข้าใจ

สรุปได้ว่ากระบวนการการรับรู้เป็นการที่บุคคลได้สัมผัสกับสิ่งเร้าภายนอก จากสิ่งแวดล้อม สิ่งเร้านั้นก็ส่งความรู้สึกไปยังสมอง ซึ่งสมองจะทำหน้าที่แปลสัมผัสและส่งต่อไปยังระบบประสาท จากนั้นจะเกิดการเปลี่ยนแปลง ถ้าการรับรู้หรือความรู้สึกนั้นผ่านไปโดยที่มีได้บันทึกความจำ การรับรู้ก็จะถือว่ายังไม่ก่อให้เกิดประสบการณ์ แต่ถ้าหากสมองได้บันทึกการรับรู้ไว้เป็นประสบการณ์ เมื่อประสาทสัมผัสกระทบต่อสิ่งเร้าเดิมอีก จะทำให้เกิดความระลึกได้ ทำให้เกิดการเรียนรู้ขึ้น

2.3 ความหมายของการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย

อารี พันธุ์ณี (2534: 86) กล่าวว่า การเรียนรู้ หมายถึง กระบวนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมจากเดิมไปสู่พฤติกรรมใหม่ก่อนข้างถาวรและพฤติกรรมใหม่นี้เป็นผลมาจากประสบการณ์หรือการฝึกฝน มิใช่เป็นผลจากการตอบสนองตามธรรมชาติ หรือสัญชาตญาณ หรือวุฒิภาวะ หรือต่างๆ หรืออุบัติเหตุ หรือความบังเอิญ

อรนุช ลิ้มศิริ (2543: 24-25) กล่าวว่า การเรียนรู้ หมายถึง การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอย่างถาวร อันเป็นผลมาจากการฝึกฝนหรือจากประสบการณ์ที่ได้รับ การเรียนรู้มีองค์ประกอบใหญ่ๆ 3 องค์ประกอบ คือ

1. การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้นั้นจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม พฤติกรรมนั้นอาจเป็นการแสดงออกทางด้านการพูด การเขียน หรือการแสดงท่าทางก็ได้ ซึ่งพฤติกรรมที่แสดงออกก่อนการเรียนรู้และหลังการเรียนรู้จะแตกต่างกัน ส่วนพฤติกรรมที่เกิดขึ้นโดยอัตโนมัติไม่ถือว่าเป็นพฤติกรรมที่เกิดการเรียนรู้ เช่น การกระพริบตา หรือการหายใจเป็นต้น

2. พฤติกรรมที่เปลี่ยนไปนั้นเกิดจากได้รับประสบการณ์หรือการฝึกฝน และต้องมีการฝึกฝนซ้ำๆ เป็นระยะเวลาหนึ่ง ส่วนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่เกิดจากการบรรลุวุฒิภาวะถือว่าเป็นไปตามธรรมชาติ ไม่ได้เกิดจากการฝึกหัดจึงไม่เรียกว่าเป็นพฤติกรรมที่เกิดจากการเรียนรู้

3. พฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปนั้น จะเปลี่ยนแปลงในลักษณะที่ค่อนข้างถาวร อันเป็นผลที่เกิดจากการฝึกหัดนั่นเอง แสดงว่าพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปจะต้องคงอยู่กับบุคคลเป็นระยะเวลายาวนานภายหลังจากที่บุคคลนั้นได้เกิดการเรียนรู้แล้ว

พงษ์พันธ์ พงษ์โสภา (2544: 71) กล่าวว่า การเรียนรู้ หมายถึง กระบวนการของการเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรมอันเนื่องมาจาก ประสบการณ์ หรือมาจากการฝึกหัด ซึ่งพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงนี้จะเป็นพฤติกรรมที่ค่อนข้างถาวร และเป็นผลมาจากการฝึกหัดเท่านั้น การเปลี่ยนแปลงใดๆ ที่มีผลมาจากการใช้ยา หรือสิ่งเสพติด หรือวุฒิภาวะ เราไม่ถือว่าเป็นการเรียนรู้

กุลยา ตันติผลชีวะ (2545: 19) กล่าวว่า การเรียนรู้เป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่เป็นผลมาจากประสบการณ์ ทั้งนี้ไม่รวมถึงวุฒิภาวะและอาการที่ปรากฏชั่วคราว การเรียนรู้มิได้เกิดขึ้นโดยอัตโนมัติ แต่เกิดจากการได้รับประสบการณ์แล้วมีกระบวนการบูรณาการในสมอง ที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงระบบข้อมูลที่รับไปสู่การจำ ถ้าการได้รับประสบการณ์นั้นมีการกระตุ้นและสนใจที่ดีจะทำให้การรับรู้ข้อมูลหรือประสบการณ์นั้นสร้างความมอกงามในความรู้ความเข้าใจมากยิ่งขึ้นและจำได้นาน หากข้อมูลใหม่ที่ได้รับมีความสัมพันธ์และเชื่อมต่อกับข้อมูลเก่า หรือประสบการณ์เดิมที่มีอยู่จะทำให้เกิดการเรียนรู้อย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง

พัชรี สวนแก้ว (2545: 45) กล่าวว่า การเรียนรู้ หมายถึง การเปลี่ยนแปลงและการปรับปรุงพฤติกรรมเพื่อตอบสนองต่อสถานการณ์ที่ได้รับ การเรียนรู้จะเกิดขึ้นเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่สังเกตได้ องค์ประกอบที่จะก่อให้เกิดการเรียนรู้ ได้แก่ วุฒิภาวะและความพร้อม ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายและความสามารถที่จะทำสิ่งหนึ่งสิ่งใด

สิริมา ภิญโญอนันตพงษ์ (2545: 29) กล่าวว่า การเรียนรู้ หมายถึง กระบวนการที่มนุษย์มีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปจากเดิมเป็นพฤติกรรมค่อนข้างถาวร การเรียนรู้ของเด็กเป็นผลมาจากประสบการณ์จากสิ่งแวดล้อมและมีการฝึกฝนตั้งแต่วัยทารก ในการเรียนรู้ของเด็กนั้นสิ่งที่มีอิทธิพล ได้แก่ สภาพแวดล้อม การมีปฏิสัมพันธ์ ความต้องการและความสนใจของเด็ก การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยมีขอบเขต คือ ในช่วงเวลาสั้น การรับรู้เนื้อหาแบบรูปธรรม วิธีการเรียนรู้ในแบบของการเล่น ลงมือปฏิบัติสำรวจสิ่งแวดล้อมรอบตัวตามความพอใจของตนเอง

สมนา พานิช (2546: 30) กล่าวว่า กระบวนการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย คือ การเปลี่ยนแปลงในพฤติกรรมอันเป็นผลมาจากการคิด การได้เห็น ได้ฟัง ได้รู้สึก ได้ชิม ได้ดม เด็กแต่ละคน จะมีความแตกต่างกันในความสามารถที่ติดตัวมา และเด็กแต่ละคนจะมีความแตกต่างกันในการเล่าเรียน ฝึกฝนให้เด็กแต่ละคนมีความรู้ ความสามารถ และทักษะได้พร้อมกัน

สุรางค์ ไคว์ตระกูล (2548: 185) กล่าวว่า การเรียนรู้หมายถึงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ซึ่งเป็นผลเนื่องมาจากประสบการณ์ที่คนเรามีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม หรือจากการฝึกหัด รวมทั้งการเปลี่ยนปริมาณความรู้ของผู้เรียน

จากความหมายของการเรียนรู้ที่รวบรวมมานั้นสรุปได้ว่า การเรียนรู้เป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเดิมไปสู่พฤติกรรมใหม่ค่อนข้างถาวร เป็นผลมาจากประสบการณ์หรือการฝึกฝน ผลมาจากการคิด การได้เห็น ได้ฟัง ได้รู้สึก ได้ชิม ได้ดม และประสบการณ์ที่คนเรามีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม เด็กแต่ละคน จะมีความแตกต่างกันในความสามารถที่ติดตัวมา และเด็กแต่ละคนจะมีความแตกต่างกันในการเล่าเรียน ฝึกฝนให้เด็กแต่ละคนมีความรู้ ความสามารถ และทักษะได้พร้อมกัน

2.4 วิธีการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย

กุลยา ตันติผลาชีวะ (2543: 5-7) กล่าวว่า ปกติแล้วคนสามารถเรียนรู้ได้เองตามธรรมชาติ แต่เนื่องจากคนมีสมองจึงได้มีการจัดระบบการเรียนรู้ของคนแตกต่างไปจากสัตว์อื่นๆ กล่าวคือมีระบบของการเรียนรู้ตามลำดับที่ชัดเจน วิธีการเรียนรู้ของคนอาจจำแนกได้ดังนี้

- การเรียนรู้ทางตรง เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่มีโครงสร้างเป็นระบบ เรียกว่า การศึกษากล่าวคือมีหลักสูตร มีครู มีชั้นเรียนและมีระเบียบวิธี ครูเป็นบุคคลสำคัญที่สร้างสรรค์ การเรียนรู้ทางตรงให้เกิดขึ้นกับ ผู้เรียนแต่ละระดับการศึกษา การสร้างการเรียนรู้ในชั้นเด็กเล็กจะเน้นการเล่นการกระทำที่让孩子ใช้สัมผัสทั้ง 5 ซึ่งเป็นการจับต้อง ลูบ คลำ ชิม ฟัง และดู เมื่อเข้าสู่ระดับประถมศึกษา สิ่งที่ครูต้องนำมาใช้สร้างการเรียนรู้คือ การสร้างมโนทัศน์จากข้อมูลต่างๆ ที่เด็กจะเป็นต้องรู้ซึ่งเด็กระดับประถมศึกษาต้องการเรียนรู้มโนทัศน์ธรรมชาติ สังคม สิ่งแวดล้อม และความเป็นอยู่ สิ่งที่ครูให้คือ การสร้างความรู้ความเข้าใจถึงความเป็นไปของธรรมชาติ สังคม และสิ่งแวดล้อมรอบตัว

- การเรียนรู้ทางอ้อม เป็นการเรียนรู้ที่ได้จากประสบการณ์การบอกเล่า การสังเกต หรือการได้เห็นตัวอย่าง การเรียนรู้ทางอ้อมนี้เกิดจากการคิดการเข้าใจด้วยตนเอง ไม่มีโครงสร้าง การเรียน เกิดจากเห็นบ่อยๆ หรือมีประสบการณ์ซ้ำๆ แล้วสิ่งที่เห็นนั้นเป็นที่ยอมรับของสังคม จะทำให้คนรับรู้สิ่งนั้นเข้ามาในตน เป็นการตอบสนองต่อสิ่งเร้าโดยธรรมชาติ ซึ่งความสามารถทาง ปัญญาและความฉลาดของคนบางคนจะมีผลต่อการเรียนรู้ประเภทนี้เท่าๆ กับการเรียนรู้ที่มีโครงสร้างตามระบบโรงเรียนหรือมากกว่า

การเรียนรู้ทางอ้อมพบได้ในบุคคลทุกเพศทุกวัย เด็กเล็กเรียนรู้ทางอ้อมจากการเลียนแบบพฤติกรรมพ่อแม่ ด้วยการซึมซับสิ่งที่เห็นเป็นธรรมชาติของเด็ก บรรยากาศที่ดีจะทำให้เด็กเรียนรู้ได้เร็วขึ้น การเรียนรู้ทางอ้อมนี้มีผลต่อการพัฒนาเช่นเดียวกับการเรียนรู้ทางตรงเป็นประสบการณ์ผสมผสานที่ใช้ร่วมกับการเรียนรู้ทางตรงได้ด้วย ทางการศึกษาเรียกว่าหลักสูตรแฝงจะใช้ในการจัดเป็นประสบการณ์เสริมหลักสูตร

สุทธภา โชติประดิษฐ์ (2547: 11-12) กล่าวว่า วิธีการเรียนรู้ของเด็กแรกเกิดถึงอายุ 3 ปีว่าเด็กมีวิธีการเรียนรู้ดังนี้

- การเรียนรู้จากการปรับตัว
- การเรียนรู้โดยการฝึกทักษะต่างๆ และการฝึกหัดอบรม
- การเรียนรู้โดยสัญชาตญาณ
- การเรียนรู้โดยสัมผัสและสัมพันธ์กับ คน ธรรมชาติ วัตถุ สิ่งแวดล้อม
- การเรียนรู้จากการเลียนแบบ
- การเรียนรู้จากการกระตุ้น จูงใจเสริมแรง
- การเรียนรู้จากการกล่อมเกลาคิดใจ อารมณ์ สุนทรียภาพ

ส่วนเด็กวัย 4 ถึง 6 ปี วิธีการเรียนรู้จะเปลี่ยนแปลงโดยเน้นกิจกรรม ดังนี้

1. การมีปฏิสัมพันธ์กับธรรมชาติ เพื่อน ผู้ใหญ่ และเริ่มเรียนรู้ความหมายเข้าใจความสำคัญของสิ่งต่างๆ เกิดประสบการณ์มากขึ้น
2. เริ่มเรียนรู้จากสิ่งที่เป็นรูปธรรมและพัฒนาไปสู่สัญลักษณ์นามธรรมง่าย ๆ จากตัวอย่าง เหตุการณ์ และการอบรมสั่งสอน
3. เรียนรู้จากกิจกรรมการเคลื่อนไหว การมีส่วนร่วม และการแสดงออก
4. การฝึกคิดและจินตนาการจากสิ่งเร้า เช่น ภาพ นิทาน เพลง และการได้เห็นปรากฏการณ์ที่เป็นจริง
5. เรียนรู้จากการเผชิญปัญหาที่ไม่ซับซ้อน โดยที่เด็กมีโอกาสจับจ้อง ทดลอง หาข้อสรุปค้นหาคำตอบได้ด้วยตนเอง เกิดประสบการณ์ตรงที่มีค่า
6. เรียนรู้จากกิจกรรมการเล่น ทั้งเล่นคนเดียว เล่นเป็นกลุ่ม เล่นในห้อง ในลานกว้าง หรือสนาม เล่นในสวน ป่ายปีนเครื่องเล่นที่ปลอดภัย คุ้งจัดของเล่นที่ห่างจากธรรมชาติสิ่งแวดล้อม บูรณาการกิจกรรมเข้ากับศิลปะ ดนตรี การแสดงบทบาทสมมติ ฯลฯ การเล่นที่เลียนแบบชีวิตจริง การเรียนรู้จากการเล่นจึงเป็นการพัฒนาเด็กได้รอบด้าน ทั้งนี้ครู และผู้ดูแลเด็กต้องคำนึงถึงความปลอดภัย และแทรกการเรียนรู้ไปด้วย
7. เด็กจำเป็นต้องได้เรียนรู้จากกิจกรรมที่กล่าวแล้ว โดยเกิดคุณธรรม เช่น การอดทน รอคอย การเอื้อเฟื้อแบ่งปัน การรับผิดชอบ เรียนรู้การจัดเก็บของเข้าที่ เรียนรู้จากการฝึกวินัย และความมีระเบียบ ความซื่อสัตย์ ฯลฯ ทั้งนี้ครูต้องสามารถสอดแทรกคุณธรรมในทุกกิจกรรม ใช้วิธีการเสริมแรงชมเชย มากกว่าการเข้มงวด ดุว่า หรือลงโทษเด็ก

8. เรียนรู้จากการใช้ภาษาทั้งที่เป็นคำพูด ท่าทาง ฝึกการพูด การวาดภาพ การฟัง การทำตามคำสั่ง การสนทนาโต้ตอบ พัฒนาการทางภาษาเป็นสื่อในการนำไปสู่พัฒนาการทางสติปัญญาและทางสังคม ทั้งช่วยให้เด็กสามารถมีวิธีเรียนรู้ตามความสนใจของตนเอง

9. การเรียนรู้จากการที่ได้ช่วยเหลือผู้ใหญ่ในการทำงานเล็กๆ น้อยๆ เช่น ช่วยเก็บของให้เข้าที่ ช่วยครูแจกสื่อกินให้แก่เพื่อนๆ ช่วยพ่อแม่จัดของตู้กับตร การที่เด็กได้มีส่วนร่วมในการทำงาน เป็นการฝึกความขยัน และฝึกความสามารถที่เด็กวัยนี้ทำได้ เด็กจะรู้สึกภาคภูมิใจที่ผู้ใหญ่ชมเชย เมื่อทำงานนั้นได้สำเร็จ

สรุปได้ว่าวิธีการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยไม่มีความซับซ้อนเหมือนผู้ใหญ่ เด็กเรียนรู้ได้จากการการเล่น การลงมือปฏิบัติ การฟัง การพูดซักถาม การอ่านการเขียน การสังเกตจดจำ การเลียนแบบ เรียนรู้สิ่งที่เป็นรูปธรรมและพัฒนาไปสู่สัญลักษณ์นามธรรมง่ายๆ มีการปฏิสัมพันธ์กับธรรมชาติ เพื่อนผู้ใหญ่ และเริ่มเรียนรู้ความหมายความเข้าใจความสำคัญของสิ่งต่างๆ เกิดประสบการณ์มากขึ้น

2.5 การจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย

2.5.1 ความหมายของการจัดประสบการณ์

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2536: 58) กล่าวว่า การจัดประสบการณ์หมายถึง การจัดกิจกรรมตามแผนการจัดประสบการณ์และการจัดสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกห้องเรียนให้กับเด็กปฐมวัย โดยให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรง จากการเล่น การลงมือปฏิบัติ ซึ่งจะทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ที่ดี เพื่อส่งเสริมพัฒนาการให้ครบทุกด้านทั้งทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา โดยมีได้มุ่งให้อ่านเขียนได้ ดังเช่นในระดับประถมศึกษา แต่เป็นการปูพื้นฐานหรือพัฒนาทักษะที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ เช่น ทักษะในการสังเกตโดยผ่านประสาทสัมผัสทั้งห้า

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช (2538: 5) ได้ให้ความหมายของการจัดประสบการณ์ว่าเป็นการจัดวัสดุ อุปกรณ์ สิ่งจำลองและสื่อต่างๆ ที่มีคุณสมบัติเหมาะสมกับการทำกิจกรรมภายในและภายนอกห้องเรียน ซึ่งจะเป็นสถานการณ์ที่กระตุ้นให้เด็กได้ทำกิจกรรมตอบสนองต่อสถานการณ์นั้นๆ และเกิดประสบการณ์ต่างๆ ตามวัตถุประสงค์ของผู้เตรียมจัดประสบการณ์

สิริมา ภิญญอนันตพงษ์ (2538: 57) กล่าวว่า การจัดประสบการณ์หมายถึง การจัดกิจกรรมให้กับเด็กปฐมวัย โดยให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรงจากการเล่น การลงมือปฏิบัติ ซึ่งจะทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ได้ดี และเพื่อส่งเสริมพัฒนาการให้ครบทุกด้าน ทั้งทางร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญาทุกๆ อย่างที่เด็กหรือผู้เรียนได้จากโรงเรียนหรือสถานศึกษานั้นๆ ตามจุดประสงค์ที่ทางโรงเรียนหรือสถานศึกษาได้ตั้งไว้

กุลยา ตันติผลาชีวะ (2547ก: 47) กล่าวว่า การจัดประสบการณ์คือ การจัดกิจกรรมและสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้สำหรับเด็กให้เป็นไปตามหลักสูตร โดยเน้นการเรียนรู้ที่เด็กได้จากการลงมือกระทำ และได้สัมผัสกับประสบการณ์จริง โดยผ่านกิจกรรมที่จูงใจให้เด็กเกิดการเรียนรู้ที่หลากหลาย ในขณะที่เดียวกันสามารถเกิดเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ เข้าใจโลกรอบตัว มีความเชื่อมั่น

กระตือรือร้นต่อการเรียน มีกลยุทธ์ในการคิดของตัวเอง สามารถสร้างความรู้ในตนเองให้เกิดขึ้นได้ โดยเฉพาะเด็กที่มีความพร้อม เด็กจะเรียนรู้และมีกลวิธีการเรียนรู้ของเด็กเองได้ไว และสามารถนำความรู้ไปใช้ได้อย่างต่อเนื่อง

ประสบการณ์ตรง คือ ประสบการณ์ที่เด็กได้ลงมือปฏิบัติเอง ได้พูด ได้คุย และได้ใช้ประสาทสัมผัสตรงเพื่อการเรียนรู้ ทดลอง จนสามารถค้นพบความรู้ด้วยตนเอง

ประสบการณ์ทางอ้อม คือ ประสบการณ์ที่มาจากการบอกเล่า การฟัง ประสบการณ์เหล่านี้อาจได้มาจากการเห็นโทรทัศน์ ในเครือข่ายคอมพิวเตอร์ หรือฟังวิทยุ

สรุปว่า การจัดประสบการณ์ หมายถึง การจัดกิจกรรมและสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้สำหรับเด็กให้เป็นไปตามหลักสูตร ตามแผนการจัดประสบการณ์ โดยเน้นการเรียนรู้ที่เด็กได้จากการลงมือกระทำ และได้สัมผัสกับประสบการณ์จริง โดยผ่านกิจกรรมที่มุ่งใจให้เด็กเกิดการเรียนรู้อย่างหลากหลาย เพื่อส่งเสริมพัฒนาการให้ครบทุกด้านทั้งทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา

2.5.2 วิธีการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย

ศิริพรรณ ยิ้มย่อง (2544: 52) กล่าวว่า ประสบการณ์เป็นสื่อของการเรียนรู้เด็กปฐมวัยให้ทั้งพัฒนาการ ความรู้ ความคิดการแก้ปัญหา แต่ทุกประสบการณ์มิใช่เด็กจะสนใจ ครูต้องใช้หลักการจัดที่กระตุ้นให้เด็กสนใจเกิดการเรียนรู้ และพัฒนาไปพร้อมกัน ซึ่งหลักการที่สำคัญของการจัดประสบการณ์เป็นดังนี้

1. ประสบการณ์ต้องน่าสนใจ ตรงกับความต้องการของเด็ก และสอดคล้องกับความสามารถของเด็กแต่ละคน
2. เป็นประสบการณ์ตรงที่เด็กได้ลงมือปฏิบัติจริง และประสบการณ์ที่ต้องเปิดโอกาสให้เด็กพัฒนาทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา
3. ประสบการณ์มีความหลากหลาย ยืดหยุ่นจากเหตุการณ์และสภาพท้องถิ่น
4. สอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม วัฒนธรรม และประเพณีให้เด็กได้เรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ
5. ประสบการณ์ที่จัดต้องมีประสบการณ์ในชั้นเรียนและนอกชั้นเรียน
6. กิจกรรมที่นำมาใช้ในการจัดประสบการณ์ควรมีวิธีใช้แรงจูงใจ ได้รับความสนใจ ผู้เรียน สนุกไม่ซ้ำซาก
7. มีแนวทางการประเมินผลที่เหมาะสม

กระทรวงศึกษาธิการ (2547ข: 52-53) มีความเห็นว่า เด็กที่ได้รับประสบการณ์หลากหลาย ได้สัมผัสลงมือปฏิบัติจะเกิดการเรียนรู้ทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม ประสบการณ์การเรียนรู้ที่จัดให้กับเด็กที่ดีต้องมีลักษณะดังนี้

1. จัดประสบการณ์ให้สอดคล้องกับจิตวิทยาพัฒนาการ คือเหมาะสมกับอายุ วุฒิภาวะ และระดับพัฒนาการ เพื่อให้เด็กทุกคนได้พัฒนาเต็มศักยภาพ
2. จัดประสบการณ์ให้สอดคล้องกับลักษณะการเรียนรู้ของเด็กวัยนี้คือ เด็กได้ลงมือกระทำ เรียนรู้ผ่านประสาทสัมผัสทั้งห้า ได้เคลื่อนไหว สำรวจ เล่น สังเกต สืบค้น ทดลอง และคิดแก้ปัญหาด้วยตนเอง
3. จัดประสบการณ์ในรูปแบบบูรณาการ คือ บูรณาการทั้งทักษะและสาระการเรียนรู้
4. จัดประสบการณ์ให้เด็กได้ริเริ่ม คิด วางแผน ตัดสินใจ ลงมือกระทำ และนำเสนอความคิดโดยผู้สอนเป็นผู้สนับสนุน อำนวยความสะดวก และเรียนรู้ร่วมกับเด็ก
5. จัดประสบการณ์ให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับเด็กอื่นกับผู้ใหญ่ภายใต้สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ในบรรยากาศที่อบอุ่น มีความสุขและเรียนรู้การทำกิจกรรมแบบร่วมมือในลักษณะต่างๆ กัน
6. จัดประสบการณ์ให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับสื่อและแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลายหลายและอยู่ในวิถีชีวิตของเด็ก
7. จัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมลักษณะนิสัยที่ดีและทักษะการใช้ชีวิตประจำวัน ตลอดจนสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมให้เป็นส่วนหนึ่งของการจัดประสบการณ์การเรียนรู้อย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ
8. จัดประสบการณ์ทั้งในลักษณะที่มีการวางแผนไว้ล่วงหน้าและประสบการณ์ที่เกิดขึ้นในสภาพจริงโดยไม่ได้อาการณไว้
9. ให้ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดประสบการณ์ทั้งการวางแผน การสนับสนุนสื่อการสอน การเข้าร่วมกิจกรรม และการประเมินพัฒนาการ
10. จัดทำสารนิทัศน์ด้วยการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กเป็นรายบุคคล นำข้อมูลที่ได้มาไตร่ตรองและใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเด็กและวิจัยในชั้นเรียน

กุลยา ตันติผลาชีวะ (2547ก: 41-42) กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอนสำหรับเด็กปฐมวัยเป็นการสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ ซึ่งหมายถึงกระบวนการที่จะทำให้เด็กได้รับความรู้ มีทักษะปฏิบัติและเห็นในสิ่งต่างๆ ที่ครูต้องการให้รู้โดยสอดคล้องกับลักษณะความใคร่รู้ใคร่เรียนของเด็ก ซึ่งลักษณะของประสบการณ์การเรียนรู้มีลักษณะเฉพาะที่สำคัญดังนี้

1. เด็กต้องสัมผัสจับต้องโดยตรงด้วยตนเอง ไม่ว่าจะเป็นประสบการณ์ในชั้นเรียนหรือนอกชั้นเรียน เป็นรายบุคคลหรือรายกลุ่ม
2. เด็กเป็นผู้ริเริ่ม เป็นผู้เลือกสิ่งที่ตนเองต้องการเรียนรู้ด้วยตนเอง
3. เนื้อหาหรือสาระที่เรียนรู้มีความหมาย กล่าวคือ เหมาะกับอายุของเด็ก
4. ประสบการณ์เรียนรู้มีความต่อเนื่อง
5. สนับสนุนและให้โอกาสในการใช้ภาษา การมีปฏิสัมพันธ์ด้วยการสื่อสาร

6. สร้างเสริมประสบการณ์สัมพันธ์กับผู้อื่นเพื่อการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และการสร้างเสริมกิจกรรมทางสังคม

7. มีการสรุปแนวความคิดและความรู้จากกิจกรรม มีการสะท้อนการเรียนรู้อย่างมีระเบียบ วิธีและมีการนำเสนอร่วมด้วย

สรุปว่า การจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยต้องเป็นประสบการณ์ที่น่าสนใจ สอดคล้องกับพัฒนาการเด็ก เด็กได้ลงมือปฏิบัติจริง และมีความหลากหลายยืดหยุ่นจากเหตุการณ์ และสภาพท้องถิ่น และประสบการณ์นี้ต้องมีทั้งในและนอกชั้นเรียน

3. สิ่งแวดล้อมรอบตัวสำหรับเด็กปฐมวัย

3.1 สารการเรียนรู้ในหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 (กระทรวงศึกษาธิการ. 2547ก: 30-34) ของ กระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดสาระที่ควรเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยขึ้น เพื่อใช้เป็นสื่อกลางในการจัด กิจกรรมให้กับเด็ก เพื่อส่งเสริมพัฒนาการทุกด้าน ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา ซึ่งจำเป็นต่อการพัฒนาเด็กให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งนี้สาระการเรียนรู้ประกอบด้วย องค์ความรู้ ทักษะหรือกระบวนการ และคุณลักษณะหรือค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม ความรู้สำหรับเด็กอายุ 3-5 ปี จะเป็นเรื่องราวที่เกี่ยวกับตัวเด็ก เรื่องราวเกี่ยวกับบุคคลและสถานที่แวดล้อมเด็ก ธรรมชาติ รอบตัว และสิ่งต่างๆ รอบตัวเด็ก ดังนี้

1. เรื่องราวเกี่ยวกับตัวเด็ก เด็กควรรู้จักชื่อ นามสกุล รูปร่าง หน้าตา รู้จักอวัยวะต่างๆ วิธีระมัดระวังร่างกายให้สะอาด ปลอดภัย เรียนรู้ที่จะเล่น และทำสิ่งต่างๆ ด้วยตนเองคนเดียวหรือ กับผู้อื่น ตลอดจนเรียนรู้ที่จะแสดงความคิดเห็น ความรู้สึก และแสดงมารยาทที่ดี

2. เรื่องราวเกี่ยวกับบุคคลและสถานที่แวดล้อมเด็ก เด็กควรได้มีโอกาสรู้จักและ รับรู้เรื่องราวเกี่ยวกับครอบครัว สถานศึกษา ชุมชน รวมทั้งบุคคลต่างๆ ที่เด็กต้องเกี่ยวข้อง หรือ มีโอกาสใกล้ชิดและมีปฏิสัมพันธ์ในชีวิตประจำวัน

3. ธรรมชาติรอบตัว เด็กควรจะได้รู้จักสิ่งมีชีวิต สิ่งไม่มีชีวิต รวมทั้งความเปลี่ยนแปลง ของโลกที่แวดล้อมเด็กตามธรรมชาติ เช่น ฤดูกาล กลางวัน กลางคืน ฯลฯ

4. สิ่งต่างๆ รอบตัวเด็ก เด็กควรจะได้รู้จักสี ขนาด รูปร่าง รูปทรง น้ำหนักผิวสัมผัส ของสิ่งต่างๆ รอบตัว สิ่งของเครื่องใช้ ยานพาหนะ และการสื่อสารต่างๆ ที่ใช้อยู่ในชีวิตประจำวัน

สรุปได้ว่า หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 ได้กำหนดสาระที่ควรเรียนรู้ของ เด็กปฐมวัยขึ้น เพื่อใช้เป็นสื่อกลางในการจัดกิจกรรมให้กับเด็ก เพื่อส่งเสริมพัฒนาการทุกด้าน ทั้ง ด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา ซึ่งจะเป็นเรื่องราวที่เกี่ยวกับตัวเด็ก เรื่องราว เกี่ยวกับบุคคลและสถานที่แวดล้อมเด็ก ธรรมชาติรอบตัว และสิ่งต่างๆ รอบตัวเด็ก

3.2 ธรรมชาติรอบตัวเด็กปฐมวัย

กระทรวงศึกษาธิการให้แนวทางในการเรียนรู้ธรรมชาติรอบตัวของเด็กปฐมวัย (กระทรวงศึกษาธิการ. 2547ข: 25-26) ว่าเด็กควรจะได้รู้จักสิ่งมีชีวิตที่เป็นต้นไม้ ดอกไม้ สัตว์ รวมทั้งความเปลี่ยนแปลงของโลกที่แวดล้อมเด็กตามธรรมชาติ เช่น ฤดูกาล กลางวัน กลางคืน ฯลฯ แนวคิดที่ควรให้เกิดหลังจากเด็กเรียนรู้ธรรมชาติรอบตัว มีดังนี้

- ธรรมชาติรอบตัวนั้นมีทั้งสิ่งมีชีวิตและสิ่งไม่มีชีวิต สิ่งมีชีวิตต้องการอากาศ แสงแดด น้ำ และอาหารเพื่อเจริญเติบโต สิ่งมีชีวิตสามารถปรับตัวให้เข้ากับลักษณะอากาศ ฤดูกาล และยังต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน สำหรับสิ่งไม่มีชีวิต เช่น น้ำ หิน ดิน หินทราย ฯลฯ มีรูปร่าง สี ประโยชน์ และโทษต่างกัน

- ลักษณะอากาศรอบตัวแต่ละวันอาจเหมือนหรือแตกต่างกันได้ บางครั้งฉันทายลักษณะอากาศได้จากสิ่งต่างๆ รอบตัว เช่น เมฆ ท้องฟ้า ลม ฯลฯ ในเวลากลางวันเป็นช่วงเวลาที่ดวงอาทิตย์ขึ้นจนดวงอาทิตย์ตก คนส่วนใหญ่จะตื่นและทำงาน ส่วนฉันไปโรงเรียนหรือเล่น เวลา กลางคืนเป็นช่วงเวลาที่ดวงอาทิตย์ตกจนดวงอาทิตย์ขึ้น ฉันและคนส่วนใหญ่จะนอนพักผ่อนตอน กลางคืน

- สิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติรอบตัวฉัน เช่น ต้นไม้ สัตว์ น้ำ หิน ดิน หินทราย อากาศ ฯลฯ เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับชีวิตต้องได้รับการอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้นรอบๆ ตัวฉัน เช่น บ้านอยู่อาศัย ถนนหนทาง สวนสาธารณะ สถานที่ต่างๆ ฯลฯ เป็นสิ่งที่ใช้ประโยชน์ร่วมกัน ทุกคนรวมทั้งฉันช่วยกันอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและรักษาสาธารณสมบัติโดยไม่ทำลายและบำรุงรักษาให้ดีขึ้นได้

ขอขยายเนื้อหาที่ควรนำมาใช้จัดประสบการณ์การเรียนรู้ธรรมชาติรอบตัวสำหรับเด็กปฐมวัยมีดังต่อไปนี้

พืช (http://www.pkru.ac.th/education/education/ed_wbi/suvicha/learning3.htm)

ขอขยายเนื้อหา

- ส่วนประกอบของต้นไม้ เช่น ลำต้น ใบ กิ่งก้าน ดอก ผล ราก ฯลฯ
- การเจริญเติบโต (การเพาะเมล็ด)
- การดูแลรักษาต้นไม้
- ประโยชน์ของต้นไม้ เช่น ใช้เป็นอาหาร ทำเสื้อผ้า ที่อยู่อาศัย ทำให้สุขภาพดี มองดูสวย งาม เป็นยารักษาโรค ฯลฯ

- ลักษณะของผักชนิดต่างๆ เช่น ลักษณะผิว รูปร่าง สี รส และกลิ่น
- ประโยชน์ของผัก
- อันตรายจากสารพิษหรือสิ่งอื่นๆ ที่ติดมากับผัก และวิธีป้องกันและแก้ไข
- ลักษณะของผลไม้ชนิดต่างๆ เช่น ลักษณะผิวหรือเปลือก รูปร่าง สี รส และกลิ่น

- ประโยชน์ของผลไม้
- อันตรายจากสารพิษหรือสิ่งอื่นๆ ที่ติดมากับผลไม้ และวิธีป้องกันและแก้ไข
- ลักษณะของดอกไม้ชนิดต่างๆ
- ประโยชน์ของดอกไม้
- อันตรายที่ติดมากับดอกไม้

ตัวอย่างการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เด็กเรียนรู้เกี่ยวกับ พืช

- สนทนาเกี่ยวกับประโยชน์ของพืช เช่น ใช้เป็นอาหาร ทำเสื้อผ้า ที่อยู่อาศัย ทำให้สุขภาพดี มองดูสวยงาม และเป็นยารักษาโรค
- สนทนาเกี่ยวกับพืชที่ใช้เป็นอาหาร เราเรียกว่าผักและผลไม้ สนทนาเกี่ยวกับผักชนิดต่างๆ ผลไม้ชนิดต่างๆ และการฝึกใช้ประสาทสัมผัสเพื่อให้นักเรียนบอกชื่อ บอก ลักษณะผิว บอกรสและบอกกลิ่น ฝึกจับคู่ภาพผักและผลไม้กับคำศัพท์ เล่นเกมโดมิโน
- สนทนาเกี่ยวกับส่วนประกอบของต้นไม้ ได้แก่ ลำต้น ใบไม้ กิ่งก้านและราก ให้ นักเรียน ได้รู้จักคำศัพท์เหล่านี้ โดยจับคู่ภาพส่วนประกอบของพืชและคำศัพท์ อภิปรายเกี่ยวกับประโยชน์ของแต่ละส่วนของต้นไม้
- จัดหาต้นไม้ ไม้ใบ หรือไม้แขวนไว้ในห้องเรียน และให้เด็กช่วยกันรดน้ำหรือใส่ปุ๋ย

สัตว์ (http://www.pkru.ac.th/education/education/ed_wbi/suvicha/learning3.htm)

ขอบข่ายเนื้อหา

- ประเภทและชนิดของสัตว์ เช่น สัตว์เลี้ยง สัตว์ป่า สัตว์บก สัตว์น้ำ สัตว์ที่เป็นพาหะนำโรค ฯลฯ
- ลักษณะของสัตว์แต่ละชนิด เช่น จำนวนขา ปีก มีขน ไม่มีขน ฯลฯ
- อาหารของสัตว์ เช่น ฟาง ข้าว กล้วย อ้อย ผัก รำ ฯลฯ
- ลักษณะเสียงของสัตว์ชนิดต่างๆ
- ลักษณะการเคลื่อนที่ของสัตว์ เช่น กระโดด บิน คลาน ว่ายน้ำ ฯลฯ
- สภาพความเป็นอยู่และที่อยู่ของสัตว์ เช่น รัง ฐ ถ้ำ โพรงไม้ ฯลฯ
- วงจรชีวิตของสัตว์ เช่น วงจรชีวิตของกบ
- ประโยชน์และโทษของสัตว์บางชนิด

ตัวอย่างการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เด็กเรียนรู้เกี่ยวกับ สัตว์

- จัดหาสัตว์มาให้เด็กได้ดู เมื่อเรียนเกี่ยวกับหัวข้อนั้นๆ สอนเกี่ยวกับการดูแลรักษา และลักษณะเฉพาะของสัตว์แต่ละอย่าง สัตว์ที่ครูควรนำมาให้เด็กดูในชั้นเรียน ได้แก่ มด ตั๊กแตน ผีเสื้อ กบ ปลาเงินปลาทอง ฯลฯ อาจนำลูกสัตว์อื่นๆ มาให้ดู เช่น ลูกแมว ลูกสุนัข ลูกกระต่าย ลูกเป็ด ฯลฯ

- สังเกตและอภิปรายเกี่ยวกับการเคลื่อนไหวของสัตว์ เช่น บางชนิดว่ายน้ำ บางชนิดกระโดด บางชนิดบิน บางชนิดคลาน ฯลฯ

- สังเกตและอภิปรายเกี่ยวกับลักษณะทางกายภาพของสัตว์ประเภทต่างๆ เช่น จำนวนขา ปีก มีเท้าติดกันเป็นพืด มีขน ไม่มีขน ฯลฯ

- สังเกตขั้นตอนพัฒนาการของกบตั้งแต่เป็นไข่ ลูกอ๊อด และเป็นกบ

- สังเกตและอภิปรายเกี่ยวกับอาหารที่สัตว์ต่างๆ กิน เช่น ฟาง ข้าว กล้วย อ้อย ผัก ฯลฯ

- สังเกตและอภิปรายเกี่ยวกับที่อยู่ถาวรของสัตว์ เช่น รัง รู ถ้ำ หรือโพรงไม้

- ครูอาจเลือกสัตว์ที่น่าสนใจให้นักเรียนได้อภิปรายถึงลักษณะเฉพาะของสัตว์นั้นๆ เช่น วัวอาศัยอยู่ที่ไหน กินอะไรเป็นอาหาร ให้ประโยชน์อะไรบ้าง ลูกวัวมีลักษณะอย่างไร บ้าง เสียงร้องของวัวเป็นอย่างไร เป็นต้น

สรุปได้ว่า ในการเรียนรู้ธรรมชาติรอบตัวของเด็กปฐมวัย เด็กควรจะได้รู้จักสิ่งมีชีวิตสิ่งไม่มีชีวิต รวมทั้งความเปลี่ยนแปลงของโลกที่แวดล้อมเด็กตามธรรมชาติ

3.3 สิ่งต่าง ๆ รอบตัวเด็กปฐมวัย

กระทรวงศึกษาธิการให้แนวทางในการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ รอบตัวของเด็กปฐมวัย (กระทรวงศึกษาธิการ. 2547ข: 26-27) ว่าเด็กควรจะได้รู้จักสิ่งของเครื่องใช้ ยานพาหนะและการสื่อสารต่างๆ ที่ใช้อยู่ในชีวิตประจำวันของเด็ก ทั้งนี้เมื่อเด็กมีโอกาสเรียนรู้แล้วเด็กควรเกิดแนวคิดดังนี้

- สิ่งต่างๆ รอบตัวฉันส่วนใหญ่มีสี ยกเว้นกระจกใส พลาสติกใส น้ำบริสุทธิ์ อากาศบริสุทธิ์ ฉันเห็นสีต่างๆ ด้วยตา แสงสว่างช่วยให้ฉันมองเห็นสี สีมีอยู่ทุกหนทุกแห่งที่ฉันสามารถเห็นตามดอกไม้ เสื้อผ้า อาหาร รถยนต์ และอื่นๆ สีที่ฉันเห็นมีชื่อเรียกต่างๆ กัน เช่น แดง เหลือง น้ำเงิน ฯลฯ สีแต่ละสีทำให้เกิดความรู้สึกต่างกัน สีบางสีสามารถใช้เป็นสัญญาณ หรือสัญลักษณ์สื่อสารกันได้

สิ่งต่างๆ รอบตัวฉันมีชื่อ ลักษณะต่างๆ กัน สามารถแบ่งตามประเภท ชนิด ขนาด สี รูปร่าง พื้นผิว วัสดุ รูปเรขาคณิต ฯลฯ

- การนับสิ่งต่างๆ ทำให้ฉันรู้จำนวนสิ่งของ และจำนวนนับนั้นเพิ่มหรือลดได้ ฉันเปรียบเทียบสิ่งของต่างๆ ตามขนาด จำนวน น้ำหนัก และจัดเรียงลำดับสิ่งของต่างๆ ตามขนาด ตำแหน่ง ลักษณะที่ตั้งได้

- คนเราใช้ตัวเลขในชีวิตประจำวัน เช่น เงิน โทรศัพท์ บ้านเลขที่ ฯลฯ ฉันรวบรวมข้อมูลง่ายๆ นำมาถ่ายทอดให้ผู้อื่นเข้าใจได้โดยนำเสนอด้วยรูปภาพ แผนภูมิ แผนผัง แผนที่ ฯลฯ

- สิ่งที่ช่วยฉันในการชั่ง ตวง วัด มีหลายอย่าง เช่น เครื่องชั่ง ไม้บรรทัด สายวัด ถ้วยตวง ช้อนตวง เชือก วัสดุ สิ่งของอื่นๆ บางอย่างฉันอาจใช้การคาดคะเนหรือกะประมาณ

- เครื่องมือเครื่องใช้มีหลายชนิดและหลายประเภท เช่น เครื่องใช้ในการทำสวน การก่อสร้าง เครื่องใช้ภายในบ้าน ฯลฯ คนเราใช้เครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆ ช่วยอำนวยความสะดวกในการทำงาน แต่ขณะเดียวกันต้องระมัดระวังในเวลาใช้เพราะอาจเกิดอันตรายและเกิดความเสียหายได้ ถ้าใช้ผิดวิธีหรือใช้ผิดประเภท เมื่อใช้แล้วควรทำความสะอาด และเก็บเข้าที่ให้เรียบร้อย

- ฉันเดินทางจากที่หนึ่งไปยังที่หนึ่งได้ด้วยการเดินหรือใช้ยานพาหนะ พาหนะบางอย่างที่ฉันเห็นเคลื่อนที่ได้โดยการใช้เครื่องยนต์ ลม ไฟฟ้า หรือคนเป็นผู้ทำให้เคลื่อนที่ คนเราเดินทางหรือขนส่งได้ทั้งทางบก ทางน้ำ ทางอากาศ พาหนะที่ใช้เดินทาง เช่น รถยนต์ รถเมล์ รถไฟ เครื่องบิน เรือ ฯลฯ ผู้ขับขี่ยานพาหนะจะต้องได้รับใบอนุญาตขับขี่และทำตามกฎจราจรเพื่อความปลอดภัยของทุกคน และฉันต้องเดินบนทางเท้า ข้ามถนนตรงทางม้าลาย สะพานลอย หรือตรงที่มีสัญญาณไฟ เพื่อความปลอดภัยและต้องระมัดระวังเวลาข้าม

- ฉันติดต่อสื่อสารกับบุคคลต่างๆ ได้หลายวิธี เช่น โดยตรงไปมาหาสู่ โทรศัพท์ โทรเลข จดหมาย จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ ฯลฯ และฉันทราบข่าวความเคลื่อนไหวต่างๆ รอบตัวด้วยการสนทนา ฟังวิทยุ ดูโทรทัศน์ และอ่านหนังสือ หนังสือเป็นสื่อในการถ่ายทอดความรู้ ความคิด ความรู้สึกไปยังผู้อ่าน ถ้าฉันชอบอ่านหนังสือ ฉันก็จะมีความรู้ ความคิดมากขึ้น ฉันใช้ภาษาทั้งฟัง พูด อ่าน เขียน เพื่อการสื่อความหมายในชีวิตประจำวัน

สรุปได้ว่า ในการเรียนรู้สิ่งต่างๆ รอบตัวของเด็กปฐมวัย เด็กควรจะได้รู้จักสี ขนาด รูปร่าง รูปทรง จำนวน ตำแหน่ง น้ำหนัก ผิวสัมผัส ของสิ่งต่างๆ รอบตัว สิ่งของเครื่องใช้ ยานพาหนะ และการสื่อสารต่างๆ ที่ใช้อยู่ในชีวิตประจำวัน

3.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็กปฐมวัย

รินเดอร์ และคนอื่นๆ (Rynders; others. 1990) ได้ทำการจัดกิจกรรมเข้าค่ายแก่เด็กที่มีความสามารถพิเศษ จำนวน 3 คน และเด็กที่มีความบกพร่อง จำนวน 5 คน เป็นเวลา 2 สัปดาห์ ทำให้เด็กเกิดทักษะในการเรียนรู้จากสภาพแวดล้อม และเปิดโอกาสให้เด็กที่มีความบกพร่องเกิดการปฏิสัมพันธ์กับสังคมและพัฒนาทักษะทางสังคมมากขึ้น

เสาวนีย์ จันท์ที (2546: บทคัดย่อ) ได้ทำการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากธรรมชาติตามรูปแบบจิตปัญญาที่มีต่อการรับรู้การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัยให้กับเด็กปฐมวัย อายุระหว่าง 5-6 ปี ผลการศึกษาพบว่า

1. เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากธรรมชาติตามรูปแบบจิตปัญญา หลังการทดลองมีคะแนนเฉลี่ยการรับรู้การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในระดับดีมาก และมีการรับรู้การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมสูงขึ้นกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากธรรมชาติตามรูปแบบจิตปัญญา หลังการทดลองมีการรับรู้การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมด้านการอนุรักษ์ต้นไม้และการอนุรักษ์น้ำสูงขึ้นกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แต่มีการรับรู้การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมด้านการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมสูงขึ้นกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สุวัชรณ์ สืบสุภาพ (2549: บทคัดย่อ) ได้ทำการพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์มัลติมีเดีย เรื่อง สิ่งต่างๆ รอบตัวเด็กสำหรับเด็กปฐมวัยให้กับเด็กปฐมวัยปีที่ 3 ได้ผลการวิจัยพบว่า บทเรียนคอมพิวเตอร์มัลติมีเดีย เรื่องสิ่งต่าง รอบตัวเด็ก สำหรับเด็กปฐมวัยมีคุณภาพจากการประเมินของผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาอยู่ระดับ ดีมาก และด้านเทคโนโลยีการศึกษาอยู่ในระดับ ดี และประสิทธิภาพ 90.20/91.87

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่ากิจกรรมศิลปะเปิดโอกาสให้เด็กได้คิดและลงปฏิบัติด้วยตัวเอง ให้โอกาสเด็กได้สัมผัสด้วยประสาทสัมผัสทั้งห้า ซึ่งลักษณะของการรับรู้ คือ เป็นกระบวนการที่เด็กได้นำเอาสิ่งที่ตนได้ยิน ได้เห็น ได้สัมผัส ได้ชิมรส ได้กลิ่น จากสิ่งเร้าภายนอกรอบตัว เข้ามาจัดระเบียบและให้ความหมายเกิดเป็นความรู้ความเข้าใจขึ้น (พัชรี สวนแก้ว. 2545: 40) ซึ่งในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำรูปแบบกิจกรรมศิลปะเพื่อการเรียนรู้มาจัดกิจกรรมให้เด็ก เพื่อพัฒนาการรับรู้สิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็กปฐมวัยในด้านความรู้ความเข้าใจ ทั้งนี้เพราะรูปแบบกิจกรรมศิลปะเพื่อการเรียนรู้นั้นเป็นลักษณะของการจัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติในการ ค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง ได้พัฒนาสมองซีกซ้ายและขวา สามารถสรุปเป็นข้อความรู้ได้จากสิ่งที่เรียนรู้ สามารถถ่ายทอดออกมาเป็นงานศิลปะได้ (กุลยา ตันติผลาชีวะ. 2547ก: 33-34) ดังนั้นรูปแบบกิจกรรมศิลปะเพื่อการเรียนรู้ มีความสอดคล้องกับการรับรู้ของเด็กปฐมวัย กล่าวคือ การจัดรูปแบบกิจกรรมศิลปะเพื่อการเรียนรู้เป็นการจัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กได้คิดค้นและลงมือปฏิบัติการศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง สามารถถ่ายทอดความรู้สู่งานศิลปะได้ (กุลยา ตันติผลาชีวะ. 2547ก: 32) ซึ่งเป็นลักษณะของกระบวนการรับรู้ของเด็กปฐมวัย ดังนั้นจากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นว่ารูปแบบกิจกรรมศิลปะเพื่อการเรียนรู้น่าจะเป็นอีกเทคนิคหนึ่ง ที่จะสามารถพัฒนาทักษะด้านการรับรู้สิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็กปฐมวัยได้

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามลำดับขั้นตอนดังนี้

1. การกำหนดประชากรและการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง
2. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

การกำหนดประชากรและเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ นักเรียนชาย – หญิง ที่มีอายุระหว่าง 5 – 6 ปี ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ชั้นอนุบาลปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2551 โรงเรียนการกุศลวัดหนองแขว สังกัดสำนักบริหารงานคณะกรรมการการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จังหวัดขอนแก่น จำนวน 3 ห้องเรียน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นเด็กนักเรียนชาย – หญิง ที่มีอายุระหว่าง 5 – 6 ปี ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ชั้นอนุบาลปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2551 โรงเรียนการกุศลวัดหนองแขว สังกัดสำนักบริหารงานคณะกรรมการการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จังหวัดขอนแก่น ซึ่งได้มาจากการสุ่มกลุ่มด้วยการจับฉลาก 1 ห้องเรียน จากจำนวน 3 ห้องเรียน แล้วทดสอบการรับรู้สิ่งแวดล้อมรอบตัวของเด็กปฐมวัยห้องที่สุ่ม โดยใช้แบบประเมินการรับรู้สิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็กปฐมวัยที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น แล้วคัดเลือกเด็กที่มีคะแนนการรับรู้สิ่งแวดล้อมรอบตัว 15 อันดับสุดท้ายกำหนดเป็นกลุ่มทดลอง

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แผนการจัดรูปแบบกิจกรรมศิลปะเพื่อการเรียนรู้
2. แบบทดสอบการรับรู้สิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็กปฐมวัย

การสร้างแผนการจัดรูปแบบกิจกรรมศิลปะเพื่อการเรียนรู้

1. ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบกิจกรรมศิลปะเพื่อการเรียนรู้ จากคู่มือการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้ ของ รองศาสตราจารย์ ดร.กฤษยา ตันติผลาชีวะ (2547)
2. ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย
3. ศึกษาหลักสูตรและคู่มือหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยพุทธศักราช 2546
4. ศึกษาแผนการจัดประสบการณ์ชั้นอนุบาล 3 ของโรงเรียนการกุศลวัดหนองแขวง สังกัดสำนักบริหารงานคณะกรรมการการส่งเสริมการศึกษาเอกชน
5. กำหนดสาระการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พ.ศ. 2546 เกี่ยวกับเรื่อง ธรรมชาติรอบตัว และสิ่งต่างๆ รอบตัว จำนวน 24 เรื่อง ได้แก่
 1. ธรรมชาติรอบตัว ประกอบด้วยเรื่องดังนี้
พืช เรื่อง ต้นไม้ ดอกไม้ ใบไม้ ผลไม้ ผัก และถั่ว
สัตว์ เรื่อง แมลง วงจรชีวิตผีเสื้อ วงจรชีวิตกบ สัตว์บก สัตว์ปีก และสัตว์มีพิษ
 2. สิ่งแวดล้อมรอบตัว ประกอบด้วยเรื่องดังนี้
ยานพาหนะ เรื่อง จักรยาน รถยนต์ รถไฟ เรือ สามล้อเครื่อง
และยานพาหนะทางอากาศ
สิ่งของเครื่องใช้ เรื่อง ปิ่นโต หม้อ เครื่องครัว เครื่องใช้ในการอาบน้ำ
เครื่องมือทำสวน และเครื่องมือสร้างบ้าน
6. ออกแบบแผนการจัดรูปแบบกิจกรรมศิลปะเพื่อการเรียนรู้แต่ละสาระที่เลือกในแต่ละหัวข้อเรื่อง ซึ่งแต่ละแผนมีส่วนประกอบ ดังนี้
 - 6.1 มโนทัศน์ที่ต้องเรียน
 - 6.2 จุดประสงค์การสอน
 - 6.3 รูปแบบงานศิลปะที่เหมาะสมกับเรื่องที่เด็กเรียน
 - 6.4 ขั้นตอนการดำเนินการจัดรูปแบบกิจกรรมศิลปะเพื่อการเรียนรู้

ในการจัดรูปแบบกิจกรรมศิลปะเพื่อการเรียนรู้มี 4 ขั้น คือ

 1. ขั้นกระตุ้นการเรียนรู้ เป็นขั้นการจัดกิจกรรมมุ่งใจให้เด็กสนใจเรียนรู้สาระที่ต้องการ
 2. ขั้นกรองสู่มโนทัศน์ เป็นขั้นของการกระตุ้นให้เด็กคิด เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจในสาระที่เรียนให้มากยิ่งขึ้น
 3. ขั้นนำสู่งานศิลปะ เป็นขั้นของการนำความรู้ ความเข้าใจ หรือย้าความรู้ความเข้าใจในเรื่องที่เรียนด้านศิลปะ
 4. ขั้นสรุปสาระที่เรียน เป็นขั้นสุดท้ายของการเรียนรู้ที่เด็กจะสรุปสิ่งที่เรียนรู้ตามจุดประสงค์ของการสอน

การหาคุณภาพแผนการจัดรูปแบบกิจกรรมศิลปะเพื่อการเรียนรู้

1. นำแผนการจัดรูปแบบกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ คือ รศ.ดร.กฤษยา ตันติผลาชีวะ สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ผู้พัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้ก่อนนำเสนอผู้เชี่ยวชาญ โดยเป็นอาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยจำนวน 1 ท่าน และอาจารย์ผู้สอนในระดับการศึกษาปฐมวัยจำนวน 2 ท่าน ที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโทขึ้นไป มีประสบการณ์สอนอย่างน้อย 5 ปี ดังนี้

อาจารย์จกมล คำมี

อาจารย์ประจำภาควิชาการศึกษาปฐมวัย

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย จังหวัดเลย

อาจารย์อโนชา ถิรธำรง

อาจารย์โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง (ฝ่ายประถม)

เขตบางกระบือ กรุงเทพมหานคร

อาจารย์คมขวัญ อ่อนบึงพร้าว

อาจารย์โรงเรียนวัดสุทธาโกชน์ เขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร

2. นำแผนการจัดรูปแบบกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้ที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ โดยใช้เกณฑ์ความเห็นตรงกัน 2 ใน 3 คน ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ได้ปรับปรุงแก้ไขแผนการจัดรูปแบบกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้ที่มีผลต่อการรับรู้สิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็กปฐมวัย ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 คน ดังนี้

2.1 ปรับกิจกรรมขั้นนำให้สอดคล้องกับเนื้อหาในขั้นดำเนินการจัดกิจกรรม

2.2 ปรับปรุงการใช้ภาษาในการเขียนแผนการจัดกิจกรรมรูปแบบศิลปะสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้ให้เป็นภาษาที่เป็นทางการมากขึ้น

2.3 ปรับปรุงมโนทัศน์ของแผนการสอนให้ชัดเจนและเข้าใจง่าย

2.4 เขียนสื่อที่ต้องใช้ในการทำกิจกรรมให้ครบทุกแผน

3. นำแผนการจัดรูปแบบกิจกรรมศิลปะเพื่อการเรียนรู้ไปทดลองใช้ (Try out) กับเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 3 อายุ 5-6 ปี ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 15 คน เป็นเวลา 1 สัปดาห์ เพื่อศึกษาความเหมาะสมและความชัดเจนของขั้นตอนการจัดกิจกรรมในสภาพจริง และนำมาปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ขึ้น ในการกระบวนการเรียนการสอนพบว่า

- สื่อที่ใช้ประกอบการเรียนการสอน เช่น สื่อของจริง สื่อจำลอง และบัตรภาพ ทำให้เด็กให้ความสนใจในการทำกิจกรรมและเกิดการเรียนรู้อย่างสนุกสนาน

- กำหนดเวลาในการทำกิจกรรมคือ 25 นาที ไม่เหมาะสมกับกิจกรรมที่กำหนดไว้ จึงเพิ่มเวลาจาก 25 นาที เป็น 35 นาที

- เด็กไม่คุ้นเคยกับการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม เมื่อนำแผนการสอนที่让孩子ทำงานแบบกลุ่มเด็กจึงสับสนยังไม่สามารถแบ่งกลุ่มกันเองได้ ผู้วิจัยจึงจัดลำดับแผนการสอนใหม่เริ่มจาก让孩子ได้ทำกิจกรรมแบบเดี่ยวก่อน แล้วจึง让孩子เรียนกิจกรรมแบบกลุ่มเพื่อให้เด็กค่อยๆ ปรับตัว และเรียนรู้กระบวนการเรียนแบบกลุ่ม จึงจัดทำตารางทดลองใหม่ดังนี้

ตาราง 1 ตารางการจัดกิจกรรม 8 สัปดาห์

สัปดาห์	สาระการเรียนรู้เกี่ยวกับ	วัน	เรื่องที่เรียน	มโนทัศน์	รูปแบบศิลปะ
1	ธรรมชาติรอบตัว (พืช)	อังคาร	1. ใบบัว	ใบบัวเป็นส่วนหนึ่งของต้นบัว มีหลายขนาดมีทั้งใบบัวใหญ่ ธรรมชาติของใบบัว ใบบัวจะอยู่โคนกิ่ง ใบบัวเล็กจะอยู่ยอดกิ่ง	ศิลปะช้า (ติดปะใบบัวบนกระดาษรูปดอกไม้ตามความเป็นจริง)
		พุธ	2. ดอกไม้	ดอกไม้มีหลายชนิด มีหลายสี บางชนิดมีกลิ่น บางชนิดไม่มีกลิ่น มีหลายลักษณะทั้งดอกตูม ดอกบาน ดอกพุ่ม ดอกเดี่ยว	ศิลปะช้า (วาดรูปและระบายสีดอกไม้)
		พฤหัสบดี	3. ต้นไม้	ส่วนประกอบของต้นไม้คือ ใบ ดอก ผล ลำต้น ราก	ศิลปะช้า (ติดปะส่วนประกอบของต้นไม้)

ตาราง 1 (ต่อ)

สัปดาห์	สาระการเรียนรู้เกี่ยวกับ	วัน	เรื่องที่เรียน	มโนทัศน์	รูปแบบศิลปะ
2	ธรรมชาติรอบตัว (พืช)	อังคาร	4.ผลไม้	ผลไม้มีหลายชนิด มีทั้งชนิดที่รับประทานได้ทั้งเปลือก บางชนิดต้องปอกเปลือกก่อนรับประทาน	ศิลปะย่ำ(ปั้นผลไม้)
		พุธ	5.ผัก	เด็กได้รู้จักผักกินใบ กินดอก กินผล และกินราก	ศิลปะย่ำ(ระบายสีผักกินใบ กินดอก กินผล และกินราก)
		พฤหัสบดี	6.ถั่ว	ถั่วเป็นผักชนิดหนึ่งมีประโยชน์ต่อร่างกาย มีหลายชนิด มีรูปร่างและสีต่างกัน	ศิลปะย่ำ(ปะติดถั่วลงในกระดาษรูปภาพ)
3	ธรรมชาติรอบตัว (สัตว์)	อังคาร	7.แมลง	แมลงเป็นสัตว์ชนิดหนึ่งมี 6 ขา อาจมีปีกหรือไม่มีปีกก็ได้ มีทั้งแมลงที่อาศัยอยู่ในบ้านและแมลงที่อาศัยอยู่ในสวน	ศิลปะย่ำ(ระบายสีรูปแมลงในบ้านและแมลงในสวน)
		พุธ	8.วงจรชีวิตผีเสื้อ	ผีเสื้อเป็นแมลง ลำดับการเจริญเติบโตของผีเสื้อเริ่มจาก ไข่ หนอน ดักแด้ จนเป็นผีเสื้อ	ศิลปะย่ำ(ระบายสีไข่ หนอน ดักแด้ และผีเสื้อ แล้วนำมาเรียงลำดับวงจรชีวิตผีเสื้อ)
		พฤหัสบดี	9.วงจรชีวิตกบ	กบเป็นสัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำ กบฟักออกจากไข่เป็นลูกอ๊อดแล้วเจริญเติบโตเปลี่ยนแปลงรูปร่างจนกลายเป็นกบ	ศิลปะย่ำ(ระบายสีกบในวัยต่างๆ แล้วฉีกนำมาเรียงลำดับวงจรชีวิตกบ)

ตาราง 1 (ต่อ)

สัปดาห์	สาระการเรียนรู้เกี่ยวกับ	วัน	เรื่องที่เรียน	มโนทัศน์	รูปแบบศิลปะ
4	ธรรมชาติรอบตัว (สัตว์)	อังคาร	10. สัตว์บก	สัตว์บกคือสัตว์ที่อาศัยอยู่บนพื้นดินเพียงอย่างเดียว มีทั้งสัตว์ป่าและสัตว์เลี้ยง	ศิลปะย่า(จัดสวนสัตว์ในกระเบทราย)
		พุธ	11. สัตว์ปีก	สัตว์ปีกเป็นสัตว์ที่มีปีกมี 2 ขา ออกลูกเป็นไข่ บางพวกบินได้สูง บางพวกบินได้ต่ำ	ศิลปะย่า(วาดรูประบายสีสัตว์ปีก)
		พฤหัสบดี	12. สัตว์มีพิษ	สัตว์มีพิษคือ สัตว์ที่กัดหรือต่อยคนแล้วปล่อยพิษทำให้เกิดความเจ็บปวด บวม หรืออาจถึงตายได้	ศิลปะย่า(ปั้นสัตว์มีพิษ)
5	สิ่งต่างๆ รอบตัวเด็ก (ยานพาหนะ)	อังคาร	13. จักรยาน	จักรยานเป็นยานพาหนะ มีส่วนประกอบ เช่น ล้อ ที่ถีบ ที่นั่ง(าน) (เด็กสามารถบอกส่วนประกอบจักรยานได้อย่างน้อย 3 ส่วน)	ศิลปะถ่ายโยง (วาดรูปต่อเติมส่วนประกอบของจักรยานที่ขาดหายไป)
		พุธ	14. รถยนต์	รถยนต์เป็นยานพาหนะมีส่วนประกอบ เช่น ล้อรถกระจกหน้า (เด็กสามารถบอกส่วนประกอบของรถยนต์ได้อย่างน้อย 3 ส่วนประกอบ)	ศิลปะถ่ายโยง (วาดรูปต่อเติมโครงรถยนต์)
		พฤหัสบดี	15. รถไฟ	รถไฟเป็นยานพาหนะมีลักษณะเป็นคันยาวพ่วงต่อกัน วิ่งบนรางประกอบไปด้วยส่วนหัวรถจักร และตู้ขบวน	ศิลปะถ่ายโยง (ประดิษฐ์รถไฟ)

ตาราง 1 (ต่อ)

สัปดาห์	สาระการเรียนรู้เกี่ยวกับ	วัน	เรื่องที่เรียน	มโนทัศน์	รูปแบบศิลปะ
6	สิ่งต่างๆ รอบตัวเด็ก (ยานพาหนะ)	อังคาร	16.เรือ	เรือเป็นยานพาหนะทางน้ำ ให้ในการเดินทางทางน้ำโดยสารคนและสิ่งของ เรือมีทั้งที่ใช้เครื่องยนต์และไม่ใช้เครื่องยนต์	ศิลปะถ่ายโยง (วาดรูประบายสีเรือ)
		พุธ	17.สามล้อเครื่อง	สามล้อเครื่องเป็นยานพาหนะทางบกที่มี 3 ล้อ เคลื่อนที่ได้ด้วยเครื่องยนต์ มีส่วนประกอบเช่น ล้อหลังคา (เด็กสามารถบอกส่วนประกอบของรถได้อย่างน้อย 3 ส่วน)	ศิลปะถ่ายโยง (วาดรูปต่อเติม ส่วนประกอบของรถสามล้อ)
		พฤหัสบดี	18. ยานพาหนะทางอากาศ	ยานพาหนะทางอากาศเป็นพาหนะที่ใช้ในการเดินทางบนท้องฟ้า เช่น เครื่องบิน บอลลูน	ศิลปะถ่ายโยง (วาดรูประบายสี)
7	สิ่งต่างๆ รอบตัวเด็ก (สิ่งของเครื่องใช้)	อังคาร	19.ปิ่นโต	ปิ่นโต คือ ภาชนะสำหรับใส่อาหาร ซ้อนกันเป็นชั้นๆ มีหูร้อยหิ้วได้ ลักษณะนามว่า เถา	ศิลปะถ่ายโยง(ปั้น ปิ่นโต)
		พุธ	20.หม้อ	หม้อเป็นภาชนะไว้บรรจุอาหารทั้งที่ปรุงเสร็จแล้วและยังไม่ได้ปรุง มีทั้งแบบใช้ไฟฟ้าและไม่ใช้ไฟฟ้า	ศิลปะถ่ายโยง (วาดรูประบายสีหม้อ)
		พฤหัสบดี	21.เครื่องครัว	เครื่องครัว คือเครื่องมือเครื่องใช้ที่ใช้ประกอบอาหารและรับประทานอาหาร เช่น กระทะ หม้อ จาน ถ้วย	ศิลปะถ่ายโยง (ระบายสีเครื่องครัว)

ตาราง 1 (ต่อ)

สัปดาห์	สาระการเรียนรู้เกี่ยวกับ	วัน	เรื่องที่เรียน	มโนทัศน์	รูปแบบศิลปะ
8	สิ่งต่างๆ รอบตัวเด็ก (สิ่งของเครื่องใช้)	อังคาร	22. เครื่องมือทำสวน	เครื่องมือทำสวน คือ เครื่องมือที่ใช้ในการปลูกต้นไม้ ดูแลต้นไม้ เช่น พลั่ว เสียม จอบ คราด (เด็กรู้จักเครื่องมือทำสวนอย่างน้อย 3 ชนิด)	ศิลปะถ่ายโยง (ระบายสีเครื่องมือทำสวน)
		พุธ	23. เครื่องใช้ในการอาบน้ำ	ของใช้ในการอาบน้ำ คือ อุปกรณ์ที่ใช้ทำความสะอาดร่างกาย เช่น ชัน สบู่ ผ้าเช็ดตัว หมวกคลุมผม	ศิลปะถ่ายโยง (ระบายสีเครื่องใช้ในการอาบน้ำแล้วตัดติดบนกระดาษแผ่นงาน)
		พฤหัสบดี	24. เครื่องมือสร้างบ้าน	เครื่องมือสร้างบ้าน คือ เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการสร้างบ้าน เช่น ค้อน ตะปู เลื่อย ตลับเมตร ส่ว (เด็กรู้จักเครื่องมือสร้างบ้านอย่างน้อย 3 ชนิด)	ศิลปะถ่ายโยง (วาดรูประบายสีเครื่องมือสร้างบ้าน)

ในการวิจัยครั้งนี้ใช้รูปแบบกิจกรรมศิลปะเพื่อการเรียนรู้แบบศิลปะย่ำ และศิลปะถ่ายโยง เป็นสื่อการเรียนรู้ เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมรอบตัวของเด็กปฐมวัย คือ สาระการเรียนรู้เกี่ยวกับธรรมชาติรอบตัว และสิ่งต่างๆ รอบตัว ดังนี้

- ธรรมชาติรอบตัว 4 สัปดาห์ เรื่องที่เรียน คือ ใบไม้ ดอกไม้ ต้นไม้ ผลไม้ ผัก ถั่ว แมลง วงจรชีวิตผีเสื้อ วงจรชีวิตกบ สัตว์บก สัตว์ปีก และสัตว์มีพิษ

ในการเรียนสาระการเรียนรู้เกี่ยวกับธรรมชาติรอบตัว ผู้วิจัยใช้การจัดรูปแบบกิจกรรมศิลปะเพื่อการเรียนรู้ แบบศิลปะย่ำ ในการทำกิจกรรม เพราะการนำศิลปะมาใช้ในการเรียนรู้เป็นวิธีที่ง่ายที่สุด (กุลยา ตันติผลาชีวะ. 2547ข: 35) คือเป็นการจัดทำงานศิลปะเพื่อย้ำสิ่งที่เด็กได้เรียนรู้วิธีการ เช่น วาดรูป ระบายสี ตัดปะ จัดสวนถาด ปั้น สิ่งที่เรียน

- สิ่งต่างๆ รอบตัวเด็ก 4 สัปดาห์ เรื่องที่เรียน คือ จักรยาน รถยนต์ รถไฟ เรือ สามล้อ เครื่อง ยานพาหนะทางอากาศ ปืนโต หม้อ เครื่องครัว เครื่องมือทำสวน เครื่องใช้ในการอาบน้ำ และเครื่องมือสร้างบ้าน

ในการเรียนสาระการเรียนรู้เกี่ยวกับสิ่งต่างๆ รอบตัวเด็ก ผู้วิจัยให้การจัดรูปแบบกิจกรรมศิลปะเพื่อการเรียนรู้ แบบศิลปะถ่ายโยง ในการทำกิจกรรม เพราะศิลปะถ่ายโยงเป็นงานศิลปะหนึ่งที่ใช้เพื่อเด็ก “ถ่ายทอดการเรียนรู้เป็นศิลปะ” เป็นวิธีเรียนที่ให้เด็กนำความรู้ที่เป็นสิ่งที่ตนเรียน มาทำความเข้าใจแล้วถ่ายโยงเป็นงานศิลปะ (กุลยา ตันติผลาชีวะ. 2547ข: 36) วิธีการ เช่น วาดรูป ระบายสี ประดิษฐ์ ปั้น สิ่งที่เรียน

4. จัดพิมพ์แผนรูปแบบกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เตรียมสำหรับเป็นเครื่องมือในการทดลอง

การสร้างแบบทดสอบการรับรู้สิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็กปฐมวัย

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบทดสอบวัดการรับรู้สิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็กปฐมวัย มีลำดับขั้นตอนในการสร้างดังนี้ ดังนี้

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้และเครื่องมือวัดการรับรู้
2. ศึกษาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 ของกระทรวงศึกษาธิการเกี่ยวกับสาระการเรียนรู้เรื่องธรรมชาติรอบตัว และสิ่งต่างๆ รอบตัวเด็ก
3. นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยมาสร้างเป็นแบบทดสอบรายข้อ สำหรับวัดการรับรู้สิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็กปฐมวัย ทั้งนี้ให้สอดคล้องกับจุดประสงค์ของแผนการจัดกิจกรรม และรูปภาพที่ใช้ในการสอบเป็นภาพเหมือนจริง ลักษณะของข้อสอบประกอบด้วยคำถามและตัวเลือก 3 ตัวเลือก จำนวน 1 ฉบับ 40 ข้อ ดังนี้

ตอนที่ 1 ด้านธรรมชาติรอบตัว

1.1 ด้านความรู้	จำนวน 10 ข้อ
1.2 ด้านความเข้าใจ	จำนวน 10 ข้อ

ตอนที่ 2 ด้านสิ่งต่างๆ รอบตัวเด็ก

2.1 ด้านความรู้	จำนวน 10 ข้อ
2.2 ด้านความเข้าใจ	จำนวน 10 ข้อ

เกณฑ์การให้คะแนน

1. ข้อที่กากบาท (X) ถูกต้องให้ 1 คะแนน
2. ข้อที่กากบาท (X) ผิด หรือไม่ได้กากบาท (X) หรือกากบาท (X) เกินกว่า 1 ภาพ ให้ 0 คะแนน
4. สร้างคู่มือประกอบคำแนะนำในการใช้แบบทดสอบการรับรู้สิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็กปฐมวัย

การหาคุณภาพของแบบทดสอบการรับรู้สิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็กปฐมวัย

1. นำแบบทดสอบการรับรู้สิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็กปฐมวัยไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาปฐมวัย จำนวน 3 ท่าน เป็นผู้ตรวจสอบเพื่อหาความเที่ยงตรงตามเนื้อหาและสอดคล้องกับจุดประสงค์ ดังนี้

อาจารย์จنگกล คำมี

อาจารย์ประจำภาควิชาการศึกษาปฐมวัย

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย จังหวัดเลย

อาจารย์อโนชา ถิรธำรง

อาจารย์โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง (ฝ่ายประถม)

เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร

อาจารย์คมขวัญ อ่อนบึงพร้าว

อาจารย์โรงเรียนวัดสุทธาโภชน์ เขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร

2. หาความเที่ยงตรงของแบบทดสอบ โดยนำแบบประเมินการรับรู้สิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็กปฐมวัยไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ลงความเห็นและให้คะแนน ดังนี้

+1 หมายถึง เมื่อผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่าสอดคล้อง

0 หมายถึง เมื่อผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่าไม่แน่ใจ

-1 หมายถึง เมื่อผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่าไม่สอดคล้อง

แล้วนำคะแนนที่ได้หาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างจุดประสงค์กับพฤติกรรม IOC เท่ากับ .50 ขึ้นไป จึงถือว่าใช้ได้ (พวงรัตน์ ทวีรัตน์. 2543: 117) ซึ่งในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ได้หาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างจุดประสงค์กับพฤติกรรม IOC เท่ากับ 0.67 – 1.00

3. ปรับปรุงแก้ไขแบบทดสอบตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญที่มีความเห็นสอดคล้องกัน โดยใช้เกณฑ์พิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญ 2 ใน 3 ท่าน พบว่าผู้เชี่ยวชาญเห็นด้วยกับแบบทดสอบทั้งหมด โดยให้มีการแก้ไขดังนี้

3.1 ปรับปรุงภาพประกอบให้ขนาดใหญ่ชัดเจน และสอดคล้องกับความเป็นจริง

3.2 ปรับปรุงการใช้ภาษาในการใช้คำถามให้มีความชัดเจนและเข้าใจง่าย

3.3 เพิ่มเติมคำตอบให้ครอบคลุมคำตอบของเด็ก

แล้วนำไปทดลองใช้ (Try out) กับเด็กอายุ 5-6 ปีที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 3 โรงเรียนการกุศลวัดหนองแวง จังหวัดขอนแก่น ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาคุณภาพของแบบทดสอบการรับรู้สิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็กปฐมวัย

4. นำแบบทดสอบการรับรู้สิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็กปฐมวัยที่ผ่านการ (Try out) มาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ คือ

0 คะแนน หมายถึง เด็กตอบผิดหรือไม่ตอบ ทำเครื่องหมายผิด หรือตอบมากกว่า 1 คำตอบ

1 คะแนน หมายถึง เด็กตอบได้ถูก
แล้ววิเคราะห์รายข้อและคะแนนทั้งฉบับเพื่อหาค่าความยากง่าย (P) ค่าอำนาจจำแนก (r) โดยใช้สัดส่วนเป็น 25% ของนักเรียนปฐมวัย (Try out) (พวงรัตน์ ทวีรัตน์. 2543 : 130) แบบทดสอบการรับรู้สิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็กปฐมวัยจำนวน 40 ข้อ แต่ละข้อมีค่าความยากง่าย (P) ระหว่าง 0.03 -0.97 ซึ่งข้อสอบบางข้อไม่เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ จึงเลือกข้อคำถามที่มีค่าความยากง่าย อยู่ระหว่าง 0.33 – 0.60 และค่าอำนาจจำแนก 0.37 – 0.75 ดังนั้นแบบทดสอบการรับรู้สิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็กปฐมวัย ที่มีค่าความยากง่าย และค่าอำนาจจำแนกที่เหมาะสมสำหรับใช้ในการทดลอง 24 ข้อ โดยคงเหลือด้านละ 6 ข้อ

5. นำแบบทดสอบการรับรู้สิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็กปฐมวัย ไปหาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สูตร KR20 คูเดอร์ – ริชาร์ดสัน (Kuder-richardson) (พวงรัตน์ ทวีรัตน์. 2543: 130) ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบประเมินการรับรู้สิ่งต่าง ๆ รอบตัวเด็กปฐมวัยทั้งฉบับ 0.86

6. นำแบบประเมินการรับรู้สิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็กปฐมวัยไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบกึ่งทดลอง (Quasi Experimental research) ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองโดยอาศัยการทดลองกลุ่มเดียว วัดผลก่อนและหลังการทดลอง (One – group Pretest - Posttest Design) (ล้วน สายยศ; และอังคณา สายยศ. 2538: 249) มีลักษณะการทดลองดังนี้

ตาราง 2 แบบแผนการทดลอง

กลุ่ม	สอบก่อน	ทดลอง	สอบหลัง
ทดลอง	T ₁	X	T ₂

ความหมายของสัญลักษณ์

T ₁	แทน	การทดสอบก่อนการทดลอง (Pretest)
T ₂	แทน	การทดสอบหลังการทดลอง (Posttest)
X	แทน	รูปแบบกิจกรรมศิลปะเพื่อการเรียนรู้

วิธีดำเนินการทดลอง

ดำเนินการทดลองในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2551 ระหว่างวันที่ 23 มิถุนายน 2551 – วันที่ 22 สิงหาคม 2551 เป็นระยะเวลา 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 วัน ได้แก่วัน อังคาร พุธ พฤหัสบดี วันละ 35 นาที เวลา 09.00 น. – 09.35 น. รวมทั้งสิ้น 24 ครั้ง โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ขอความร่วมมือจากผู้บริหารและชี้แจงให้ครูประจำชั้นทราบรูปแบบงานวิจัย
2. ผู้วิจัยสร้างความคุ้นเคยกับเด็กกลุ่มตัวอย่าง เป็นระยะเวลา 1 สัปดาห์
3. ก่อนดำเนินการทดลอง จะทำการทดสอบ (Pretest) กลุ่มตัวอย่างโดยใช้แบบทดสอบวัดการรับรู้สิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็กปฐมวัย
4. ผู้วิจัยดำเนินการทดลองด้วยการจัดรูปแบบกิจกรรมศิลปะเพื่อการเรียนรู้
5. หลังดำเนินการทดลอง ผู้วิจัยทำการทดสอบการรับรู้สิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็กปฐมวัย (Posttest) กลุ่มตัวอย่าง
6. วิเคราะห์ข้อมูล นำคะแนนที่ได้จากการทดสอบด้วยแบบทดสอบการรับรู้สิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็กปฐมวัยโดยจัดรูปแบบกิจกรรมศิลปะเพื่อการเรียนรู้มาวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการทดลอง มาวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติดังนี้

1. หาความเที่ยงตรงของแบบประเมิน โดยใช้ดัชนีความสอดคล้องระหว่างพฤติกรรมกับจุดประสงค์ (Content Validity) โดยคำนวณจากสูตร (บุญเชิด ภิญโญนนตพงษ์. 2526: 89) ดังนี้

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ	IOC	แทน	ดัชนีความสอดคล้องระหว่างพฤติกรรมกับจุดประสงค์
	$\sum R$	แทน	ผลรวมของคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด
	N	แทน	จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

2. หาค่าความยากง่าย (Difficulty) ของข้อทดสอบในแต่ละข้อโดยคำนวณจากสูตร (ล้วน สายยศ; และอังคณา สายยศ. 2538: 210)

$$P = \frac{R}{N}$$

เมื่อ	P	แทน	ค่าความยากง่าย
	R	แทน	จำนวนนักเรียนที่ทำข้อนั้นถูก
	N	แทน	จำนวนนักเรียนที่ทำข้อนั้นทั้งหมด

3. หาค่าอำนาจจำแนก (Discrimination) ของข้อทดสอบในแต่ละข้อโดยคำนวณจากสูตร (ล้วน สายยศ; และอังคณา สายยศ. 2538: 210 - 211) ดังนี้

$$D = \frac{R_U - R_L}{\frac{N}{2}}$$

เมื่อ	D	แทน	ค่าอำนาจจำแนก
	N	แทน	จำนวนนักเรียนในกลุ่มเก่งและกลุ่มอ่อนรวมกัน
	R_U	แทน	จำนวนนักเรียนที่ตอบถูกในกลุ่มเก่ง
	R_L	แทน	จำนวนนักเรียนที่ตอบถูกในกลุ่มอ่อน

4. หาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบการรับรู้สิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็กปฐมวัยโดยใช้วิธีของ กูเดอว์ – ริชาร์ดสัน (Kuder - Richardson) จากสูตร KR20 (พวงรัตน์ ทวีรัตน์. 2543: 130) ดังนี้

$$r_{tt} = \frac{n}{n-1} \left\{ 1 - \frac{\sum pq}{S_t^2} \right\}$$

เมื่อ	r_{tt}	แทน	ความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ
	n	แทน	จำนวนข้อของแบบทดสอบทั้งหมด
	p	แทน	สัดส่วนของนักเรียนที่ทำได้ในข้อหนึ่งๆ
	q	แทน	สัดส่วนของนักเรียนที่ทำผิดในข้อหนึ่งๆ
	S_t^2	แทน	คะแนนความแปรปรวนของแบบทดสอบฉบับนั้น

5. หาค่าคะแนนเฉลี่ย (Mean) โดยคำนวณจากสูตร (ล้วน สายยศ; และอังคณา สายยศ. 2538: 73) ดังนี้

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{n}$$

เมื่อ	$\bar{X}$	แทน	คะแนนเฉลี่ย
	$\sum X$	แทน	ผลรวมของคะแนนทั้งหมด
	n	แทน	จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง

6. หาค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) โดยคำนวณจากสูตร

$$S.D = \sqrt{\frac{N \sum X^2 - (\sum X)^2}{N(N-1)}}$$

เมื่อ	S.D.	แทน	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนน
	N	แทน	จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง
	$\sum X$	แทน	ผลรวมของคะแนนทั้งหมด
	$(\sum X)^2$	แทน	ผลรวมของกำลังสองของคะแนนนักเรียนแต่ละคนในกลุ่มตัวอย่าง

7. ใช้โปรแกรม SPSS for windows 15.0 ทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนก่อนและหลังการทำการทดลอง โดยคำนวณจากสูตร t – test แบบ Dependent Sample (บุญเชิด ภิญโญนนตพงษ์. 2526: 99)

$$t = \frac{\bar{D}}{S_{\bar{D}}}$$

เมื่อ	t	แทน	ค่าจำแนกแจงแบบที่ t-distribution
	D	แทน	ค่าความแตกต่างของคะแนน
	N	แทน	จำนวนคู่ของคะแนน
	$\bar{D}$	แทน	ค่าเฉลี่ยของคะแนนความแตกต่าง
	$S_{\bar{D}}$	แทน	ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของคะแนนความแตกต่าง

การแปลผลระดับการรับรู้สิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็กปฐมวัย

การแปลผลการรับรู้สิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็กปฐมวัยในการวิจัยครั้งนี้ กำหนดการแปลผลโดยรวมและรายด้าน ดังต่อไปนี้

ภาพรวมของการรับรู้สิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็กปฐมวัย คะแนนเต็ม 24 คะแนน เกณฑ์แปลผลดังนี้

คะแนนระหว่าง 18.01 – 24.00 หมายถึง มีความรู้สิ่งแวดล้อมรอบตัวในระดับดีมาก

คะแนนระหว่าง 12.01 – 18.00 หมายถึง มีความรู้สิ่งแวดล้อมรอบตัวในระดับดี

คะแนนระหว่าง 6.01 – 12.00 หมายถึง มีความรู้สิ่งแวดล้อมรอบตัวในระดับพอใช้

คะแนนระหว่าง 0 – 6.00 หมายถึง มีความรู้สิ่งแวดล้อมรอบตัวในระดับควรปรับปรุง

จำแนกการรับรู้สิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็กปฐมวัยตามเรื่องที่เรียน มี 2 เรื่อง คือ ธรรมชาติรอบตัว และสิ่งต่าง ๆ รอบตัวเด็ก แต่ละเรื่องมีคะแนนเต็ม 12 คะแนน เกณฑ์การแปลผลแบ่งเป็นช่วงดังนี้

คะแนนระหว่าง	9.01 – 12.00	หมายความว่า มีการรับรู้สิ่งแวดล้อมรอบตัวในระดับดีมาก
คะแนนระหว่าง	6.01 – 9.00	หมายความว่า มีการรับรู้สิ่งแวดล้อมรอบตัวในระดับดี
คะแนนระหว่าง	3.01 – 6.00	หมายความว่า มีการรับรู้สิ่งแวดล้อมรอบตัวในระดับพอใช้
คะแนนระหว่าง	0 – 3.00	หมายความว่า มีการรับรู้สิ่งแวดล้อมรอบตัวในระดับควรปรับปรุง

จำแนกรายด้านของการรับรู้สิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็กปฐมวัย มี 4 ด้าน โดยแต่ละด้านมีคะแนนเต็ม 6 คะแนน เกณฑ์การแปลผล แบ่งเป็นช่วง ดังนี้

คะแนนระหว่าง	4.51 – 6.00	หมายความว่า มีการรับรู้สิ่งแวดล้อมรอบตัวในระดับดีมาก
คะแนนระหว่าง	3.01 – 4.50	หมายความว่า มีการรับรู้สิ่งแวดล้อมรอบตัวในระดับดี
คะแนนระหว่าง	1.51 – 3.00	หมายความว่า มีการรับรู้สิ่งแวดล้อมรอบตัวในระดับพอใช้
คะแนนระหว่าง	0 – 1.50	หมายความว่า มีการรับรู้สิ่งแวดล้อมรอบตัวในระดับควรปรับปรุง

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการทดลองและการแปรความหมายจากการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

n	แทน	จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง
$\bar{X}$	แทน	ค่าคะแนนเฉลี่ย
$S.D.$	แทน	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนน
t	แทน	ค่าสถิติที่ใช้ในการพิจารณา t – Distribution
$\bar{D}$	แทน	ความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ย
$S_{\bar{D}}$	แทน	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนเฉลี่ย
p	แทน	ค่าระดับนัยสำคัญของสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 วิเคราะห์ระดับการรับรู้สิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็กปฐมวัยโดยรวม ก่อนและหลังการทดลองจัดรูปแบบกิจกรรมศิลปะเพื่อการเรียนรู้ โดยใช้เกณฑ์การแปลผลการรับรู้สิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็กปฐมวัย

ตอนที่ 2 เปรียบเทียบการรับรู้สิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็กปฐมวัย โดยรวม ก่อนและหลังการจัดรูปแบบกิจกรรมศิลปะเพื่อการเรียนรู้

ตอนที่ 3 เปรียบเทียบการรับรู้สิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็กปฐมวัยรายด้าน ก่อนและหลังการทดลอง

ตอนที่ 4 เปรียบเทียบการรับรู้สิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็กปฐมวัย ก่อนและหลังการจัดรูปแบบกิจกรรมศิลปะเพื่อการเรียนรู้ จำแนกเป็นรายด้าน คือ ความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติรอบตัว ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติรอบตัว ความรู้เกี่ยวกับสิ่งต่างๆ รอบตัว และความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งต่างๆ รอบตัว

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 วิเคราะห์ระดับการรับรู้สิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็กปฐมวัยโดยรวม 4 ด้าน และจำแนกรายด้าน ก่อนและหลังการทดลองจัดรูปแบบกิจกรรมศิลปะเพื่อการเรียนรู้ โดยใช้เกณฑ์การแปลผลการรับรู้สิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็กปฐมวัย ปรากฏผลดังตาราง

ตาราง 3 ระดับการรับรู้สิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็กปฐมวัย จำแนกรายด้าน ก่อนและหลังการทดลอง

การรับรู้สิ่งแวดล้อมรอบตัว เด็กปฐมวัย	n	ก่อนการทดลอง			หลังการทดลอง		
		$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1.ความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติรอบตัว	15	2.13	0.64	พอใช้	4.47	0.64	ดี
2.ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติรอบตัว	15	0.93	0.88	ควรปรับปรุง	4.00	0.13	ดี
รวมการรับรู้ธรรมชาติรอบตัว	15	3.06	1.10	พอใช้	8.47	1.13	ดี
3.ความรู้เกี่ยวกับสิ่งต่างๆรอบตัว	15	2.80	0.86	พอใช้	5.13	0.99	ดีมาก
4.ความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งต่างๆรอบตัว	15	1.80	1.15	พอใช้	4.60	0.91	ดีมาก
รวมการรับรู้สิ่งต่างๆรอบตัว	15	4.60	1.10	พอใช้	9.73	1.39	ดีมาก
รวม	15	7.67	1.12	พอใช้	18.20	1.85	ดีมาก

จากตาราง 3 พบว่า เด็กปฐมวัยมีการรับรู้รอบตัวโดยรวมหลังการทดลองอยู่ในระดับดี เช่นเดียวกับจำแนกรายย่อย สำหรับการรับรู้สิ่งต่างๆ รอบตัวของเด็กปฐมวัยโดยรวม หลังการทดลองอยู่ในระดับดีมากเช่นเดียวกับจำแนกรายย่อย และภาพรวมการรับรู้สิ่งแวดล้อมรอบตัวหลังการทดลองอยู่ในระดับดีมาก

ตอนที่ 2 เปรียบเทียบการรับรู้สิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็กปฐมวัย โดยรวม ก่อนและหลังการจัดรูปแบบกิจกรรมศิลปะเพื่อการเรียนรู้

ตาราง 4 เปรียบเทียบการรับรู้สิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็กปฐมวัย โดยรวม ก่อนและหลังการทดลอง

กลุ่มตัวอย่าง	n	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{D}$	$S_{\bar{D}}$	t	p
ก่อนการทดลอง	15	7.67	1.23				
หลังการทดลอง	15	18.20	1.85	10.60	0.486	21.22	.01

จากตาราง 4 พบว่าคะแนนเฉลี่ยการรับรู้ของเด็ก แตกต่างจากก่อนทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตอนที่ 3 เปรียบเทียบการรับรู้สิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็กปฐมวัยรายด้าน ก่อนและหลังการทดลอง ปรากฏผลดังตารางที่ 5

ตาราง 5 เปรียบเทียบการรับรู้สิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็กปฐมวัย ก่อนและหลังการทดลอง จำแนกรายด้าน

การรับรู้สิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็กปฐมวัย		การทดลอง	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{D}$	$S_{\bar{D}}$	t	p
1. ธรรมชาติรอบตัว	ก่อนการทดลอง		3.06	1.10				
	หลังการทดลอง		8.47	1.13	5.40	0.375	20.19	.01
2. สิ่งต่างๆ รอบตัวเด็ก	ก่อนการทดลอง		4.60	1.05				
	หลังการทดลอง		9.73	1.39	5.2	0.46	10.77	.01

จากตาราง 5 จะเห็นว่า คะแนนเฉลี่ยธรรมชาติรอบตัว และสิ่งต่างๆ รอบตัวหลังการทดลอง แตกต่างจากก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01

ตอนที่ 4 เปรียบเทียบการรับรู้สิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็กปฐมวัย ก่อนและหลังการจัดรูปแบบ กิจกรรมศิลปะเพื่อการเรียนรู้ จำแนกเป็นรายด้าน คือ ความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติรอบตัว ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติรอบตัว ความรู้เกี่ยวกับสิ่งต่างๆ รอบตัว และความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งต่างๆ รอบตัว ปรากฏผลดังตาราง

ตาราง 6 เปรียบเทียบการรับรู้สิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็กปฐมวัย ก่อนและหลังการทดลอง ด้านความรู้ ความเข้าใจแต่ละด้าน

การรับรู้ สิ่งแวดล้อม รอบตัวเด็ก ปฐมวัย	การทดลอง	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{D}$	$S_{\bar{D}}$	t	p
1. ความรู้ เกี่ยวกับ ธรรมชาติรอบตัว	ก่อนการ ทดลอง	2.13	0.64				
	หลังการ ทดลอง	4.47	0.64	2.33	0.27	8.64	.01
2. ความเข้าใจ เกี่ยวกับ ธรรมชาติรอบตัว	ก่อนการ ทดลอง	0.93	0.88				
	หลังการ ทดลอง	4.00	0.13	3.07	0.30	10.21	.01
3. ความรู้ เกี่ยวกับ สิ่งต่างๆ รอบตัว	ก่อนการ ทดลอง	2.80	0.86				
	หลังการ ทดลอง	5.13	0.99	1.67	0.27	6.72	.01
4. ความเข้าใจ เกี่ยวกับ สิ่งต่างๆ รอบตัว	ก่อนการ ทดลอง	1.80	1.15				
	หลังการ ทดลอง	4.60	0.91	2.73	0.36	6.92	.01

จากตาราง 6 จะเห็นว่า เด็กปฐมวัยมีการพัฒนาการรับรู้สิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็กปฐมวัย คือ ความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติรอบตัว ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติรอบตัว ความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมรอบตัว และความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมรอบตัว แตกต่างจากก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลองที่มุ่งศึกษาการรับรู้สิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็กปฐมวัย โดยใช้การจัดรูปแบบกิจกรรมศิลปะเพื่อการเรียนรู้ เป็นแนวทางให้ครูและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาปฐมวัยได้ประโยชน์ ในการพัฒนาการรับรู้สิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็กปฐมวัยให้แก่เด็กอย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยการจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับพัฒนาการของเด็กต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาการรับรู้สิ่งแวดล้อมรอบตัวของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดรูปแบบกิจกรรมศิลปะเพื่อการเรียนรู้ โดยกำหนดเป็นความมุ่งหมายดังนี้

1. เพื่อศึกษาการรับรู้สิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็กปฐมวัยก่อนและหลังได้รับการจัดรูปแบบกิจกรรมศิลปะเพื่อการเรียนรู้
2. เพื่อเปรียบเทียบการรับรู้สิ่งแวดล้อมรอบตัวของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังได้รับการจัดรูปแบบกิจกรรมศิลปะเพื่อการเรียนรู้
3. เพื่อศึกษาการรับรู้สิ่งแวดล้อมรอบตัวของเด็กปฐมวัยเป็นรายบุคคล

สมมติฐานในการวิจัย

เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดรูปแบบกิจกรรมศิลปะเพื่อการเรียนรู้มีการรับรู้สิ่งแวดล้อมรอบตัวของเด็กปฐมวัยหลังการทดลองดีกว่าก่อนการทดลอง

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ นักเรียนชาย – หญิง ที่มีอายุระหว่าง 5 – 6 ปี ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ชั้นอนุบาลปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2551 โรงเรียนการกุศลวัดหนองแขวง สังกัดสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จังหวัดขอนแก่น จำนวน 3 ห้องเรียน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นเด็กนักเรียนชาย – หญิง ที่มีอายุระหว่าง 5 – 6 ปี ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ชั้นอนุบาลปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2551 โรงเรียนการกุศลวัดหนองแขวง สังกัดสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จังหวัดขอนแก่น ซึ่งได้มาโดยการจับฉลาก 1 ห้องเรียน จากจำนวน 3 ห้องเรียน แล้วคัดเลือกเด็กที่มีคะแนนการรับรู้สิ่งแวดล้อมรอบตัว 15 อันดับสุดท้ายกำหนดเป็นกลุ่มทดลอง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แผนการจัดรูปแบบกิจกรรมศิลปะเพื่อการเรียนรู้
2. แบบทดสอบการรับรู้สิ่งแวดลอมรอบตัวเด็กปฐมวัยที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีค่าความเชื่อมั่น
ทั้งฉบับ 0.86

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการทดลองมีลำดับขั้นตอนดังนี้

1. ขอความร่วมมือจากผู้บริหารโรงเรียนการกุศลวัดหนองแขว จังหวัดขอนแก่น ในการ
ทำวิจัย
2. สุ่มเด็กนักเรียน ชาย – หญิง ชั้นอนุบาลปีที่ 3 อายุระหว่าง 5 – 6 ปี โรงเรียนการกุศล
วัดหนองแขว สังกัดสำนักบริหารงานคณะกรรมการการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จังหวัดขอนแก่น
โดยการจับฉลาก 1 ห้องเรียน จากจำนวน 3 ห้องเรียน และทดสอบการรับรู้สิ่งแวดลอมรอบตัวเด็ก
ปฐมวัยโดยใช้แบบทดสอบที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เลือกเด็กนักเรียนที่มีคะแนนการรับรู้สิ่งแวดลอมรอบตัว
เด็กปฐมวัยใน 15 อันดับสุดท้าย เป็นกลุ่มทดลอง
3. ดำเนินการทดลองระหว่างวันที่ 23 มิถุนายน 2551 – วันที่ 22 สิงหาคม 2551 เป็น
ระยะเวลา 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 วัน ได้แก่วัน อังคาร พุธ พฤหัสบดี วันละ 35 นาที เวลา 09.00 น. –
09.35 น. รวมทั้งสิ้น 24 ครั้ง
4. ทดสอบเด็กกลุ่มทดลองก่อนการทดลองด้วยแบบทดสอบการรับรู้สิ่งแวดลอมรอบตัว
เด็กปฐมวัยที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น
5. ดำเนินการทดลองกับกลุ่มทดลอง
6. ทำการทดสอบเด็กกลุ่มทดลองด้วยแบบทดสอบการรับรู้สิ่งแวดลอมรอบตัวเด็กปฐมวัย
ชุดเดียวกันที่ได้สอบก่อนการทดลองอีกครั้ง
7. วิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ และสรุปผลการทดลอง

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

1. สถิติพื้นฐาน
 - 1.1 คะแนนเฉลี่ย
 - 1.2 ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
2. สถิติทดสอบสมมติฐาน
เปรียบเทียบการรับรู้สิ่งแวดลอมรอบตัวเด็กปฐมวัยก่อน และหลังการจัดรูปแบบ
กิจกรรมศิลปะเพื่อการเรียนรู้ โดยใช้ t – test แบบ Dependent Samples

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า เด็กปฐมวัยที่ผ่านกิจกรรมศิลปะเพื่อการเรียนรู้แบบศิลปะย่ำ และแบบศิลปะถ่ายโยงแล้ว มีการรับรู้สิ่งแวดลอมรอบตัวโดยรวม และจำแนกรายด้านมีค่าเฉลี่ยสูงขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .01 และอยู่ในระดับดีมาก

อภิปรายผล

จากการวิจัย พบว่า ภายหลังการจัดรูปแบบกิจกรรมศิลปะเพื่อการเรียนรู้ เด็กปฐมวัยมีการรับรู้สิ่งแวดลอมรอบตัวเด็กปฐมวัยในแต่ละด้าน และโดยรวมสูงขึ้นในระดับดีมากและแตกต่างจากก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานของการวิจัยครั้งนี้ แสดงให้เห็นว่าการจัดรูปแบบกิจกรรมศิลปะเพื่อการเรียนรู้ สามารถส่งเสริมการรับรู้สิ่งแวดลอมรอบตัวเด็กปฐมวัยให้สูงขึ้นได้ ซึ่งจะจำแนกประเด็นอภิปรายดังนี้

1. การรับรู้สิ่งแวดลอมรอบตัวเด็กปฐมวัย ที่ได้รับการจัดรูปแบบกิจกรรมศิลปะเพื่อการเรียนรู้ในภาพรวมเมื่อพิจารณาผลการวิจัยพบว่า ก่อนการทดลองเด็กปฐมวัยมีการรับรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดลอมรอบตัวอยู่ในระดับ พอใช้ หลังจากการจัดกิจกรรมเด็กมีการรับรู้สิ่งแวดลอมรอบตัวในระดับ ดีมาก และแตกต่างจากก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งสามารถอภิปรายได้ว่ากิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้สามารถพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กได้ เหตุผลคือ กิจกรรมศิลปะให้ประสบการณ์ตรงผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 โดยผู้เรียนได้ลงมือทำจริง ได้จับต้อง ลูบคลำ ลิ้มรส ดมกลิ่น จากสภาพความเป็นจริง เป็นสื่อที่ดีที่สุดสำหรับการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย และหากสามารถจัดประสบการณ์ตรงได้ก็ควรทำ แต่ถ้าไม่สามารถทำได้ก็ให้จัดประสบการณ์ที่รองลงไป ขึ้นอยู่กับลักษณะเนื้อหา ความยากง่ายและวัยของผู้เรียน (กุลยา ตันติผลาชีวะ. 2545: 23) ซึ่งสอดคล้องกับลักษณะของกิจกรรมศิลปะย่ำ เป็นกิจกรรมที่มุ่งให้เด็กเกิดการจำ จากการทำซ้ำ เป็นการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับ ดิวอี้ (Dewey) ที่เน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการกระทำ “learning by doing” ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ (Experience) และเรียนรู้จากการคิด การลงมือกระทำ และการแก้ปัญหาด้วยตนเอง (ทิตินา แคมมณี. 2548 : 27; อ้างอิงจาก Stumps. 1994: 383-400 and Dewey. 1963: 25 - 50) พียาเจท์ (Piaget) ให้ความสำคัญต่อการเรียนรู้ของเด็กจากการสัมผัสมาก ตามขั้นพัฒนาการของพียาเจท์กำหนดว่าในช่วง 2 ขวบแรกเป็นช่วงของการพัฒนาการทางพุทธิปัญญาจากการสัมผัส เรียกว่า Sensorimotor stage การเรียนรู้ในช่วงปฐมวัยนี้เป็นการเรียนรู้จากสิ่งที่เป็นรูปธรรมซึ่งจะพัฒนาไปสู่การเรียนรู้ แบบนามธรรมมากขึ้น (กุลยา ตันติผลาชีวะ. 2551: 19) เช่น หน่วยการเรียนรู้การสอนเรื่องต้นไม้ หลังจากที่พาดูกิ่งก้านต้นตะขบแล้ว ผู้วิจัยให้เด็กสังเกตบริเวณสนามหน้าโรงเรียน แล้วให้เด็กเก็บต้นไม้เล็กๆ ตามสนามหญ้าที่เป็นวัชพืชมาทั้งต้นและให้รากติดมาด้วย กระตุ้นเด็กด้วยสื่อของจริง และให้เด็กปะติดต้นไม้ของจริงลงในกระดาษ และชิ้นส่วนประกอบของต้นไม้ของจริงโดยใช้รูปภาพ ใบ ดอก ผล ลำต้น ราก ที่ครูเตรียมไว้ให้ ให้ถูกต้อง และถ้าส่วนประกอบใดที่ต้นไม้ของจริงเด็กไม่มี ก็ให้เด็กปะติดหรือต่อเติมให้สมบูรณ์ตามที่เด็กได้สังเกตต้นไม้ของจริงมาแล้ว ใน

การเรียนการสอนครั้งนี้ผู้วิจัยได้เตรียมสื่อการเรียนการสอนให้เด็กครบทุกคน และออกแบบกิจกรรมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็ก ให้เด็กได้มีโอกาสนสัมผัส ปฏิบัติ ทดลอง และคิดแก้ปัญหาเกี่ยวกับการรับรู้สิ่งต่างๆ รอบตัว (กุลยา ตันติผลาชีวะ. 2547: 13) กุลยา ตันติผลาชีวะ (2547: 32) กล่าวว่า ศิลปะสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้ เป็นกิจกรรมของการแสดงออกความรู้ ความคิด และจินตนาการ ซึ่งสามารถนำลักษณะของความงามและการได้ระบายทางอารมณ์มาเป็นสื่อการเรียนรู้ ที่สร้างให้เกิดความจำ และความเข้าใจดียิ่งขึ้น และขั้นตอนสุดท้ายในการสอนของผู้วิจัยคือ การสรุปสาระที่เรียน ผู้วิจัยใช้การถามให้เด็กทบทวนความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องที่เรียน โดยให้เด็กอธิบายงานศิลปะที่เด็กได้ทำ เป็นการพัฒนาความคิดและการเรียนรู้ และสร้างเสริมความจำของเด็ก กุลยา ตันติผลาชีวะ (2547: 34) กล่าวว่า การจำมีความสำคัญยิ่งต่อการเรียนรู้ เพราะการเรียนรู้ที่ดีเกิดจากผู้นั้นมีการสะสมความรู้สำหรับเป็นรากฐานความคิดและพัฒนาความงอกงามของปัญญาไว้มากพอ แล้วสามารถนำมาเชื่อมโยงกันได้ คนที่มีหน่วยความรู้เก็บไว้เป็นความจำมาก โอกาสเป็นคนคิดเก่ง คิดเร็ว คิดกว้างไกล มากกว่าคนไม่มีหน่วยความรู้เก็บจำไว้เลย ซึ่งเด็กได้เรียนรู้จากการทำงานศิลปะ

ส่วนศิลปะถ่ายโยง เป็นศิลปะที่เริ่มต้นจากการทำ นำไปสู่การเรียนรู้ซึ่งทำให้เด็กได้สังเกตด้วยตนเองอย่างตั้งใจแล้วพยายามถ่ายโยงเป็นงานศิลปะ จิราภรณ์ สองแสง (2549: 45) กล่าวว่า ศิลปะสำหรับเด็ก หมายถึง การแสดงออกการสื่อสาร การถ่ายทอดของจินตนาการความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของเด็กแต่ละคนที่บอกเรื่องราวเกี่ยวกับตนเองและสิ่งแวดล้อม แสดงออกโดยการถ่ายทอดออกมาผ่านสื่อผลงาน ซึ่งเป็นการสื่อสารความคิด ความรู้สึกต่างๆ ที่เด็กเห็นและรับรู้โดยการจินตนาการ การสังเกต การใช้ประสาทสัมผัสในการรับรู้ จนเกิดความเข้าใจธรรมชาติ เด็กมีโอกาสพัฒนาความคิด ได้รับความเพิ่มพูน ได้แสดงออกอย่างอิสระ มีสุนทรีย์ภาพและเห็นคุณค่าความงามของศิลปะ ยาวพา เดชะคุปต์ (2542: 107) กล่าวว่า ศิลปะเป็นแนวทางช่วยให้เด็กได้แสดงความสามารถ และความรู้สึกนึกคิดของตนเองออกมาในรูปของภาพหรือสิ่งของ เด็กให้ศิลปะเป็นสื่ออธิบายสิ่งที่เขาทำ เห็น รู้สึก และคิดออกมาเป็นผลงาน การจัดประสบการณ์ศิลปะเด็กมีโอกาสได้ค้นคว้า ทดลอง และสื่อสารความคิด ความรู้สึกของตนให้ผู้อื่นและโลกที่อยู่รอบตัวเขาเข้าใจได้ และมีโอกาสพัฒนาความคิด จินตนาการ

นอกจากโน้ตของศิลปะเพื่อการเรียนรู้แล้ว กระบวนการจัดการเรียนการสอนตามรูปที่กำหนดในการวิจัยมีขั้นตอนที่สนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้ ดังนี้

ขั้นที่ 1 กระตุ้นการเรียนรู้ ผู้วิจัยกระตุ้นการเรียนรู้ด้วยการพาเด็กศึกษานอกสถานที่ คือ บริเวณสนามหน้าโรงเรียน ซึ่งเป็นการใช้สื่อการเรียนรู้ของจริง ผู้วิจัยพาเด็กสังเกตต้นตะขบ เก่งมากคะต้นไม้นี้มีชื่อว่าต้นตะขบและถามเด็กๆ ว่า ใครรู้จักต้นไม้นี้บ้างคะ... เด็กๆ ตอบว่าต้นตะขบ และผู้วิจัยถามเด็กอีกว่า แล้วเด็กๆ ทราบไหมว่าส่วนประกอบของต้นไม้นี้มีอะไรบ้าง...เด็กๆ แต่ละคนช่วยกันตอบส่วนประกอบของต้นไม้นี้ตามที่ได้สังเกตต้นตะขบของจริง เด็กบางคนตอบใบสีเขียว เด็กบางคนตอบลูกสีแดงกับสีเขียวคะ จากการตอบคำถามของเด็กพบว่า เด็กกระตือรือร้นในการตอบคำถาม จากการสังเกตสื่อของจริง เด็กมีความรู้ความเข้าใจได้มากขึ้น สามารถสื่อสารและ

อธิบายรายละเอียดเพิ่มเติมได้มากขึ้น เกิดการเรียนรู้และค้นพบด้วยตนเอง เป็นการกระตุ้นการเรียนรู้ของเด็กและทำให้เด็กเรียนรู้ได้ดียิ่งขึ้น (สมบูรณ์ สงวนญาติ. 2534: 46-48)

ขั้นที่ 2 กรองส้อมโนทัศน์ การสอนเด็กปฐมวัยมิใช่การบอกเด็กให้ทำตามคำสั่งครู หรือทำกิจกรรมตามที่ครูกำหนด แต่การสอนเด็กปฐมวัย คือ การแนะแนวและอำนวยความสะดวกให้แก่เด็ก เพื่อให้เด็กเรียนรู้จากประสบการณ์ที่ครูจัด สิ่งแวดล้อมจะเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดการอยากเรียนรู้ นอกจากนี้ครูต้องมีอุปกรณ์และกิจกรรมที่ทำหาย โดยครูสังเกตเด็กอย่างเข้าใจและกระตุ้นให้เด็กคิด พร้อมเสริมสิ่งทำหายที่จะทำให้เด็กเกิดการคิดก้าวไกลด้วย เด็กได้ทำกิจกรรมการเรียนรู้ทั้งแบบเดี่ยวและแบบกลุ่ม ทำให้เด็กได้เรียนรู้ หาคำตอบด้วยตัวเอง และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อนด้วย ครูและเพื่อนร่วมชั้น มีผลต่อการเรียนรู้ของเด็กมาก จอนห์นสัน และจอห์นสัน (Johnson; & Johnson. 1994: 31-32) กล่าวว่า ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียน มี 3 ลักษณะคือ 1 ลักษณะแข่งขันกัน ผู้เรียนแต่ละคนจะพยายามเรียนให้ได้ดีกว่าคนอื่น เพื่อให้ได้คะแนนดี ได้รับการยกย่อง หรือได้ตอบแทนในลักษณะต่างๆ 2 ลักษณะต่างคนต่างเรียน แต่ละคนต่างรับผิดชอบดูแลตนเองให้เกิดการเรียนรู้ ไม่ยุ่งเกี่ยวกับผู้อื่น และ 3 ลักษณะร่วมมือกันหรือช่วยเหลือกันในการเรียนรู้ คือ แต่ละคนต่างรับผิดชอบการเรียนรู้ของตน ในขณะเดียวกันก็ต้องช่วยให้สมาชิกคนอื่นเรียนรู้ด้วย เราควรให้โอกาสผู้เรียนได้เรียนรู้ทั้ง 3 ลักษณะ โดยรู้จักใช้ลักษณะการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับสภาพการณ์ ทั้งนี้เพราะในชีวิตประจำวัน ผู้เรียนต้องเผชิญสถานการณ์ที่มีทั้ง 3 ลักษณะ เช่น หน่วยการเรียนรู้การสอนเรื่องผัก ให้เด็กได้เรียนรู้เกี่ยวกับผักกินใบ กินดอก กินผล และกินราก ผู้วิจัยให้เด็กเรียนรู้แบบเดี่ยว คือให้เด็กแต่ละคนออกมาหยิบผักที่เด็กชอบคนละ 1 ชนิด และให้เด็กออกมาหน้าชั้นบอกเพื่อนว่าผักที่ตนชอบชื่อผักอะไร และเป็นผักกินใบ กินดอก กินผล หรือกินราก ถ้าผักชนิดใดที่เด็กไม่รู้จักชื่อสามารถถามครูได้ และหลังจากนั้นให้เด็กเรียนรู้แบบกลุ่มโดยการ ให้เด็กแบ่งกลุ่มกันเองตามลักษณะการกิน เด็กจะใช้วิธีการสังเกตก่อนว่าผักของตนเองมีลักษณะเหมือนกับเพื่อนคนไหนแล้วจึงไปรวมกลุ่มกับเพื่อน เด็กจะมีวิธีการแก้ปัญหา หาคำตอบด้วยตนเอง มีการปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนด้วยการพูดคุย ชักถาม หลังจากที่เด็กได้เรียนรู้ผ่านสื่อ และลงมือปฏิบัติจริงแล้ว ผู้วิจัยได้ให้เด็กนำความรู้ความเข้าใจในเรื่องที่เรียนด้วยการทำงานศิลปะ ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้รูปแบบกิจกรรมศิลปะเพื่อการเรียนรู้ 2 รูปแบบ คือ ศิลปะย่ำ และศิลปะถ่ายโยง ในการถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจในเรื่องสิ่งแวดล้อมรอบตัวของเด็กปฐมวัย

ขั้นที่ 3 นำสู่งานศิลปะ กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กได้สำรวจค้นพบและได้ทดลองกับสื่ออุปกรณ์ทางศิลปะสร้างสรรค์ ซึ่งช่วยให้เกิดการพัฒนาการคิดรวบยอดทางพื้นฐานวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์จากการสังเกต และการประเมินภาพ การจัดกิจกรรมศิลปะควรแนะนำ หรือบอกเด็กเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ให้โอกาสแก่เด็กในการทำงานตามความพอใจและเป็นอิสระ กุลยา ตันติผลาชีวะ (2547: 189) กล่าวว่า ในขณะที่ทำกิจกรรมผู้วิจัยให้อิสระเด็กในการทำกิจกรรมและให้เด็กได้เลือกใช้อุปกรณ์ในการทำงานศิลปะตามความพอใจ เช่น หน่วยการเรียนรู้การสอนเรื่องรถไฟ ผู้วิจัยเตรียมให้เด็กแต่ละกลุ่ม เช่น กาว กรรไกร กระดาษสี กระดุม สีเทียน สติกเกอร์รูปดาว ก้านไม้ขีด กล้องไม้ขีด ผู้วิจัยให้เด็กแต่ละกลุ่มประดิษฐ์รถไฟ เด็กสามารถเลือกใช้

อุปกรณ์ในการทำงานศิลปะได้อย่างอิสระ ทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้การใช้สื่อให้เหมาะสมกับงานศิลปะที่จะทำ โดยที่เด็กสังเกตจากแบบจำลองรถไฟ ก่อนที่จะประดิษฐ์รถไฟ เด็กแต่ละกลุ่มทำการตกลงกันว่าใครจะเป็นหัวรถจักร (หัวรถไฟ) และใครจะเป็นตู้ขบวน จากนั้นก็ตกแต่งรถไฟตามแบบจำลอง และตกแต่งเพิ่มเติมตามจินตนาการ เด็กๆ ช่วยกันเอาก้านไม้ขีดไฟมาทำเป็นรางรถไฟ นำกล่องไม้ขีดมาตกแต่งเป็นขบวนรถไฟ บางคนตกแต่งด้วยกระดาษสี บางคนใช้สีเทียนวาดเป็นหน้าต่าง บางคนนำสติ๊กเกอร์รูปดาวมาตกแต่ง จากการทำกิจกรรมศิลปะนี้มีผลทำให้เด็กช่างสังเกตและเกิดการเรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติ ช่วยให้เด็กได้เรียนรู้อย่างมีความสุข

ขั้นที่ 4 สรุปสาระที่เรียน เป็นขั้นสุดท้ายของการเรียนรู้ที่เด็กจะสรุปสิ่งที่เรียนรู้ตามจุดประสงค์ของการเรียนการสอน ครูอาจใช้การถามให้เด็กทบทวนความรู้ความเข้าใจ หรืออภิปรายผลงานศิลปะที่เด็กทำ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของคมขวัญ อ่อนบึงพร้าว (2547) กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงความสามารถและความรู้สึกนึกคิดของตนเองออกมา เปิดโอกาสได้สำรวจทดลอง และแสดงความคิดเห็นความรู้สึกรู้สึก เด็กสามารถถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจ และความคิดจินตนาการที่ตนเองรู้สึกมาเป็นงานศิลปะ ผู้วิจัยให้เด็กให้เด็กสรุปสาระที่เรียนทั้งแบบเดี่ยว และแบบกลุ่ม และนำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียน เด็กได้มีปฏิสัมพันธ์ร่วมกัน ได้แสดงความคิดเห็นและสนทนาความรู้ ความความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องที่เรียน เช่น หน่วยการเรียนรู้การสอนเรื่องสัตว์บก สรุปสาระที่เรียน โดยให้เด็กแต่ละกลุ่มจัดสวนสัตว์ในกระเบาะทรายให้สวยงาม จากผลงานของเด็กพบว่าเด็กสามารถแยกสัตว์ตามลักษณะที่อยู่อาศัยได้ คือ สัตว์เลี้ยงและสัตว์ป่า เด็กบางกลุ่มจัดสวนสัตว์โดยใช้รั้วล้อมสัตว์ป่าแล้วให้สัตว์เลี้ยงอยู่นอกรั้ว บางกลุ่มจัดสวนสัตว์โดยให้สัตว์เลี้ยงอยู่ในรั้วแล้วให้สัตว์ป่าอยู่นอกรั้ว แสดงให้เห็นว่าเด็กเด็กจะใช้ประสบการณ์เดิมของตนและแสดงความคิดเห็นของแต่ละคนเกี่ยวกับสัตว์บก แล้วแลกเปลี่ยนความคิดเห็นภายในกลุ่มไปในทิศทางเดียวกัน และเกิดเป็นมโนทัศน์ร่วมกัน

2. การรับรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมรอบตัว จำแนกรายด้านพบว่าแต่ละด้านมีค่าเฉลี่ยสูงขึ้นไปอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .01 และอยู่ในระดับดีมาก ซึ่งจำแนกอภิปรายดังนี้

2.1 ความรู้ความเข้าใจธรรมชาติรอบตัว พบว่า ที่ได้รับการจัดรูปแบบกิจกรรมศิลปะเพื่อการเรียนรู้ เมื่อพิจารณาผลการวิจัย ก่อนการทดลองเด็กปฐมวัยมีการรับรู้เกี่ยวกับธรรมชาติรอบตัวเด็กอยู่ในระดับ พอใช้ หลังจากการจัดกิจกรรมเด็กมีการรับรู้ธรรมชาติรอบตัวเด็กในระดับดี การรับรู้เกี่ยวกับธรรมชาติรอบตัวมีการเพิ่มขึ้นเพียงระดับเดียว เนื่องจากเด็กมีความคุ้นเคยกับธรรมชาติรอบตัวอยู่แล้ว ธรรมชาติรอบตัวเป็นสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวเด็กและน่าสนใจ กระทรวงศึกษาธิการให้แนวทางในการเรียนรู้ธรรมชาติรอบตัวของเด็กปฐมวัย (กระทรวงศึกษาธิการ. 2547ข: 25-26) ว่าเด็กควรจะได้อรรถสัมผัสชีวิตที่เป็นต้นไม้ ดอกไม้ สัตว์รวมทั้งความเปลี่ยนแปลงของโลกที่แวดล้อมเด็กตามธรรมชาติ เช่น ฤดูกาล กลางวัน กลางคืน ฯลฯ ซึ่งในการวิจัยนี้เป็นเนื้อหาสาระเกี่ยวกับเรื่องพืช และสัตว์ ในการเรียนรู้เกี่ยวกับธรรมชาติรอบตัว ผู้วิจัยเน้นใช้เฉพาะศิลปะเพื่อการเรียนรู้รูปแบบศิลปะ ย้ำจะเพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติรอบตัวให้สูงขึ้น กุลยา ดันติผลาชีวะ (2547ข: 35)

กล่าวว่า ศิลปะเป็นกิจกรรมที่เฟลิดเฟลินที่กระตุ้นการเรียนรู้ การเรียนรู้ไม่ใช่การท่องจำ แต่การจำเป็นรากฐานของการเรียนรู้ การจำทำให้คนเกิดวิธีสร้างความจำ มีหลายวิธีโดยเฉพาะที่ใช้กันมากคือท่องจำ เขียนซ้ำหลายๆ จบ ซึ่งเหล่านี้ทำให้เกิดความจำระยะสั้น การเข้าใจจะทำให้เกิดความจำระยะยาวส่วนหนึ่งซึ่งถ้าเสริมซ้ำจะทำให้เกิดความจำระยะยาวมีเพิ่มมากขึ้น ศิลปะย่ำ คือ การนำศิลปะมาใช้ในการเรียนรู้เป็นวิธีที่ง่ายที่สุด ครูสามารถจัดเป็นกิจกรรมขณะเรียนหรือเป็นการบ้าน ด้วยการให้ระบายสีลงในรูปภาพที่เรียน ศิลปะย่ำนี้ใช้เพื่อสร้างเสริมการจำจากความประทับใจขณะทำศิลปะ เช่น หน่วยการเรียนรู้การสอนเรื่องสัตว์บก หลังจากที่ได้ผู้วิจัยกระตุ้นการเรียนรู้ของเด็กโดยการนำแบบจำลองสัตว์ต่างๆ ให้เด็กดูพร้อมเล่าเรื่องสั้นประกอบ และนำเสนอโน้ตทัศน์โดยการกระตุ้นให้เด็กสะท้อนความคิดด้วยการพาเด็กเล่นเกม โดยมีถุงผ้าที่ใส่สัตว์จำลองสัตว์บก ทั้งสัตว์ป่าและสัตว์เลี้ยง ให้เด็กคนละหนึ่งถุง และครูให้เด็กเปิดถุงผ้าพร้อมกันดูว่าสัตว์ในถุงเป็นสัตว์บกหรือสัตว์เลี้ยงแล้วให้เด็กจับกลุ่มตามประเภทของสัตว์ แล้วก็เข้าสู่การพัฒนาด้วยกิจกรรมศิลปะย่ำ โดยให้เด็กแต่ละกลุ่มจัดสวนสัตว์ในกระเบทรายให้สวยงามและมีวัสดุที่หลากหลายให้เด็กเลือก เช่น รั้วจำลอง ต้นไม้จำลอง ดอกไม้จำลอง ก้อนหิน มาทำเป็นผลงานศิลปะ โดยมีข้อตกลงในการทำงานครั้งนี้คือให้เด็กแต่ละกลุ่มช่วยกันจัดสวนสัตว์แยกตามประเภทของสัตว์ เด็กบางกลุ่มจัดสวนสัตว์โดยใช้รั้วล้อมสัตว์ป่าแล้วให้สัตว์เลี้ยงอยู่นอกรั้ว บางกลุ่มจัดสวนสัตว์โดยให้สัตว์เลี้ยงอยู่ในรั้วแล้วให้สัตว์ป่าอยู่นอกรั้ว แสดงให้เห็นว่าเด็กมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสัตว์บกมากขึ้น สิริอร วิชชาวุธ และคณะผู้เขียน (2550: 139) กล่าวว่า การเรียนซ้ำ (Relearning) เป็นวิธีหนึ่งที่ทำให้เราทราบว่า สิ่งที่เราเคยเรียนมาแล้วในอดีต ยังมีความจำหลงเหลืออยู่ เช่น สิ่งที่เราเรียนบางอย่างที่เราไม่ทราบว่าเราจำได้ ถ้ากลับมาเรียนซ้ำอีกครั้งหนึ่ง ปรากฏว่าเราจะใช้เวลาที่เรียนน้อยกว่าเวลาที่ใช้ในการเรียนครั้งแรก ถ้ามีความจำหลงเหลืออยู่มากเราจะประหยัดเวลาหรือจำนวนครั้งในการเรียนมากขึ้น

2.2 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งต่างๆ รอบตัว เมื่อพิจารณาผลการวิจัย ก่อนการทดลองเด็กปฐมวัยมีการรับรู้เกี่ยวกับสิ่งต่างๆ รอบตัวอยู่ในระดับ พอใช้ หลังจากการจัดกิจกรรมเด็กมีการรับรู้สิ่งต่างๆ รอบตัวเด็กในระดับดีมาก การรับรู้สิ่งต่างๆ รอบตัวเด็กเพิ่มขึ้นสองระดับเนื่องจากก่อนการทดลองเด็กไม่มีความคุ้นเคยกับสิ่งต่างๆ รอบตัวมากนัก เนื่องจากเด็กไม่เคยมีประสบการณ์ หรือไม่เคยพบเห็นสิ่งนั้นมาก่อน เช่น เด็กส่วนใหญ่ไม่รู้จักปิ่นโต เพราะปัจจุบันพฤติกรรมการใช้ภาชนะในการใส่อาหารเปลี่ยนไป จากเดิมที่ใช้ปิ่นโตมาเป็นการใช้ถุงพลาสติก กล่องโฟม เด็กจึงไม่เคยมีประสบการณ์ในเรื่องปิ่นโต ซึ่งในการเรียนครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำกิจกรรมศิลปะเพื่อการเรียนรู้แบบศิลปะถ่ายโยงเพื่อพัฒนาความรู้ความเข้าใจของเด็กปฐมวัยด้านสิ่งต่างๆ รอบตัว ลักษณะของศิลปะถ่ายโยง กุลยา ตันติผลาชีวะ (2547: 35) กล่าวว่า ศิลปะถ่ายโยงเป็นงานศิลปะหนึ่งที่ใช้ เพื่อให้เด็ก “ถ่ายทอดการเรียนรู้เป็นศิลปะ” เป็นวิธีเรียนที่让孩子นำข้อความรู้ที่เป็นสิ่งที่ตนเรียน มาทำความเข้าใจซ้ำความรู้และความคิดแล้วถ่ายโยงเป็นงานศิลปะ โดยการวาด การปั้น หรือผลิตเป็นภาพเหมือน เช่น หน่วยการเรียนรู้การสอนเรื่องรถยนต์ เพื่อให้เด็กรู้ส่วนประกอบของรถยนต์ โดยครูมีภาพโครงสร้างรูปรถยนต์ให้เด็กต่อเติมส่วนประกอบของรถยนต์ตามที่เด็กเคยเห็นมาก่อน จากผลงานของเด็กก่อนการเรียนการสอน จะเห็นว่าเด็กจะต่อเติมส่วนประกอบของรถยนต์

เพียงส่วนประกอบใหญ่ๆ ที่เห็นจากภายนอก เช่น ล้อรถ ประตู หน้าต่าง แต่หลังจากที่เด็กได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเด็กสามารถต่อเติมส่วนประกอบของรถยนต์โดยให้รายละเอียดได้มากขึ้น เช่น ไฟท้าย ไฟหน้า ที่ปัดน้ำฝน และยังมีเด็กอีกหลายคนต่อเติมส่วนประกอบภายในของรถยนต์ได้อีกด้วย เช่น พวงมาลัย เกียร์รถยนต์ ที่นั่ง แสดงให้เห็นว่า เด็กเกิดการเรียนรู้ด้วยการถ่ายโยงจากการที่เด็กได้สังเกต ได้สัมผัส จากสื่อของจริง หรือแบบจำลอง แล้วถ่ายโยงความรู้ที่ได้ผ่านงานศิลปะ โดยการวาดภาพ ทำให้เด็กรู้จักส่วนประกอบของรถยนต์ได้มากขึ้น (กุลยา ตันติผลาชีวะ. 2547: 97) สื่อการเรียนรู้ ไม่ว่าจะเป็นวัสดุ อุปกรณ์ เทคโนโลยี หรือเทคนิคการสอนของครู เป็นสิ่งที่ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็ก ทำให้เด็กเข้าใจสิ่งที่เรียนมากขึ้น สามารถถ่ายโยงความคิดความเข้าใจจากการได้รับรู้ทางสายตาได้สัมผัส ร่วมกับการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนและครู สื่อการเรียนรู้จะมีประโยชน์และมีประสิทธิภาพมากขึ้นเมื่อสื่อการเรียนรู้นั้นนำมาใช้อย่างมีความหมาย มีจุดประสงค์ ตรงกับความต้องการการเรียนรู้ของเด็ก เด็กถ่ายทอดสื่อไปสู่สัญลักษณ์ที่มีความหมายสำหรับเด็ก สื่อเป็นแกนของการเรียนรู้ที่ดีที่สุดสำหรับเด็กปฐมวัย

การจัดกิจกรรมศิลปะสามารถสร้างการเรียนรู้ได้ถ้าครูนำมาเลือกใช้ได้อย่างเหมาะสม ทั้งที่ทำให้เด็กเรียนรู้และยังได้พัฒนาสมองด้วย

ข้อสังเกตจากการวิจัย

1. ในสัปดาห์แรกของการวิจัย เด็กให้ความสนใจสื่อการเรียนรู้ที่ผู้สอนจัดเตรียมเป็นเหมือนของเล่น มากกว่าการทำกิจกรรมการเรียน ผู้วิจัยได้แนะนำ และสร้างความเข้าใจกับเด็ก มีข้อตกลงในการใช้สื่อ อุปกรณ์ ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนอย่างมีเป้าหมาย ให้เด็กได้สังเกต ได้สัมผัส และเรียนรู้จากสื่อการเรียน หลังจากนั้นประมาณ 1-2 สัปดาห์ เด็กเข้าใจทำกิจกรรมการเรียนการสอน โดยมีสื่อเป็นเครื่องมือสำหรับช่วยสร้างเสริมการเรียนรู้ของเด็ก เด็กรู้จักสังเกต ได้ลงมือทำกิจกรรม และซักถามเชื่อมโยงกับประสบการณ์เดิมที่เด็กเคยรู้จัก และเด็กสนุกสนานกับการเรียน และทำกิจกรรม สื่อการเรียนการสอนที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ สื่อของจริง เช่น ต้นไม้ ดอกไม้ ผัก ผลไม้ เครื่องครัว แบบจำลอง เช่น สัตว์ป่าจำลอง แมลงจำลอง รถตุ๊กตุ๊กจำลอง บัตรภาพ เช่น บัตรภาพสัตว์ปีก บัตรภาพเครื่องมือในการสร้างบ้าน นิทาน เช่น นิทานเรื่องลูกหมูสามตัว เป็นต้น ผู้วิจัยได้ใช้สื่อช่วยในการกระตุ้นการเรียนรู้ของเด็กเพื่อให้เด็กมีความเข้าใจในเรื่องที่เรียน และให้เด็กเรียนรู้อย่างมีเป้าหมาย

2. จากการทดลองพบว่า สัปดาห์ที่ 1-2 ของการทดลอง ในกิจกรรมที่เด็กต้องทำกิจกรรมการเรียนรู้แบบกลุ่ม เด็กยังไม่ให้ความร่วมมือ และแบ่งงานกันทำภายในกลุ่มกับเพื่อนได้ เด็กบางคนแย่งกันทำงาน เด็กบางคนไม่สนใจร่วมทำกิจกรรมกับเพื่อน ผู้วิจัยจึงให้การเสริมแรงเด็กด้วยการชมเชย กระตุ้นให้เด็กคิด และทำกิจกรรม ให้เด็กได้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน หลังจากการทดลองพบว่า ในสัปดาห์ที่ 3 เด็กสามารถเรียนรู้การทำงานเป็นกลุ่ม กล้าแสดงความคิดเห็น รู้จักแบ่งงานกันทำ และช่วยเหลือกันภายในกลุ่ม

3. จากการสังเกตผลงานศิลปะของเด็กที่让孩子ทำงานฝึกตามรอยปะ พบว่าเด็กไม่สามารถฝึกกระดาศตามรอยปะได้ตามพัฒนาการของเด็ก แสดงให้เห็นว่าเด็กมีกล้ามเนื้อเล็กที่ไม่แข็งแรง และจากการที่ได้รับการจัดรูปแบบกิจกรรมศิลปะเพื่อการเรียนรู้ ทั้งการ ปั้น วาดภาพ ฝึกปะ ระบายสี ประดิษฐ์ ทำให้เด็กมีการพัฒนาทักษะการใช้กล้ามเนื้อเล็กดีขึ้น

ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1. สื่อที่ดีที่สุดสำหรับเด็กปฐมวัย คือ สื่อของจริง เพราะจะทำให้เด็กเกิดความเข้าใจง่าย และเห็นจริง เช่น ต้นไม้ ดอกไม้ ผัก ผลไม้ สิ่งของเครื่องใช้รอบตัวเด็ก เช่น หม้อ จาน ปิ่นโต สื่อเหล่านี้เป็นสื่อที่หาได้ง่าย และอยู่แวดล้อมรอบตัวเด็ก หรือแบบจำลองเหมือนของจริง รูปภาพ เพราะเด็กปฐมวัยจะเรียนรู้จากสิ่งที่เป็นรูปธรรมได้ดีที่สุด สื่อการสอนจะช่วยกระตุ้นการเรียนรู้ของเด็กให้เกิดความสนใจในการเรียน และทำให้เด็กเรียนรู้ได้ง่ายขึ้น สื่อที่ใช้ต้องไม่มีอันตรายกับเด็ก เช่น การเรียนการสอนเรื่องสัตว์มีพิษ ผู้วิจัยใช้แบบจำลองสัตว์มีพิษเป็นสื่อในการเรียน และครูควรเตรียมสื่อให้เพียงพอกับการเรียนรู้ของเด็กทุกคน

2. ครูต้องสนใจในการจัดสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศ ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็ก ช่วยกระตุ้นให้เด็กได้คิด ได้สังเกต แก้ปัญหา ด้วยการใช้คำถามและจูงใจให้เด็กสนใจในกิจกรรมการเรียน การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ควรให้เด็กได้มีประสบการณ์ตรง ได้คิด ลงมือปฏิบัติจะ ช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้ได้เร็วขึ้น และยั่งยืน และหลังจากทำกิจกรรมแล้วควรมีการสรุปอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เพื่อเป็นการสะท้อนข้อมูลให้เด็กเกิดการเรียนรู้ได้ดีขึ้น

3. การนำเด็กศึกษานอกห้องเรียน เป็นการ让孩子เรียนรู้จากสิ่งใกล้ตัว ทำให้เด็กได้สังเกต แล้วเชื่อมโยงมาสู่เรื่องที่เรียน ทำให้เด็กเกิดประสบการณ์ เด็กจะเรียนรู้ได้ดีขึ้น เช่น การเรียนการสอนเรื่องส่วนประกอบของต้นไม้ ผู้วิจัยพาเด็กสำรวจต้นไม้ภายในบริเวณโรงเรียน ให้เด็กสังเกต ส่วนประกอบของต้นไม้ เด็กสามารถตอบส่วนประกอบของต้นไม้ได้จากที่เด็กได้เห็น

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัย

1. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบเด็กที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะเพื่อการเรียนรู้ กับเด็กที่ได้รับการจัดกิจกรรมแบบปกติ หรือการจัดกิจกรรมแบบอื่นๆ เพื่อหาความแตกต่าง

2. ควรมีการศึกษานำรูปแบบกิจกรรมศิลปะเพื่อการเรียนรู้ แบบศิลปะย่ำ และศิลปะถ่ายภาพ เพื่อพัฒนาการทางด้าน ภาษา สังคมศึกษา คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และการสร้างเสริมลักษณะนิสัย

3. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างรูปแบบกิจกรรมศิลปะเพื่อการเรียนรู้แบบศิลปะย่ำ และศิลปะถ่ายภาพ ว่าแบบใดพัฒนาทักษะได้มากกว่ากัน

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2547ก). หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- (2547ข). คู่มือหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 (สำหรับเด็กอายุ 3-5 ปี). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- กรมวิชาการ. (2545). คู่มือการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- กันยา สุวรรณแสง. (2532). จิตวิทยาทั่วไป. กรุงเทพฯ: บำรุงสาส์น.
- กุลยา ตันติผลาชีวะ. (2543). การสอนแบบจิตปัญญา. กรุงเทพฯ: เอดิสัน เพรสโปรดักส์จำกัด.
- (2545). รูปแบบการเรียนการสอนปฐมวัยศึกษา. กรุงเทพฯ: เอดิสัน เพรสโปรดักส์ จำกัด.
- (2547ก). การจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย. กรุงเทพฯ: เอดิสัน เพรสโปรดักส์จำกัด.
- (2547ข). “การใช้ศิลปะเป็นสื่อการเรียนรู้” วารสารการศึกษาปฐมวัย. 8 (1): 31-32, 34, 35-37.
- (2547ค). คู่มือการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้. กรุงเทพฯ.
- (2551). นวัตกรรมกิจกรรมการเรียนรู้ การพับกระดาษ เล่ม 1. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มิตรสัมพันธ์.
- คณะอนุกรรมการการปฏิรูปการเรียนรู้. (2543). ปฏิรูปการเรียนรู้ ผู้เรียนสำคัญที่สุด. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- คมขวัญ อ่อนบึงพร้าว. (2550). การพัฒนาทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์สำหรับเด็กปฐมวัย โดยใช้รูปแบบกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- จรงค์ อ่วมมีเพียร. (2547). ทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสื่อผสม. ปรินญานิพนธ์. กศ.ม. (การศึกษา ปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- จรัส คำภารัตน์. (2541). การสอนศิลปะเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ระดับประถมศึกษา. กรุงเทพฯ: บริษัท เลิฟแอนด์ลิฟเพรส จำกัด.
- จิราภรณ์ ส่องแสง. (2549). “ศิลปะกับเด็กปฐมวัย” วารสารการศึกษาปฐมวัย. 10 (3) : 45-46.
- ชนกพร ชีระกุล. (2541). ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบเน้นกระบวนการ. ปรินญานิพนธ์. กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

- ชูศรี วงศ์รัตน์. (2544). *เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย*. กรุงเทพฯ: เทพเนรมิตการพิมพ์
- ณัฐสุดา สาครเจริญ. (2548). *การพัฒนากระบวนการวิทยาศาสตร์พื้นฐานของเด็กปฐมวัย โดยการให้รูปแบบกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้*. ปรินิพนธ์. กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ทิสนา แหมมณี. (2545). *ศาสตร์การสอน*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- นวลศิริ เปาโรหิตย์. (2536). *จิตวิทยาทั่วไป*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์. (2526). *การทดสอบแบบอิงเกณฑ์: แนวคิดและวิธีการ*. กรุงเทพฯ : ภาควิชาพื้นฐานการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- บุศรินทร์ สิริปัญญาธร. (2545). “กิจกรรมศิลปะสำหรับเด็กปฐมวัย” *วารสารการศึกษาปฐมวัย*. 6 (3) : 16-17.
- ปริยานุช จุลพรหม. (2547). *การพัฒนาความสามารถด้านการคิดวิจารณ์ญาณของเด็กปฐมวัย ด้วยการจัดกิจกรรมศิลปะประดิษฐ์*. ปรินิพนธ์. กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2546). *จิตวิทยาการศึกษา*. กรุงเทพฯ: บริษัทพิมพ์ดีจำกัด.
- พงษ์พันธ์ พงษ์โสภา. (2544). *จิตวิทยาการศึกษา (Educational Psychology)*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์พัฒนาศึกษา.
- พัชรี สวนแก้ว. (2545). *จิตวิทยาพัฒนาการและการดูแลเด็กปฐมวัย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ดวงกมล (2520) จำกัด.
- พรรณี ชูทัย เจนจิต. (2538). *จิตวิทยาการเรียนการสอน*. กรุงเทพฯ บริษัท คอมแพคท์พริ้นท์ จำกัด.
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2543). *วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง)*. กรุงเทพฯ : สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พีระพงษ์ กุลพิศาล. (2531). *มโนภาพและการรับรู้ทางศิลปะ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.
- เพราพรรณ เปลี้นภู. (2542). *จิตวิทยาการศึกษา*. กรุงเทพฯ: ภาควิชาครุศาสตร์ไฟฟ้า คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี.
- เพิ่มศรี ชูวิเชียร. (2549). *พัฒนาด้านการเขียนของเด็กปฐมวัยโดยใช้ศิลปะการวาดภาพต่อเติมจากภาพพิมพ์*. ปรินิพนธ์. กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- มานพ ถนอมศรี. (2546). *ศิลปะสำหรับครู*. กรุงเทพฯ: สิปปประชา.
- มาลินี จุฑะรพ. (2541). *จิตวิทยาการเรียนการสอน*. กรุงเทพฯ: ทิพย์วิสุทธิ.
- เยาวพา เดชะคุปต์. (2542). *กิจกรรมสำหรับเด็กปฐมวัย*. กรุงเทพฯ: เอฟ กราฟฟิกส์ ดีไซน์
- รัชนี นพเกตุ. (2540). *เอกสารประกอบการบรรยายวิชา จ.211 : จิตวิทยาทั่วไป เรื่องการรับรู้*. กรุงเทพฯ: ปรายพริก.

- รุ่งทิพย์ ชุมเปีย. (2545). การพัฒนาการสังเกตของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์ตาม
แนวโปรแกรมมาทาล. ปรินญาณพนธ์. กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ:
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- เรืองศักดิ์ ปิ่นประทีป. (2547). กระบวนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม เด็กปฐมวัย.
กรุงเทพฯ: บริษัทพริกหวานกราฟฟิค จำกัด.
- ล้วน สายยศ; และอังคณา สายยศ. (2538). เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา. กรุงเทพฯ:
สำนักพิมพ์ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ.
- ลักขณา สรวิวัฒน์. (2539). จิตวิทยาเบื้องต้น (จิต. 101). กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ลำดวล ปันสันเทียะ. (2545). ผลการจัดประสบการณ์แบบโครงการที่มีต่อทักษะกระบวนการ
วิทยาศาสตร์สำหรับเด็กปฐมวัย. ปรินญาณพนธ์. กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ:
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- เลิศ อานันทะ. (2335). เทคนิควิธีการสอนศิลปะเด็ก. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิรุณ ตั้งเจริญ. (2539). ศิลปศึกษา. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ศรียา นิยมธรรม. (2545). คันทวาดแวและพัฒนา หนูน้อยอัจฉริยะ. กรุงเทพฯ: แบลนด์จูเนียร์คลับ.
- ศิริพรรณ ยิ้มย่อง. (2544). “การจัดประสบการณ์ระดับอนุบาลศึกษา” วารสารการศึกษาปฐมวัย.
5 (2) : 52.
- สมบูรณ์ สงวนญาติ. (2534). “เทคโนโลยีทางการเรียนการสอน” ตำรา-เอกสารวิชาการ ฉบับที่ 41
ภาคพัฒนาตำราและเอกสารทางวิชาการ หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู.
- สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. (2536). แผนการจัดประสบการณ์ชั้นอนุบาลปี
ที่ 1 เล่ม 1. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- . (2541). คู่มือการจัดกิจกรรมที่เน้นเด็กเป็นศูนย์กลาง. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์
คุรุสภาลาดพร้าว.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2543). การพัฒนาเด็กปฐมวัยตามแนว
พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ: สถาบันแห่งชาติ
เพื่อการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย.
- สิริพรรณ ตันติรัตน์ไพศาล. (2545). ศิลปะสำหรับเด็กปฐมวัย. โปรแกรมวิชาการศึกษาศาสตร์
คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏสวนดุสิต. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- สิริมา ภิญญอนันตพงษ์. (2538). แนวการจัดประสบการณ์ปฐมวัยศึกษา : แนวคิดสู่แนวปฏิบัติ
(หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ดวงกมล.
- . (2545). การวัดและการประเมินแนวใหม่ : เด็กปฐมวัย. กรุงเทพฯ: ภาควิชาหลักสูตร
และการสอน สาขาการศึกษาปฐมวัย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สิริอร วิชชาวุธ; และคณะผู้เขียน. (2550). จิตวิทยาทั่วไป. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- สุโขทัยธรรมมาธิราช. มหาวิทยาลัย. (2538). เอกสารการสอนชุดวิชาพหุติกรรมการสอน
ปฐมวัยศึกษา หน่วยที่ 1-8. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- สุชา จันทรเฒ. (2539). จิตวิทยาทั่วไป. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- สุทธภา โชติประดิษฐ์. (2547). “ครูปฐมวัยกับกระบวนการเรียนรู้ของเด็ก” วารสารการศึกษา
ปฐมวัย. 8 (3) : 11-12.
- สมนา พานิช. (2546). การเตรียมความพร้อมเด็กเล็ก. ราชบุรี: โรงเรียนชุมชนเมืองราชบุรี.
- สุรางค์ ไคว้ตระกูล. (2548). จิตวิทยาการศึกษา. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- สุวรรณ ก้อนทอง. (2547). ผลการจัดกิจกรรมศิลปะประกอบเสียงดนตรีคลาสสิกที่มีต่อความคิด
สร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย. ปรินญานิพนธ์. กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ:
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สุวัชน สืบสุภาพง. (2549). การพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์มัลติมีเดีย เรื่องสิ่งต่างๆ รอบตัวเด็ก
สำหรับเด็กปฐมวัย. สารนิพนธ์ กศ.ม. (เทคโนโลยีการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- เสาวนีย์ จันท์ที. (2546). ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากธรรมชาติตามรูปแบบจิตปัญญาที่มีต่อ
การรับรู้การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัยให้กับเด็กปฐมวัย. ปรินญานิพนธ์. กศ.ม.
(การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
ถ่ายเอกสาร.
- แสงเดือน ทวีสิน. (2545). จิตวิทยาการศึกษา. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ไทยแสง.
- อโนชา ธีรธำรง. (2550). การใช้รูปแบบกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้ต่อการพัฒนา
ทักษะทางสังคมของเด็กปฐมวัย. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ:
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- อรนุช ลิมตศิริ. (2543). “กระบวนการเรียนรู้และกระบวนการคิดของเด็กปฐมวัย” เอกสาร
ประกอบการสอนประกอบการอบรมครูเอกชน ระดับก่อนประถมศึกษา. กรุงเทพฯ:
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กระทรวงศึกษาธิการ.
- อารี พันธุ์ณี. (2534). จิตวิทยาการเรียนการสอน. กรุงเทพฯ : บริษัท เลิฟแอนด์ลิฟเพรส จำกัด.
- Fisher, J. (2002). Starting from the child : Teaching and learning from 3 to 8.
2nd ed. Philadelphia : Open University Press.
- http://www.la.uba.ac.th/Thai/Research/Data/Detail/COMPARE/unit2_1.html.
- http://www.pkru.ac.th/education/education/ed_wbi/suvicha/learning3.htm.
- Jalongo, M.R. (1990, Summer). The Child's Right to the Expressive Arts : Nurturing
the Imagination as Well as the Intellect. *Childhood Education*. 66 : 195 – 201.

Johnson, D.W. & Johnson, R.T. & Holubec, E.J. (1994). *The nuts and bolts of cooperative learning*. Edina, Minnesota : Interaction Book Company.

Rynder, J.E. and others. (1994). " Instigations and Environment / outdoor Education ".
Therapeutic Recreation Journal. 28 (1) : 25-34.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

ตัวอย่างแผนการจัดรูปแบบกิจกรรมศิลปะเพื่อการเรียนรู้

คู่มือการใช้แผนการจัดรูปแบบกิจกรรมศิลปะเพื่อการเรียนรู้

หลักการและเหตุผล

การจัดรูปแบบกิจกรรมศิลปะเพื่อการเรียนรู้ เป็นการจัดกิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เปิดโอกาสให้เด็กทุกคนได้ลงมือทำกิจกรรม กิจกรรมศิลปะให้ประสบการณ์ตรง ให้เด็กได้เรียนรู้ ผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 จากสื่อของจริง ของจำลอง แผ่นภาพ เกม นิทาน ซึ่งทำให้เด็กเกิดการ เรียนรู้ด้วยการค้นพบด้วยตนเอง แล้วเด็กสามารถนำเสนอหรือสิ่งที่เรียนรู้มาแสดงออกด้วยการใช้ ศิลปะเป็นสื่อเพื่อสร้างให้เกิดความจำและเข้าใจยิ่งขึ้น

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อให้เด็กเกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง ผ่านประสาทสัมผัสทั้งห้า ได้สำรวจ เล่น สังเกต สืบค้น ทดลอง นำไปสู่ความรู้ความเข้าใจในเรื่องที่ต้องการศึกษา
2. เพื่อให้เด็กได้มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องสิ่งแวดล้อมรอบตัวของเด็กปฐมวัย โดยผ่าน การจัดรูปแบบกิจกรรมศิลปะเพื่อการเรียนรู้

ลักษณะการจัดกิจกรรม

1. รูปแบบกิจกรรมศิลปะเพื่อการเรียนรู้ เป็นกิจกรรมของการแสดงออกความรู้ ความคิด และจินตนาการ ซึ่งสามารถนำลักษณะของความงามและการได้ระบายทางอารมณ์มาเป็นสื่อการเรียนรู้ ที่สร้างให้เกิดความจำและเข้าใจยิ่งขึ้น (กุลยา ตันติผลาชีวะ. 2547ข: 32)

กุลยา ตันติผลาชีวะ (2547ข: 35) กล่าวว่า ศิลปะเป็นกิจกรรมที่ผลิตผลิตที่กระตุ้น การเรียนรู้ ซึ่งนำมาใช้เป็นสื่อการเรียนรู้ จำแนกเป็น 6 ลักษณะ ดังนี้

1. ย้ำการเรียนรู้ด้วยศิลปะ เรียกว่า ศิลปะย้ำ
2. ถ่ายทอดการเรียนรู้จากศิลปะ เรียกว่า ศิลปะถ่ายทอด
3. ปรับภาพการเรียนรู้เป็นงานศิลป์ เรียกว่า ศิลปะปรับภาพ
4. เปลี่ยนสิ่งเรียนรู้สู่งานศิลป์ เรียกว่า ศิลปะเปลี่ยนแบบ
5. บูรณาการเรียนรู้เป็นศิลปะ เรียกว่า ศิลปะบูรณาการ
6. ค้นหาความรู้จากศิลปะ เรียกว่า ศิลปะค้นหา

ในการวิจัยครั้งนี้ใช้รูปแบบกิจกรรมศิลปะเพื่อการเรียนรู้แบบศิลปะย้ำ และศิลปะถ่ายทอด เป็นสื่อการเรียนรู้ เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมรอบตัวของเด็กปฐมวัย คือ สารการเรียนรู้เกี่ยวกับธรรมชาติรอบตัว และสิ่งต่าง ๆ รอบตัว ดังนี้

- ธรรมชาติรอบตัว 4 สัปดาห์ เรื่องที่เรียน คือ ใบไม้ ดอกไม้ ต้นไม้ ผลไม้ ผัก ถั่ว แมลง วงจรชีวิตผีเสื้อ วงจรชีวิตกบ สัตว์บก สัตว์ปีก และสัตว์มีพิษ

ในการเรียนสาระการเรียนรู้เกี่ยวกับธรรมชาติรอบตัว ผู้วิจัยใช้การจัดรูปแบบกิจกรรมศิลปะเพื่อการเรียนรู้ แบบศิลปะย่ำ ในการทำกิจกรรม เพราะการนำศิลปะมาใช้ในการเรียนรู้ เป็นวิธีที่ง่ายที่สุด (กุลยา ตันติผลาชีวะ. 2547: 35) คือเป็นการจัดทำงานศิลปะเพื่อย้ำสิ่งที่เด็กได้เรียนรู้ วิธีการ เช่น วาดรูป ระบายสี ตัดปะ จัดสวนถาด ปั้น สิ่งที่เรียน

- สิ่งต่างๆ รอบตัวเด็ก 4 สัปดาห์ เรื่องที่เรียน คือ จักรยาน รถยนต์ รถไฟ เรือ สามล้อเครื่อง ยานพาหนะทางอากาศ ปืนโต หม้อ เครื่องครัว เครื่องมือทำสวน เครื่องใช้ ในการอาบน้ำ และเครื่องมือสร้างบ้าน

ในการเรียนสาระการเรียนรู้เกี่ยวกับสิ่งต่างๆ รอบตัวเด็ก ผู้วิจัยใช้การจัดรูปแบบกิจกรรมศิลปะเพื่อการเรียนรู้ แบบศิลปะถ่ายภาพ ในการทำกิจกรรม เพราะศิลปะถ่ายภาพเป็นงานศิลปะหนึ่งที่ใช้เพื่อเด็ก “ถ่ายทอดการเรียนรู้เป็นศิลปะ” เป็นวิธีเรียนที่让孩子นำความรู้ที่เป็นสิ่งที่ตนเรียน มาทำความเข้าใจแล้วถ่ายภาพเป็นงานศิลปะ (กุลยา ตันติผลาชีวะ. 2547: 36) วิธีการ เช่น วาดรูป ระบายสี ประดิษฐ์ ปั้น สิ่งที่เรียน

หลักการจัดกิจกรรม

1. การจัดกิจกรรมศิลปะเพื่อการเรียนรู้ ใช้เวลาประมาณ 35 – 40 นาที จัดสัปดาห์ละ 3 วัน ได้แก่ วันอังคาร วันพุธ และวันพฤหัสบดี
2. การจัดรูปแบบกิจกรรมศิลปะเพื่อการเรียนรู้ คือ รูปแบบศิลปะย่ำ และศิลปะถ่ายภาพ ผู้วิจัยจัดรูปแบบกิจกรรมแบบศิลปะย่ำให้กับเด็กก่อนเพราะเป็นศิลปะที่ง่ายที่สุดในการย้ำการเรียนรู้ของเด็ก แล้วจึงจัดรูปแบบกิจกรรมแบบศิลปะถ่ายภาพ
3. กิจกรรมเปิดโอกาสให้เด็กทุกคนได้ลงมือทำกิจกรรม กิจกรรมศิลปะให้ประสบการณ์ตรง ให้เด็กได้เรียนรู้ผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 จากสื่อของจริง ของจำลอง แผ่นภาพ เกม นิทาน ซึ่งทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ด้วยการค้นพบด้วยตนเอง และในระหว่างการทำกิจกรรม ครูมีบทบาทเป็นผู้อำนวยการความสะอาด ช่วยเหลือเด็กเมื่อเด็กต้องการ กระตุ้นให้เด็กสนใจในกิจกรรมและดูแลเด็กอย่างใกล้ชิด

กระบวนการสอน

ในการจัดการเรียนการสอน โดยการนำรูปแบบกิจกรรมศิลปะเพื่อการเรียนรู้ไปใช้ ประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 3 ประการ คือ

1. จุดประสงค์ของการสอน ครูต้องรู้ว่าการสอนแต่ละครั้งครูต้องการให้เด็กเรียนรู้อะไร
2. การดำเนินกิจกรรม หมายถึง ขั้นตอนของกิจกรรมการสอนโดยมีการผนวกศิลปะเข้าในตัวกิจกรรม โดยถือว่าเป็นส่วนสร้างเสริมการเรียนรู้ที่สำคัญ
3. ขั้นสรุป เป็นขั้นของการที่ครูและเด็กร่วมกันสรุปข้อความรู้ที่ได้

การดำเนินกิจกรรม เป็นขั้นสำคัญของการจัดการเรียนการสอนโดยใช้รูปแบบกิจกรรมศิลปะเพื่อการเรียนรู้ ซึ่งความจริงครูจะสอนอย่างไรก็ได้ แล้วนำเอากิจกรรมศิลปะเพื่อการเรียนรู้มาประกอบ การดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนมี 4 ขั้นตอน ประกอบด้วย

ขั้นที่ 1 กระตุ้นการเรียนรู้ เป็นการปฏิบัติโดยครูเป็นสิ่งที่เร้ากระตุ้นการเรียนรู้ และจูงใจให้เด็กคิดและติดตามเพื่อนำไปสู่การเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ที่ครูวางแผนไว้ ได้แก่ การสนทนา การอภิปราย การสังเกต และการค้นคว้า

ขั้นที่ 2 นำสู่มนต์ทัศน์ เป็นขั้นที่ครูกระตุ้นให้เด็กคิดถ้อยความจากความรู้จากการรับรู้และการเรียนของเด็กไปสู่สาระการเรียนรู้ที่เรียน

ขั้นที่ 3 พัฒนาด้วยศิลปะ เป็นขั้นเสริมความรู้ความเข้าใจสาระการเรียนรู้ด้วยการให้เด็กนำการเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ที่เรียนมาถ่ายทอดด้วยกิจกรรมศิลปะตามรูปแบบที่ครูเลือกแล้วเห็นว่าเหมาะสมเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ให้กับเด็ก

ขั้นที่ 4 สรุปสาระที่เรียน เป็นการถามให้เด็กทบทวนความรู้ความเข้าใจสาระการเรียนรู้ที่สำคัญจากงานศิลปะที่ได้ลงมือกระทำด้วยการตอบ หรืออธิบาย หรืออภิปรายผลงานของตน ซึ่งการเรียนการสอนที่มีการกระตุ้นและสนทนาด้วยคำถามของครูแล้วให้เด็กอภิปราย เป็นการพัฒนาความคิดและการเรียนรู้และสร้างเสริมความจำของเด็ก

การดำเนินกิจกรรม มีวิธีการปฏิบัติตามตาราง

ตาราง 7 ขั้นตอนการดำเนินการจัดรูปแบบกิจกรรมศิลปะเพื่อการเรียนรู้

การดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอน	หลักการปฏิบัติ
1. กระตุ้นการเรียนรู้ 1.1 ให้สิ่งเร้ากระตุ้นการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับสาระที่ต้องการให้เด็กเรียนอย่างใดอย่างหนึ่ง ได้แก่ นิทาน ของจริง ของจำลอง ภาพ กิจกรรม เกม งานศิลปะ เพลงปริศนาคำทาย สถานการณ์จริง 1.2 จูงใจให้เด็กคิดและติดตามโดยใช้คำถาม หรือการสนทนา หรือการอภิปราย หรือการบอกให้เด็กสังเกต และค้นคว้า	กิจกรรมแต่ละอย่างที่ครูนำมาใช้จะต้องมีลักษณะดังนี้ - เป็นสื่อของเรื่องที่สอน - สร้างความสนใจให้กับเด็ก - ให้ความรู้แก่เด็กตามจุดประสงค์การสอน
2. กรองสู่มนต์ทัศน์ 2.1 กระตุ้นให้เด็กสะท้อนคิดด้วยการโยงข้อความที่เด็กเคยรู้มากับสิ่งที่เรียนรู้ใหม่เพื่อให้เด็กขยายความรู้ความเข้าใจให้มากขึ้น 2.2 ใช้คำถามให้เด็กตอบจากความคิดของเด็กที่เกิดจากการเรียนรู้ของเด็กเอง	- ครูต้องใช้คำถามกระตุ้นโดยสร้างความสัมพันธ์ระหว่างงานศิลปะที่ทำกับจุดประสงค์ของการสอน

ตาราง 7 (ต่อ)

การดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอน	หลักการปฏิบัติ
3. นำสู่งานศิลปะ 3.1 มอบหมายให้เด็กถ่ายทอดความรู้สู่งานศิลปะตามรูปแบบของงานศิลปะที่ครูเลือกกว่าเหมาะสมกับสิ่งที่เรียน 3.2 ให้เด็กทำงานศิลปะอย่างอิสระ	- ครูต้องเลือกรูปแบบกิจกรรมให้เหมาะสมกับเรื่องที่สอน - ครูต้องเตรียมอุปกรณ์ให้พร้อม - ครูให้คำแนะนำและสนับสนุนเพื่อให้งานเป็นไปตามจุดประสงค์การสอน
4. สรุปสาระที่เรียนรู้ 4.1 ถามให้เด็กได้บอกสิ่งที่ตนแสดงออกว่าคิดอย่างไรและรู้สึกอะไรจากงานศิลปะที่ทำครูกับเด็กสรุปสิ่งที่เรียนรู้ร่วมกัน	- ครูปฏิบัติขั้นนี้เพื่อย้ำการเรียนรู้ให้กับเด็ก

ที่มา : กุลยา ดันติผลาชีวะ. 2547ค: 88-89. *คู่มือการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้*.

บทบาทของเด็ก

1. ปฏิบัติการกระทำ การคิด และการแสดงออกด้วยตนเองในการทำกิจกรรมทุกครั้ง
2. นำเสนอผลงาน
3. ประเมินการเรียนรู้ร่วมกับครู

บทบาทของครู

ในการจัดรูปแบบกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้ ปฏิบัติดังนี้

1. ศึกษารูปแบบกิจกรรมศิลปะเพื่อการเรียนรู้ ให้เข้าใจชัดเจนก่อนทำกิจกรรม
2. จัดสื่ออุปกรณ์ประกอบกิจกรรมให้พร้อม
3. เตรียมความพร้อมของผู้เรียนด้วยกิจกรรมที่ครูเลือกสรรเพื่อนำไปสู่เรื่องที่เรียน
4. บอกจุดประสงค์การเรียนรู้และวิธีการสอน
5. ดำเนินกิจกรรมการสอนตามแผนการเรียนรู้ ขณะทำกิจกรรมครูต้องประเมินตนเองตลอดเวลาว่ากิจกรรมกระตุ้นให้เด็กคิดหรือไม่ ผู้เรียนสามารถถ่ายทอดความรู้สู่งานศิลปะได้หรือไม่ เด็กสามารถสะท้อนความคิดของตนเองได้เพียงใด เด็กมีความรู้ความเข้าใจอะไรเพิ่มขึ้น

6. ให้ผู้เรียนนำเสนอผลงานของตนเอง โดยครูวิเคราะห์ผลงานของตนเองและป้อนข้อมูลกลับให้ผู้เรียน เล่า อธิบาย หรืออภิปราย สิ่งที่กระทำโดยให้สัมพันธ์กับข้อความรู้ที่เรียน ครูให้เด็กตรวจสอบ ทบทวนความรู้ความเข้าใจจากงานศิลปะ ครูต้องตระหนักในความแตกต่างของผู้เรียนค้นพบ และรู้ด้วยตนเองมากที่สุด
7. จูงใจให้ผู้เรียนทำกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ต้องทำให้ผู้เรียนเห็นว่า ครูใส่ใจในสิ่งที่เกิดขึ้นในชั้นเรียนเสมอ พร้อมชี้แนะสิ่งนำไปสู่การเรียนรู้ตามจุดประสงค์
8. ใกล้ชิดผู้เรียนติดตามการเรียนรู้ของผู้เรียน เข้าร่วมในการทำกิจกรรมกับผู้เรียนด้วยการแจกอุปกรณ์ด้วยตนเอง ทำตัวร่วมกิจกรรมกับเด็ก
9. สรุปมโนทัศน์เรื่องที่เรียน
10. เริ่มการสอนตรงเวลา และจบตรงเวลาที่กำหนดในแผนการเรียนรู้

แผนการจัดรูปแบบกิจกรรมศิลปะเพื่อการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการรับรู้สิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็ก

สัปดาห์	สาระการเรียนรู้	หน่วยการเรียนรู้	เรื่องย่อย
1	ธรรมชาติรอบตัว	พืช	- ใบไม้ - ดอกไม้ - ต้นไม้
2			- ผลไม้ - ผัก - ถั่ว
3		สัตว์	- แมลง - วงจรชีวิตผีเสื้อ - วงจรชีวิตกบ
4			- สัตว์บก - สัตว์ปีก - สัตว์มีพิษ
5	สิ่งต่างๆ รอบตัว	ยานพาหนะ	- จักรยาน - รถยนต์ - รถไฟ
6			- เรือ - สามล้อเครื่อง - ยานพาหนะทางอากาศ
7		สิ่งของเครื่องใช้	- ปิ่นโต - หม้อ - เครื่องครัว
8			- เครื่องมือทำสวน - เครื่องใช้ในการอาบน้ำ - เครื่องมือสร้างบ้าน

แผนที่ 1

กลุ่มสาระการเรียนรู้	ธรรมชาติรอบตัว
เรื่อง	ต้นไม้
สำหรับนักเรียน	ชั้นอนุบาล 3
เวลาเรียน	30 – 35 นาที
มโนทัศน์	ต้นไม้เป็นสิ่งมีชีวิต ส่วนประกอบของต้นไม้คือ ใบ ดอก ผล ลำต้น ราก
จุดประสงค์การเรียนรู้	1. พัฒนากล้ามเนื้อมัดเล็ก 2. เด็กสนุกกับการทำต้นไม้เป็นกลุ่มกับเพื่อน 3. บอกส่วนประกอบของต้นไม้ได้ถูกต้อง

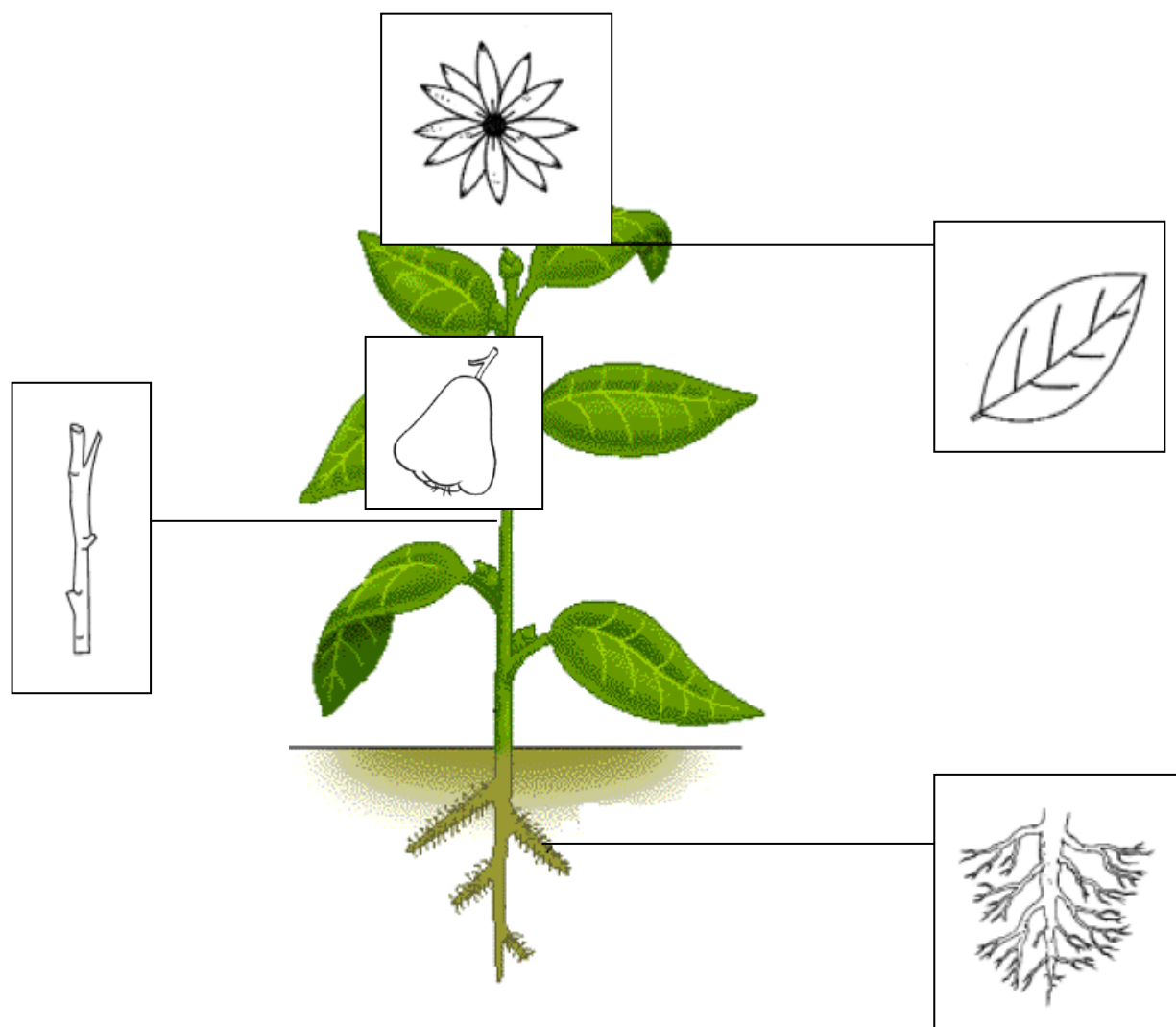
รูปแบบศิลปะที่ใช้ ศิลปะย่ำ

กระบวนการเรียนการสอน	กิจกรรมการเรียนรู้	สื่อ
1. กระตุ้นการเรียนรู้ ● ให้สิ่งเร้า ● จูงใจให้คิดตาม	- ครูพาเด็กออกไปสนามเพื่อสังเกตต้นไม้ - ครูถามเด็กว่าส่วนประกอบของต้นไม้มีอะไรบ้าง (ให้เด็กตอบแล้วแต่เด็ก)	- ต้นไม้จริง
2. นำสู่มโนทัศน์ ● ทำให้สะท้อนคิดโยงความรู้ ● ตอบสิ่งที่เรียนรู้	- ให้เด็กเก็บต้นไม้เล็กๆ ตามสนามหญ้า (ถอนวัชพืชมาทั้งต้นให้รากติดมาด้วย) - ให้เด็กติดต้นไม้ที่เด็กเก็บมาลงบนกระดาษเปล่า A4 - ให้เด็กบอกถึงส่วนประกอบของต้นไม้ - ครูให้เด็กชี้ที่ต้นไม้ของตนเองให้ตรงกับคำถามของครู เริ่มจากเรียกใบ ดอก ผล ลำต้น ราก ถ้าเด็กคนใดมีไม่ครบ ให้เติมส่วนที่หายไป เช่น ไม่มีผลให้เติมผล ไม่มีดอกเติมดอก	- ต้นไม้จริง - กาว - กระดาษ A4 - ดินสอ - สีเทียนหรือสีไม้

3. พัฒนาด้วยศิลปะ ● นำความรู้สู่งานศิลปะ ● ทำงานศิลปะอิสระ	- ให้เด็กแบ่งกลุ่มกันเองกลุ่มละ 5 คน จากนั้นครูแจกกระดาษโครงต้นไม้ให้กับเด็ก - ครูมีใบไม้ ผล (ของจริง) กระดาษสี กาว กระดาษกาว ย่น สีเทียน แจกให้เด็กแต่ละกลุ่ม - ครูตั้งข้อตกลงกับเด็กว่าให้เด็กทำรูปต้นไม้ให้สมบูรณ์จากอุปกรณ์ที่มีให้ โดยให้มีส่วนประกอบต้นไม้ทั้งใบ ดอก ผล ลำต้น ราก - ครูให้เด็กทำงานศิลปะอย่างอิสระ - เสร็จแล้วให้แต่ละกลุ่มออกมาเสนอและอธิบายผลงาน	- กระดาษโครงต้นไม้ (กระดาษบุฟ) - กาว - กระดาษสี - ใบไม้ (ใบมะยม) - ผล (มะเขือพวง หรือมะเขือเทศลูกเล็ก) - กระดาษกาว ย่น - สีเทียน
4. สรุปสาระที่เรียนรู้ ● อธิบายงานที่ทำ ● อภิปรายและสรุปสิ่งที่เรียนรู้	- ครูถามเด็กว่า ส่วนประกอบของต้นไม้มีอะไรบ้าง - ครูให้เด็กแต่ละกลุ่มนำผลงานมาจัดวางหน้าชั้นเรียน พร้อมเล่าให้เพื่อนฟังว่าต้นไม้ของกลุ่มคือต้นอะไร มีส่วนประกอบอะไรบ้าง	

การประเมินผล

1. สังเกตการตอบคำถามส่วนประกอบของต้นไม้
2. สังเกตจากความสนใจในการทำกิจกรรม
3. สังเกตจากงานศิลปะที่เด็กทำ

แผนที่ 13

กลุ่มสาระการเรียนรู้	สิ่งต่างๆ รอบตัว
เรื่อง	จักรยาน
สำหรับนักเรียน	ชั้นอนุบาล 3
เวลาเรียน	20 – 25 นาที
มโนทัศน์	จักรยานเป็นยานพาหนะ มีส่วนประกอบ เช่น ล้อรถ ที่ถีบ ที่นั่ง (อาน) ที่จับ (แฮนด์) ไฟหน้ารถ ตะกร้าหน้ารถ

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. พัฒนากล้ามเนื้อมัดเล็ก
2. เด็กได้รู้ส่วนประกอบของจักรยานอย่างน้อย 3 ส่วนประกอบ
3. เด็กสนุกกับการเล่นเกมหาส่วนประกอบของจักรยาน

รูปแบบศิลปะที่ใช้ ศิลปะถ่ายโยง

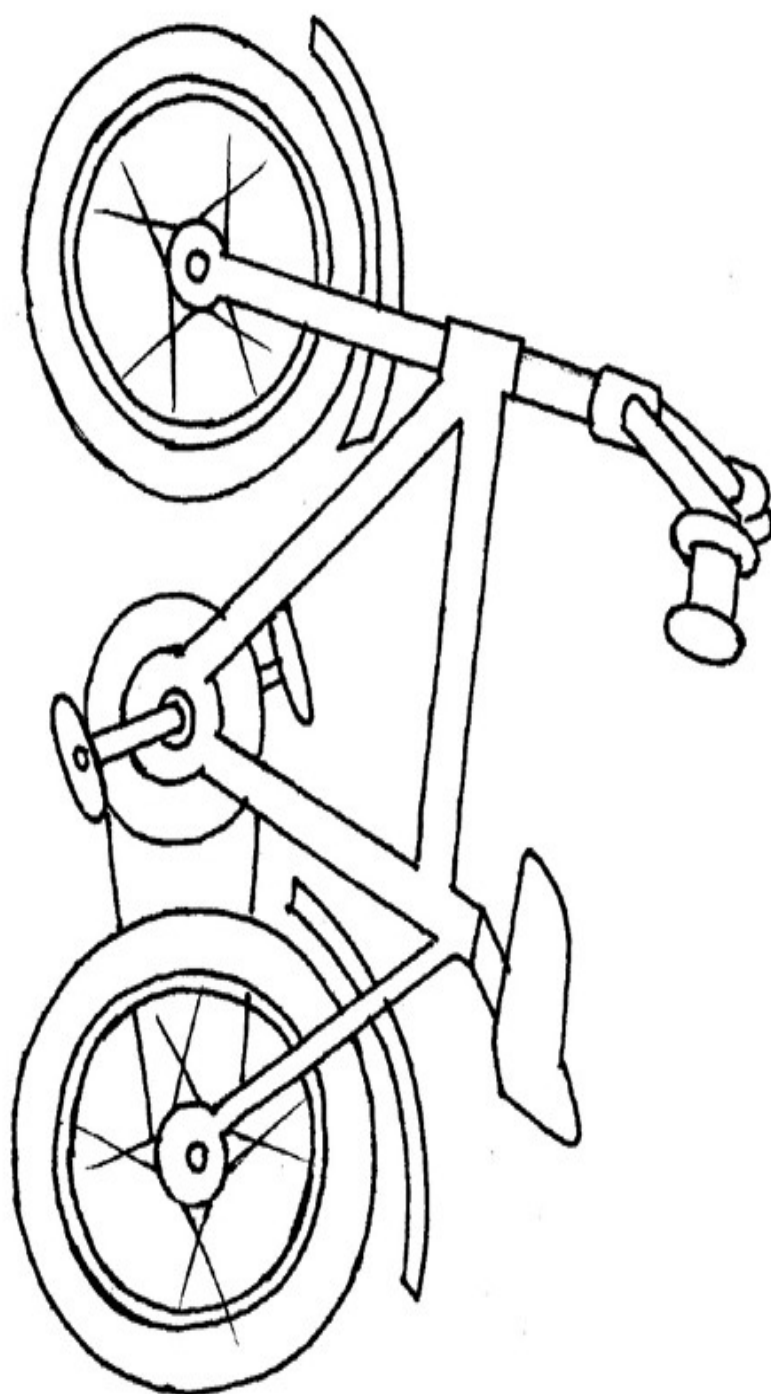
กระบวนการ เรียนการสอน	กิจกรรมการเรียนรู้	สื่อ	เห็น ด้วย	ไม่เห็น ด้วย	ข้อเสนอ แนะ
1. กระตุ้นการเรียนรู้ ● ให้สิ่งเร้า ● จูงใจให้ติดตาม	- ครูจักรยานของจริงให้เด็กดูและครูเข้าสู่บทเรียนโดยนำเสนอหน้าเรื่องจักรยานบอกกับเด็กๆ ว่าวันนี้เราจะเรียนเรื่องส่วนประกอบของจักรยาน - ให้เด็กแต่ละคนวาดรูปจักรยานตามที่เด็กเห็น (ให้เวลาเด็กวาดจนกว่าจะเสร็จ) - ครูถามว่าส่วนประกอบของจักรยานมีอะไรบ้าง	- จักรยานของจริง - อุปกรณ์วาดรูป			

กระบวนการ เรียนการสอน	กิจกรรมการเรียนรู้	สื่อ	เห็น ด้วย	ไม่เห็น ด้วย	ข้อเสนอ แนะ
2. นำสู่มนต์ทัศน์ ● ทำให้ สะท้อน คิดโดย ความรู้	- ครูแจกกระดาษรูปภาพจักรยาน และสติ๊กเกอร์รูปดาวให้เด็กแต่ละคน (เด็กจะได้ สติ๊กเกอร์รูปดาวคนละ 5 ดวงที่มีสีต่างกัน) - ครูพาเด็กเล่นเกมค้นหาส่วนประกอบของ จักรยาน คือครูให้เด็กดูภาพจักรยานของ ตัวเองแล้วให้ติดสติ๊กเกอร์รูปดาวตาม ส่วนประกอบของจักรยาน ● ให้เด็ก ๆ ติดดาวสีแดงตรงล้อ รถจักรยาน ● ให้เด็ก ๆ ติดดาวสีเหลืองตรงที่ถีบ จักรยาน ● ให้เด็ก ๆ ติดดาวสีเขียวตรงที่นั่งหรือ อานรถจักรยาน ● ให้เด็ก ๆ ติดดาวสีฟ้าตรงที่จับหรือ แฮนด์รถจักรยาน ● ให้เด็ก ๆ ติดดาวสีทองตรง ส่วนประกอบอื่นๆ ที่เด็กรู้จักของ จักรยาน - ครูและเด็ก ๆ ช่วยกันตรวจสอบความถูกต้องดาว สีแดง สีเหลือง สีเขียว สีฟ้า จะติดตรง ส่วนประกอบของจักรยานที่เหมือนกัน ถ้าเด็ก ติดผิดให้เด็กแก้ไขให้ถูกต้อง จะมีส่วนของดาว สีทองที่แตกต่างกัน ครูให้เด็กที่ติดดาวสีทอง ในตำแหน่งที่เหมือนกันให้จับกลุ่มกัน ใครไม่มี กลุ่มก็ไม่มีอะไร แล้วให้บอกเพื่อนๆ ว่า ส่วนประกอบของจักรยานที่นำดาวสีทองไปติด คือส่วนประกอบอะไรของจักรยาน	- รูปภาพ รถจักรยาน เท่ากับ จำนวนของ เด็ก - สติ๊กเกอร์ รูปดาว 5 สี			
● ตอบสิ่งที่ เรียนรู้	- ให้เด็กสรุปส่วนประกอบของจักรยานให้มากที่สุด แต่ไม่น้อยกว่า 3 ส่วนประกอบ				

กระบวนการ เรียนการสอน	กิจกรรมการเรียนรู้	สื่อ	เห็น ด้วย	ไม่เห็น ด้วย	ข้อเสนอ แนะ
3. พัฒนาด้วย ศิลปะ ● นำความรู้ สู่งาน ศิลปะ ● ทำงาน ศิลปะ อิสระ	- ให้เด็กแต่งเติมภาพจักรยานที่ได้วาดตั้งแต่ ตอนแรก - ให้เด็กทำงานศิลปะอย่างอิสระ เมื่อเสร็จแล้ว ให้ยกมือ	- อุปกรณ์ วาดรูป ระบายสี			
4. สรุปสาระที่ เรียนรู้ ● อธิบาย งานที่ทำ ● อภิปราย และสรุป สิ่งที่ เรียนรู้	- ให้เด็กอธิบายงานศิลปะที่เด็กทำ - ครูให้เด็กแต่ละคนบอกชื่อส่วนประกอบของ จักรยานอย่างน้อยคนละ 3 ส่วนประกอบ - นำเสนอผลงานศิลปะไว้หน้าห้องเรียน				

การประเมินผล

1. สังเกตการตอบคำถามส่วนของจักรยาน
2. สังเกตจากความสนใจในการทำกิจกรรม
3. สังเกตจากงานศิลปะที่เด็กทำ

ภาคผนวก ข

ตัวอย่างแบบทดสอบการรับรู้สิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็กปฐมวัย (อายุ 5-6 ปี)

คู่มือการใช้แบบทดสอบ

แบบทดสอบการรับรู้สิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็กปฐมวัย

ลักษณะทั่วไปของแบบทดสอบ

1. แบบทดสอบชุดนี้ใช้สำหรับการทดสอบการรับรู้สิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็กปฐมวัยของเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 3 อายุ 5 – 6 ปี ที่ได้รับการจัดรูปแบบกิจกรรมศิลปะเพื่อการเรียนรู้ โดยเป็นแบบประเมินรายบุคคล
2. แบบทดสอบประกอบด้วยชุดคำถามทั้งหมดจำนวน 2 ตอน ซึ่งรวมทั้งสิ้น 24 ข้อ และเป็นการประเมินโดยให้ผู้รับการประเมินทำเครื่องหมายกากบาท (X) ตามคำสั่งที่เห็นว่าถูกต้องที่สุด จำแนกได้ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ด้านธรรมชาติรอบตัว

1.1 ด้านความรู้	จำนวน 6 ข้อ
1.2 ด้านความเข้าใจ	จำนวน 6 ข้อ

ตอนที่ 2 ด้านสิ่งต่างๆ รอบตัวเด็ก

2.1 ด้านความรู้	จำนวน 6 ข้อ
2.2 ด้านความเข้าใจ	จำนวน 6 ข้อ

เกณฑ์การให้คะแนน

1. ข้อที่กากบาท (X) ถูกต้องให้ 1 คะแนน
2. ข้อที่กากบาท (X) ผิด หรือไม่ได้กากบาท (X) หรือกากบาท (X) เกินกว่า 1 ภาพ ให้ 0 คะแนน

การกำหนดเวลาในการทดสอบ

ระยะเวลาที่ใช้ในการทดสอบการรับรู้สิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็กปฐมวัยของเด็กปฐมวัย กำหนดให้ข้อละ 1 นาที รวมระยะเวลาโดยเฉลี่ยประมาณ 30 นาที

แบบทดสอบวัดความสามารถการรับรู้สิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็กปฐมวัย
สำหรับชั้นอนุบาล 3 (5 ขวบ)

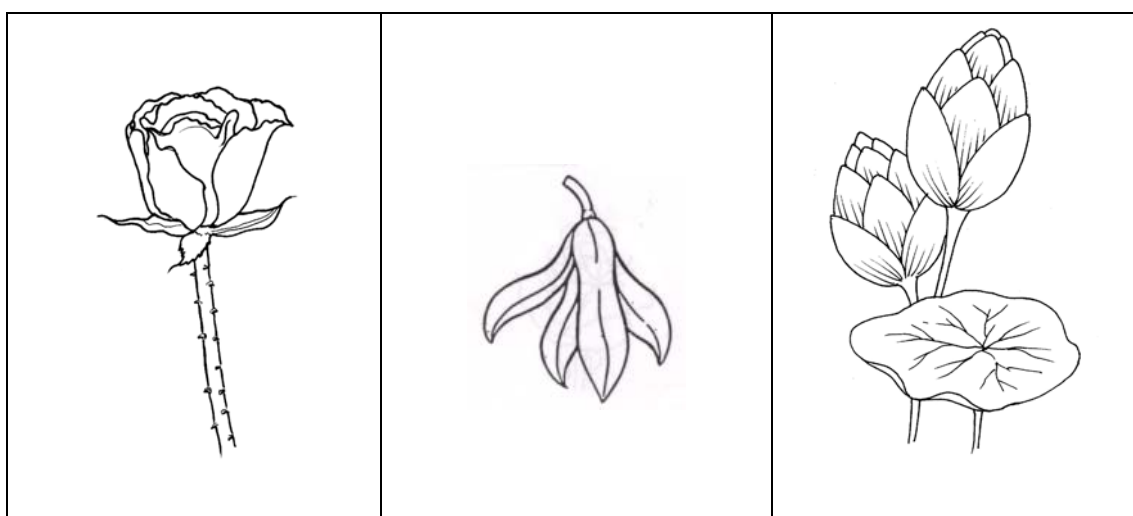
ตอนที่ 1 ธรรมชาติรอบตัว

1.1 ด้านความรู้

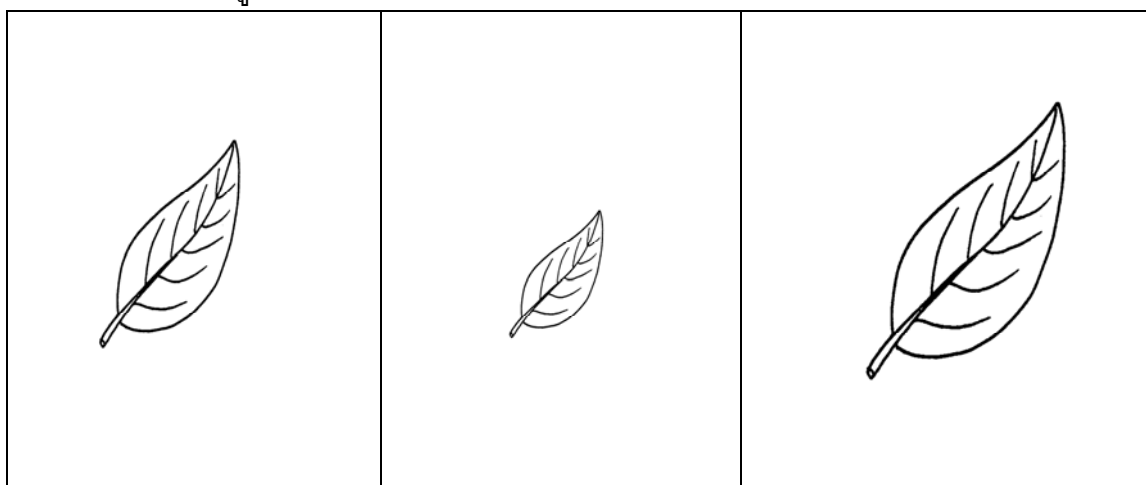
ครู : ให้เด็กกากบาท (X) ทับภาพที่เป็นคำตอบที่ถูกต้อง

นักเรียน : นักเรียนเขียนกากบาท (X) ทับภาพตามคำสั่ง

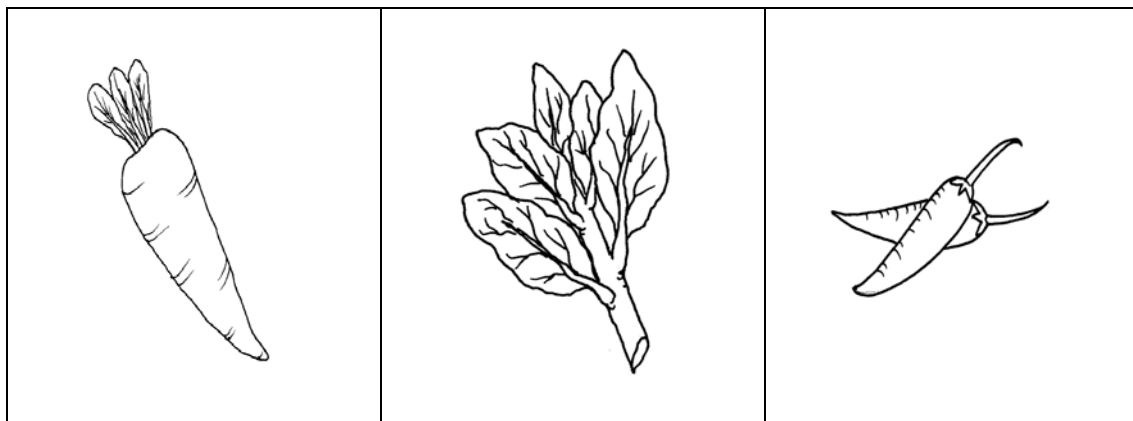
1. ดอกไม้ดอกไหนที่ไม่มีกลิ่น

2. ใบไม้ใบไหนอยู่ยอดกิ่ง

3. ผักชนิดใดเป็นผักกินราก

1.2 ด้านความเข้าใจ

ครู : ให้เด็กตอบคำถาม พร้อมอธิบายเหตุผล

นักเรียน : นักเรียนตอบคำถามและอธิบายเหตุผล

4. **คำถาม** ผลไม้มีประโยชน์อย่างไร?

คำตอบ ทำให้ร่างกายแข็งแรง / ช่วยในการขับถ่าย / มีวิตามิน

คำตอบเด็ก

.....

.....

5. **คำถาม** แมลงในสวนและแมลงในบ้านกลุ่มไหนมีประโยชน์กว่ากัน?

คำตอบ แมลงในสวน (แมลงในสวนช่วยทำให้สวนสวย, ช่วยผสมพืชผสมพันธุ์)

คำตอบเด็ก

.....

.....

6. **คำถาม** ทำไมผีเสื้อชอบดมดอกไม้?

คำตอบ ดูนํ้าหวาน

คำตอบเด็ก

.....

.....

แบบทดสอบวัดความสามารถการรับรู้สิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็กปฐมวัย
สำหรับชั้นอนุบาล 3 (5 ขวบ)

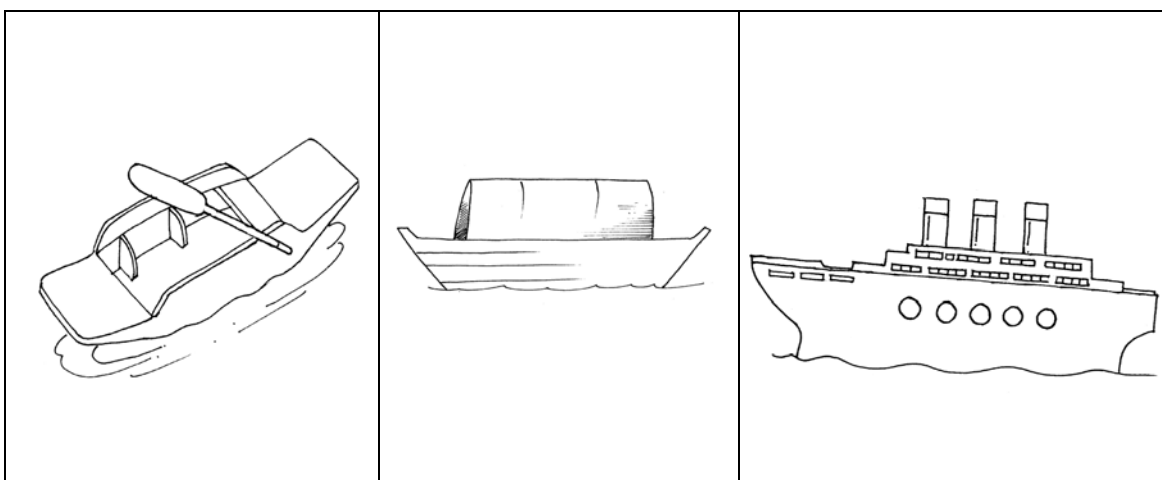
ตอนที่ 2 สิ่งต่าง ๆ รอบตัวเด็ก

2.1 ด้านความรู้

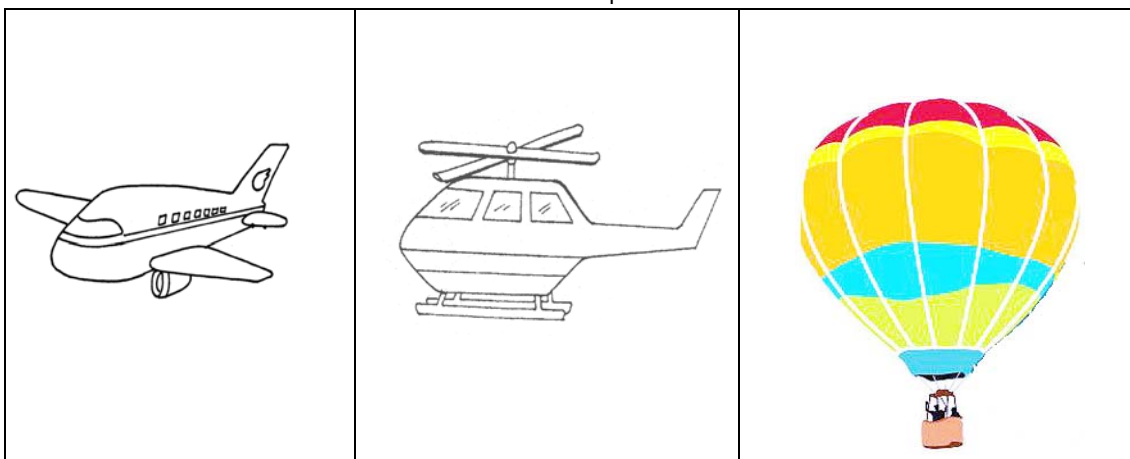
ครู : ให้เด็กกากบาท (X) ทับภาพที่เป็นคำตอบที่ถูกต้อง

นักเรียน : นักเรียนเขียนกากบาท (X) ทับภาพตามคำสั่ง

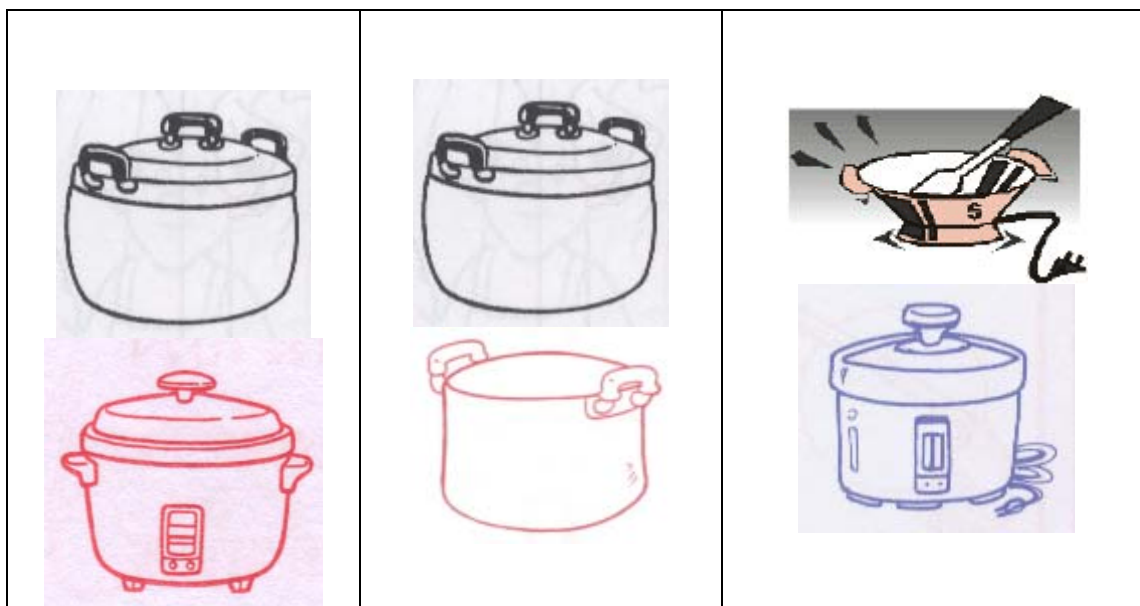
1. เรือลำใดใช้เครื่องยนต์?

2. ยานพาหนะทางอากาศอันไหนเคลื่อนที่ได้ช้าที่สุด

3. หม้อใบไหนที่ไม่ใช้ไฟฟ้าทั้งหมด?

2.2 ด้านความเข้าใจ

ครู : ให้เด็กตอบคำถาม พร้อมอธิบายเหตุผล

นักเรียน : นักเรียนตอบคำถามและอธิบายเหตุผล

4. **คำถาม** เด็กๆ อาบน้ำทำไม?

คำตอบ เพราะร่างกายสกปรก

เพราะตัวเหม็น

ให้ร่างกายสะอาด

คำตอบเด็ก

.....

.....

5. **คำถาม** ทำไมเราไม่ใช่ตะหลิวตักข้าว?

คำตอบ เพราะตะหลิวใช้กับกระทะ

เพราะตะหลิวใช้ผัด

เพราะทัพพีเอาไว้ตักข้าว

คำตอบเด็ก

.....

.....

ภาคผนวก ค

รูปภาพแบบกิจกรรมศิลปะเพื่อการเรียนรู้

ตัวอย่างภาพกิจกรรมการเรียนรู้การสอนศิลปะเพื่อการเรียนรู้

1. กระตุ้นการเรียนรู้

ตัวอย่างภาพกิจกรรมการเรียนรู้การสอนศิลปะเพื่อการเรียนรู้
2. กรองส้อมโน้ตส์

ตัวอย่างภาพกิจกรรมการเรียนรู้การสอนศิลปะเพื่อการเรียนรู้

3. พัฒนาด้วยศิลปะ

ตัวอย่างภาพกิจกรรมการเรียนรู้การสอนศิลปะเพื่อการเรียนรู้

4. สรุปการเรียนรู้

ภาคผนวก ง

รายนามผู้เชี่ยวชาญ

รายนามผู้เชี่ยวชาญ

1. ผู้เชี่ยวชาญในการตรวจแผนการสอนการจัดรูปแบบศิลปะเพื่อการเรียนรู้
 - อาจารย์จنگล คำมี
 - อาจารย์ประจำภาควิชาการศึกษาปฐมวัย
 - คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย จังหวัดเลย
 - อาจารย์อโนชา ถิรธำรง
 - อาจารย์โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง (ฝ่ายประถม)
 - เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร
 - อาจารย์คมขวัญ อ่อนบึงพร้าว
 - อาจารย์โรงเรียนวัดสุทธาโกชน์ เขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร
2. ผู้เชี่ยวชาญในการตรวจแบบทดสอบการรับรู้สิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็กปฐมวัย
 - อาจารย์จنگล คำมี
 - อาจารย์ประจำภาควิชาการศึกษาปฐมวัย
 - คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย จังหวัดเลย
 - อาจารย์อโนชา ถิรธำรง
 - อาจารย์โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง (ฝ่ายประถม)
 - เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร
 - อาจารย์คมขวัญ อ่อนบึงพร้าว
 - อาจารย์โรงเรียนวัดสุทธาโกชน์ เขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ ชื่อสกุล	นางสาวนภัส วรรณขันธุ์
วันเดือนปีเกิด	4 กันยายน 2524
สถานที่เกิด	12 หมู่ 8 ตำบลแวงน่าง อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม 44000
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	โรงเรียนอนุบาลสมสวัสดิ์ ถนนศรีจันทร์ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น 40000
ตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบัน	ผู้จัดการโรงเรียนอนุบาลสมสวัสดิ์
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	โรงเรียนอนุบาลสมสวัสดิ์ ถนนศรีจันทร์ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น 40000
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2536	ประถมศึกษาปีที่ 6 จากโรงเรียนอนุบาลมหาสารคาม
พ.ศ. 2539	มัธยมศึกษาปีที่ 3 จากโรงเรียนกัลยาณวัตร
พ.ศ. 2542	มัธยมศึกษาปีที่ 6 จากโรงเรียนแก่นนครวิทยาลัย
พ.ศ. 2548	วิทยาการการจัดการ (สาขาจัดการการเงิน) จากมหาวิทยาลัยขอนแก่น
พ.ศ. 2552	การศึกษามหาบัณฑิต (สาขาการศึกษาปฐมวัย) จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ